GRAMÀTICA CATALANA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA FILOLÒGICA, XII

POMPEU FABRA

GRAMÀTICA CATALANA

BARCELONA
2006

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Fabra, Pompeu
Gramàtica catalana
Facsímil de la 7a ed., Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1933
ISBN 84-7283-290-2
I. Institut d'Estudis Catalans. II. Títol III. Col·lecció
1. Català — Gramàtica
804.99-5

Editat per l'Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Facsímil de la setena edició: octubre de 1995
Primera reimpressió del facsímil de la setena edició: març de 2000
Segona reimpressió del facsímil de la setena edició: desembre de 2004
Tercera reimpressió del facsímil de la setena edició: març de 2006
Tiratge: 200 exemplars

Imprès a fotocomposició gama, s. l.
Carrer d'Arístides Maillol, 9-11. 08028 Barcelona

ISBN: 84-7283-290-2
Dipòsit Legal: B. 7078-2006

NOTA PRELIMINAR

L'any 1918 l'Institut d'Estudis Catalans publicà la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra. Sense que mai s'hi hagi dit formalment que aquest text tenia caràcter normatiu i que, per tant, assenyalava els límits dels usos correctes de la llengua, de fet tant l'Institut com els lectors del llibre sempre l'hi han considerat.

Atès que l'obra de Fabra fou tot seguit represa per una sèrie de deixebles i col·laboradors que en difongueren la doctrina gramatical i la feren objecte de manuals pràctics, el tractat del Mestre, bé que reiteradament reeditat (set vegades fins al 1933), restà en un pla en certa manera retirat que, emperò, no li féu perdre mai el seu paper fonamental d'àrbitre en els qüestions referides a la correcció idiomàtica.

Exhaurida pràcticament la darrera edició de l'obra, i amb l'objectiu de no deixar sense exemplars el públic interessat a adquirir-ne, l'Institut ha decidit de reproduir-la en facsímil, malgrat que conté unes poques errades d'impremta que fem constar en la llista adjunta, ultra els mots que han experimentat canvis ortogràfics posteriors (**escorçó* per *escurçó*, **molibdèn* per *molibdè*, etc.), que no han estat esmenats. Heus ací la raó del present volum.

Institut d'Estudis Catalans
Barcelona, setembre de 1995

FE D'ERRATES

Pàgina	*Línia*	*On diu*	*Ha de dir*
a tot el text		*vina*	*vine*
20	26	*flousilícic*	*fluosilícic*
48	35	*li'l)*	*-li'l)*
37	25	*tivant*	*tibant*
49	37-38	**els la** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*,	**els la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **els l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*,
70	25	*trencat*	*trencant*
88	19		Imperf. d'ind. : sing. 1 *creixia*, 2 *creixies*, &.
		(S'ha d'afegir un paràgraf nou entre l'imperatiu i l'imperfet de subjuntiu)	

FACSÍMIL

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

GRAMÀTICA CATALANA

PER

POMPEU FABRA

SETENA EDICIÓ

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
MCMXXXIII

GRAMÀTICA CATALANA

Impremta Elzeviriana i Llibreria Camí, S. A. — Barcelona

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

GRAMÀTICA CATALANA

PER

POMPEU FABRA

SETENA EDICIÓ

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
MCMXXXIII

ADVERTIMENT DE LA CINQUENA EDICIÓ

La majoria de les solucions que, en les edicions anteriors d'aquesta obra, hom proposava d'adoptar havent ja estat acceptades per tots els escriptors catalans, i l'experiència havent demostrat, en canvi, que algunes d'aquelles solucions havien d'abandonar-se davant d'altres indubtablement més avantatjoses, això ha fet que calgués introduir algunes modificacions en aquesta cinquena edició, que no és, així, una reproducció exacta de la primera, com ho eren la segona, la tercera i la quarta.

INTRODUCCIÓ

α. Lletres i dígrafs

1. L'alfabet català consta de les vint-i-sis lletres següents :

Lletres	Llurs noms	Exemples dels sons que representen
a	*a*	*cant, cau, porta*
b	*be (alta)*	*boca, roba, notable, dubte*
c	*ce*	*car, cel, miracle, anècdota*
d	*de*	*dol, cleda, fred*
e	*e*	*peu, neu, home*
f	*efa*	*farina*
g	*ge*	*gat, sega, segle, llarg, gel, viatge, mig, regne*
h	*hac*	
i	*i (llatina)*	*fill, noia*
j	*jota* o *i llarga*	*majestat, corretja*
k*	*ca*	
l	*ela*	*tela*
m	*ema*	*mare, càmfora*
n	*ena*	*dona, conca, planxa, canvi*
o	*o*	*cosa, gota, govern, roureda*
p	*pe*	*pare, capgirell*
q	*cu*	*quatre*
r	*erra*	*rosa, pera, car*
s	*essa*	*savi, cosa, potser*
t	*te*	*terra, atlàntic, fletxa, viatge*
u	*u*	*just, cauen*
v	*ve (baixa)*	*cavall*
w*	*ve doble*	
x	*xeix* o *ics*	*xaloc, fletxa, luxós, excèntric, exemple*
y*	*i grega*	
z	*zeta*	*donzella, dotze*

Algunes d'aquestes lletres admeten l'adjunció d'un accent o diacrític, d'on resulten les lletres modificades següents:

à : — *fàcil, capità*	í : — *física, gessamí*
è : — *època, mercè*	ú : — *túnica, oportú*
ò : — *memòria, però*	ï : — *heroïna, fluïdesa*
é : — *església, piqué*	ü : — *demiürg, diürnal*
ó : — *fórmula, aprovació*	ç (dita *ce trencada)* : — *braç*

Com a dígrafs (o sia nexes de dues lletres representant un sol so), assenyalem:

gu : — *guerra*	ll : — *collita*
qu : — *quitrà*	rr : — *terra*
ig : — *rebuig*	ss : — *passera*
ix : — *calaix*	
ny : — *company*	[ch : — *Rosich*]

El nexe *gu* és (com en *guerra)* un dígraf representatiu del so de *g* velar solament davant d'una *e* o una *i*. En els altres casos, *gu* són dues lletres representant dos sons successius: *guant, agut, exigu.*

El nexe *qu* és (com en *quitrà)* un dígraf representatiu del so de *c* velar solament davant d'una *c* o una *i*. En els altres casos, *qu* són dues lletres representant dos sons successius: *quatre, aquós.*

El nexe *ig* és (com en *rebuig)* un dígraf equivalent a *tx* solament en fi de paraula darrera de *a, e, o* o *u*. En els altres casos, *ig* són dues lletres representant dos sons successius: *mig, dirigir, biga, aigua, digne.*

El nexe *ix* és (com en *calaix)* un dígraf representatiu del so de *x* palatal solament darrera de *a, e, o* o *u*. En els altres casos, *ix* són dues lletres representant dos o tres sons successius: *clixé, fixar, prolix.* En el nexe *guix, gu* representa el so de *g* velar (com en *guerra),* i *ix,* els dos sons successius de *i* i de *x* palatal (com en *clixé).* Ex.: *guixaire, enguixar.*

[En català ha estat usat des d'antic el dígraf *ch* amb dos valors diferents: — 1. Pronunciat *k : sach, amich, llarch, pròlech.* Aquest *ch* ha estat modernament reemplaçat per *c* o *g (sac, amic, llarg, pròleg);* però es troba encara usat en els noms propis (Ex.: *Aymerich, Rosich, Poch);* — 2. Pronunciat *tx : flecha, plancha.* Aquest *ch* és actualment usat sols a Va-

lència; a Catalunya es troba reemplaçat per *tx* o *x* (*fletxa, planxa*).]

* Les tres lletres *y* (en tant que no forma part del dígraf *ny*), *k* i *w* no apareixen sinó en alguns noms propis i mots estrangers. Ex.: *Layret, York, darwinisme.*

β. Accentuació gràfica

2. En els mots polisíl·labs hi ha una síl·laba que és pronunciada amb més de força que les altres. Si aquesta síl·laba és l'última, el mot s'anomena agut; si és la penúltima, pla; si és l'antepenúltima, esdrúixol. Són exemples de mots aguts *desert, joiell, servei, renou, escorçó, llessamí*. Són exemples de mots plans *casa, viatge, desfici, retaule, difícil, telègraf*. Són exemples de mots esdrúixols *química, hipòtesi, àguila, hipèrbole, memòria, ingènua.*

En la classificació dels polisíl·labs en aguts, plans i esdrúixols (per als efectes de l'accentuació gràfica), cal tenir en compte que, quan en les síl·labes que segueixen la síl·laba forta hi ha una *i* o una *u* precedides d'una consonant i seguides d'una vocal (com, per exemple, en els mots *angúnia* i *pèrdues*), les dues vocals en contacte es consideren com a pertanyents a dues síl·labes diferents (doncs: *an|gú|ni|a, pèr|du|es*), llevat, per a la *u*, el cas en què la consonant que la precedeix és una *g* o una *q* (com, per exemple, en els mots *llengua* i *obliqües*), en el qual cas la *u* i la vocal següent pertanyen a la mateixa síl·laba (doncs: *llen|gua, o|bli|qües*). Així, són mots plans *llengua, llengües, obliqua, obliqües*, i, en canvi, cal considerar com a esdrúixols *angúnia, angúnies, història, harmònium, pèrdua, pèrdues, conspícua.*

La vocal (única o dominant) de la síl·laba forta d'un polisíl·lab va marcada amb un accent (greu o agut):

I. En els mots aguts que terminen en alguna de les dotze terminacions : *a, as; — e, es, en; — i, is, in*, posat que la *i* no formi part d'un diftong decreixent; — *o, os; — u, us*, posat que la *u* no formi part d'un diftong decreixent. Ex. : *degà, matalàs; — mercè, ximpanzé, francès, progrés, comprèn, encén;— jardí, vernís, esplín; — això, carbó, arròs, colós; — oportú, abús.*

II. En els mots plans que no terminen en cap de les dites dotze terminacions. Ex. : *àrab, rònec, equívoc, plantígrad, àcid, apòstrof, pròleg, vermífug, dèbil, capítol, àtom, cànem, diàfan, barítom, príncep, alcàsser, herbívor, inèdit, antídot, apèndix, còncau, anàveu, diguéssiu, àrabs, càrrecs, àcids, pròlegs, àtoms, exàmens, prínceps.*

III. En tots els mots esdrúixols. Ex. : *mètode, època, mecànica, òliba, màxima, història, angúnia, sèrie, pèrdua, aquàrium, àrea, pàncreas.*

Els mots polisíl·labs on no figura cap vocal accentuada gràficament (amb l'accent greu o l'accent agut) no poden ésser, doncs, sinó plans o aguts : són plans quan terminen en alguna de les dites dotze terminacions, i aguts en els altres casos. Així, són plans *cosa, corona, obliqua, llengua, traspua, refia, noia, enseua, veïna, cloïa; atlas; febre, aire, deure, bilingüe; dimecres; examen; premi, estudiï, suï; bilis, creïs; androgin, estudiïn; eco; braços, caos, suïssos; exigu, tribu; tribus;* són aguts *adob, bonic, eficaç, solitud, caduf, desig, cabdal, castell, ruixim, Joan, segon, algun, enginy, Josep, guerrer, salut, complex, calaix, desert, parent, absurd, heroic, arcaic, capitans, esglai, remei, caminoi, guineu, perdiu, suau.*

3. Quan, per les regles d'accentuació, cal marcar amb un accent la vocal forta d'un polisíl·lab, això es fa en uns mots mitjançant l'accent greu (ˋ) i en altres mitjançant l'accent agut (ˊ).

Si la vocal que cal accentuar és una *a*, l'accent emprat és sempre l'accent greu (Ex.: *capità, fàcil, gramàtica).* Si a vocal que cal accentuar és una *i* o una *u*, l'accent emprat és sempre l'accent agut (Ex. : *camí, índex, física; oportú, útil, música).* Però si la vocal a accentuar és una *e* o una *o*, l'accent emprat és, adés el greu, adés l'agut, i això d'acord amb les tres regles següents :

I. En les terminacions verbals, la *e* porta sempre l accent agut. Ex. :

cantaré, donaré, faré, venceré, planyeré, correré, seré, colliré, dormiré, diré, duré, rebré, sabré, perdré, voldré, respondré, combatré, cauré, creuré, riuré, clouré (formes del futur d'indic.).

rebé, rebérem, rebéreu, vencé, vencérem, vencéreu, temé, temérem, teméreu, estigué, estiguérem, estiguéreu, digué, diguérem, diguéreu, conegué, coneguérem, coneguéreu, volgué, volguérem, volguéreu, prengué, prenguérem, prenguéreu, visqué, visquérem, visquéreu, veié, veiérem, veiéreu (formes del perfet d'indic.).

cantés, cantéssim, cantéssiu, sabés, sabéssim, sabéssiu, estrenyés, estrenyéssim, estrenyéssiu, estigués, estiguéssim, estiguéssiu, digués, diguéssim, diguéssiu, conegués, coneguéssim, coneguéssiu, vingués, vinguéssim, vinguéssiu, visqués, visquéssim, visquéssiu, veiés, veiéssim, veiéssiu (formes de l'imperfet de subjuntiu).

II. Fent abstracció de les terminacions verbals a què es refereix la regla I : en els mots aguts, hom empra generalment l'accent greu sobre la *e* i l'accent agut sobre la *o*. Ex. :

alè, cafè, mercè, comitè, oboè, terraplè, amè, serè (adj.), *obscè, cinquè, dissetè, vintè;*

edèn, mossèn, aprèn (de *aprendre), ofèn* (de *ofendre), marquès, pagès, burgès, après* (de *aprendre), ofès* (de *ofendre), suspès* (de *suspendre), encès* (de *encendre), desprès* (de *desprendre), entès* (de *entendre), estès* (de *estendre), permès* (de *permetre), francès, cortès, espès;*

sabó, raó, cançó, lliçó, recó, cantó, oració, posició, contracció, flexió, impulsió, exclusió, qüestió;

ambdós, colós, blavós, boirós, seriós, consciènciós, sumptuós, reganyós, refós (de *refondre).*

III. Fent abstracció de les terminacions verbals a què es refereix la regla I : en els mots plans i en els esdrúixols, hom empra generalment l'accent greu, així sobre la *e* com sobre la *o*. Ex. :

arsènic, idèntic, idèntica, esfèric, esfèrica, prèdica, catòlic, catòlica, còmic, còmica, sòlid, sòlida, òxid, dèbil, fèrtil, crèdit, prosèlit, pretèrit, dipòsit, dècim, dècima, centèsim, centèsima, cèntim, règim, crèdul, trèmul, pròfug, pròfuga, èter, estrènyer, vèncer, tòrcer, gènere, cèlebre, sègol, trèmol, tèrbol, tèrbola, cèrcol, pèsol, còdol, cònsol, monòton, monòtona, ciència, supèrbia, dèria, bèstia, tèbia, custòdia, glòria, concòrdia, espècie, sèrie.

Excepcions a la regla II.

Terminen en *é :*

abecé, peroné, ximpanzé i alguns mots manllevats al francès,

principalment *clixé, doré, glacé, jaqué, piqué, plaqué, puré, consomé, matiné.*

Els composts de *té* i *ve : conté* (de *contenir), sosté* (de *sostenir), obté* (de *obtenir), s'absté* (de *abstenir-se),* etc.; *convé* (de *convenir), prové* (de *provenir), s'avé* (de *avenir-se),* etc.

Els composts de *bé : també, gairebé, fer malbé.*

Terminen en *én : amén;* les formes verbals *atén* (de *atendre), entén* (de *entendre*), *estén* (de *estendre), pretén* (de *pretendre), encén* (de *encendre),* i els imperatius dels composts de *tenir* : *sostén* (de *sostenir), abstén-te.*

Terminen en *és :*

accés, excés, procés, succés, congrés, ingrés, progrés, regrés, confés, profés, — revés, través, exprés (ço és, tots els noms que fan el plural en *-ssos,* llevat *interès, espès),* i, encara, *avés;*

adés, després (adv.), i els composts de *més : només, demés, endemés.*

Terminen en *ò :*

Els composts de mots monosíl·labs com *bo, tro,* etc. : *bobò, rebò, de debò, retrò, ressò, semitò;*

això, allò, açò; — però.

Terminen en *òs :*

espòs, repòs, Ambròs, — arròs, talòs, terròs, — i els composts de *clos, gros, cos, os : enclòs, reclòs, inclòs, exclòs,* etc.

Excepcions a la regla III.

Són en nombre molt curt :

Els infinitius *créixer, néixer, péixer, témer, prémer, esprémer;*

préstec, feréstec, feréstega, préssec, créixems, llémena, — cérvol, cérvola, llépol, llépola, déntol, crémor, témpores; — església;

córrec, — furóncol, tómbola, fórmula, pólvora, tórtora, — fórem, fóreu, fóssim, fóssiu.

4. Els accents agut i greu són també usats en un curt nombre de mots (generalment monosíl·labs) per a diferenciar-los gràficament d'altres amb els quals es podrien confondre.

Aquests mots són :

bé, cast. *bien*, fr. *bien* (pl. *béns);*
bé, adv.
bóta, recipient (pl. *bótes)*
cóc, pastís (pl. *cócs)*
cóm, sin. *obi* (pl. *cóms)*
cóp, nom d'una mesura (pl. *cóps)*

cós, cast. *coso*, *carrera* (pl. *cóssos)*
déu, cast. *dios*, fr. *dieu* (pl. *déus)*; *adéu*, *semidéu*
dóna, *dónes*, formes del verb *donar*
és, forma del verb *ésser*
féu, forma del perfet del verb *fer*
fóra, forma del verb *ésser*
jóc, sin. *joca*, *joquer* (pl. *jócs)*; *jóc*, adj. (pl. *jócs)*
mà, subst. fem. (pl. *mans)*
més, adv., adj. quantitatiu
mèu, sin. *miol* (pl. *mèus)*
mòlt, participi passat de *moldre* (f. *mòlta*; pl. m. *mòlts*, f. *mòltes)*
món, subst. masc. [cast. *mundo*, fr. *monde*] (pl. *mons)*
móra, nom d'una fruita (pl. *móres)*
nét, subst. [cast. *nieto*] (*f. néta*; pl. m. *néts*, f. *nétes)*; *renét*, *besnét*
nós, pl. majestàtic (Ex.: *Nós, rei d'Aragó...)*. Fam. *nòs amb nòs*
ós, cast. *oso*, fr. *ours* (pl. *óssos)*
óssa, cast. *osa*, fr. *ourse* (pl. *ósses)*
pèl, subst. [cast. *pelo*, fr. *poil*] (pl. *pèls)*; *repèl*, *contrapèl*
pórca, cast. *amelga* (pl. *pórques)*
què, pronom interrogatiu (Ex.: *què vols? no sé què vol)*; *què*, pronom relatiu darrera preposició (Ex.: *el martell amb què han clavat això)*.
rés, postverbal de *resar*
ròssa, subst. fem. [cast. *rocín*, &.] (pl. *ròsses)*
sé, forma del verb *saber*
séc, cast. *pliegue* (pl. *sécs)*
sèu, subst. masc. [cast. *sebo*, fr. *suif*] (pl. *sèus)*
sí, afirmatiu (pl. *sís)*
só, forma del verb *ésser*
sóc, forma del verb *ésser*
sòl, cast. *suelo*, fr. *sol* (pl. *sòls)*; *subsòl*
són, forma del verb *ésser*
té, forma del verb *tenir*
tòt, subst. masc.
ús, subst. masc. (pl. *usos)*
véns, *vénen*, formes del verb *venir*
vés, forma del verb *anar*
véu, forma del perfet del verb *veure*
vós, pronom personal fort (Ex.: *parlen de vós)*

5. Els mots monosíl·labs són pronunciats, per regla general, amb la mateixa força que la síl·laba forta dels mots polisíl·labs : llur síl·laba única és una síl·laba forta o accentuada. Ex. : *pla*, *verd*, *temps*, *pi*, *or*, *pou*, *tu*. Un curt nombre de monosíl·labs (denominats mots febles o àtons) fan excepció a aquesta regla : tals són els articles definits *(el*, *la*, &.), els adjectius possessius *mon*, *ton* i *son*, els pronoms afixables al verb *(me*, *nos*, &.), *que*, i algunes preposicions i conjuncions *(a*, *de*, *per*, &.), els quals mots són pronunciats amb la mateixa força que les síl·labes febles dels mots polisíl·labs.

És un error molt generalitzat de marcar amb accent els monosíl·labs forts acabats en vocal : *plà*, *plè*, *ví*, *fí*, &. Les grafies correctes són *pla*, *ple*, *vi*, *fi*, &.

γ. Dièresi

6. I. La vocal *u* s'escriu *ü* quan està situada entre una *g* o *q* i una *e* o *i*. Ex. : *següent*, *ambigüitat*, *freqüent*, *obliqüitat*.

II. La dièresi és també emprada sobre una *i* o una *u* precedides de vocal per a indicar que no són consonants (com ho són en *noia, cauen)* ni formen diftong decreixent amb la vocal anterior (com el formen en *feina, causa)*. Ex. : *atribuïa, atribuïes;* — *veïna, heroïna, agraïres, beneït, intraduïble, diürn, demiürg;* — *creï, creïs, creïn;* — *continuïtat, heroïcitat, diürnal.* Però (sense dièresi) : *atribuíem, atribuíeu* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla II del § 2); — *veí, agraí, agraís* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla I del § 2);—*deífica, teúrgia* (on la *i* i la *u* ja han de portar accent segons la regla III del § 2).

Hom escriu, però, *i* i *u* amb el valor de *ï* i *ü* (ço és, no formant diftong amb la vocal precedent) en els casos següents : 1. En els sufixos *isme* i *ista*. Ex. : *egoisme, altruista;* — 2. En les terminacions verbals *int* i *ir*. Ex. : *obeint, obeir* (d'on el futur *obeiré*, &., i el condicional *obeiria*, &.) ; — 3. Darrera dels prefixos *re* i *co*. Ex. : *reimprimir, reunir, coincidir.* Però *reïx, reüll;* — 4. En les terminacions llatines *us* i *um*. Ex. : *harmònium, tedèum, Sírius.*

7. En la divisió d'un mot polisíl·lab en síl·labes, cal tenir en compte : — 1. Que tota consonant situada entre dues vocals forma síl·laba amb la segona. Ex. : *ne|bo|da, pe|ua|da, es|gla|ia;* — 2. Que si entre dues vocals hi ha dues o més consonants, l'última consonant o les dues últimes, si són *bl, br, cl, cr, dr, fl, fr, gl, gr, pl, pr* o *tr*, formen síl·laba amb la segona vocal, i les restants formen síl·laba amb la primera. Ex. : *o|bra, pe|dra, po|ble, fes|ta, her|ba, al|tre, subs|tàn|ci|a, mons|tre;*—3. Que els elements dels dígrafs *gu, qu, ny* i *ll* són inseparables, i els dels altres dígrafs formen síl·laba el primer amb la vocal precedent i el segon amb la vocal següent. Ex. : *ne|guit, ar|quet, ba|nya, tre|ba|lla, cai|xa, cor|ret|ja, pos|ses|siu.*

Fa excepció a les regles 1 i 2 la consonant de certs prefixos *(des, en,* &.), la qual és considerada com a formant síl·laba amb la vocal anterior.

δ. Observacions sobre la pronunciació de les vocals

8. En les síl·labes fortes o accentuades:

I. La lletra *e* pot tenir dos valors:

e oberta: — *cel, govern, terra, peu, tendre, perd*
e tancada: — *fet, primer, neu, sega, pedra, pell, madeixa*

[Moltes paraules pronunciades amb *e* oberta a Barcelona (per regla general aquelles en què la *e* catalana prové d'una *e* llarga o d'una *i* breu llatines, tals com *ple, pebre, sec, seda, veta, negre, enveja, cep, cera, pera, tres, estret, dret, net, vermell, abella,* els diminutius en *et,* els infinitius en *er,* els derivats en *eda, esa,* &.) són pronunciades amb *e* tancada en els parlars occidentals i valencians, i amb una *e* neutra (semblant a la *e* barcelonina de *pare)* en els parlars balears. Assenyalem encara la pronunciació tancada de la *e* de la terminació *ència* en els parlars nord-orientals.]

II. La lletra *o* pot tenir dos valors:

o oberta: — *or, cosa, prova, nostre, gros, poble, nou*
o tancada: — *pou, jove, genoll, gota, forca, llop*

9. En les síl·labes febles o no accentuades (Barcelona):

I. La *a* té un so tot altre que en les síl·labes fortes.:

a forta: — *pas, clar, flaire, mà, cau*
a feble: — *passet, claror, flairós, poma, dona*

II. La *e* té el mateix so que la *a* feble. Així, són homòfons *teulada* (derivat de *teula)* i *taulada* (der. de *taula), peuet* (derivar de *peu)* i *Pauet* (der. de *Pau),* el substantiu masculí *regle* i el femení *regla, negre* i *negra, altre* i *altra.*

Excepció. La *e* feble és pronunciada *e* tancada quan es troba en contacte amb una *a* (forta o feble). Ex.: *crear, creació, teatre, pàncreas, aeriforme.*

III. La *o* és pronunciada *u*. Ex. : *rodó, content, poder.* Així, són homòfons *podia* (imperfet de *poder)* i *pudia* (imperfet de *pudir), ollada* (derivat de *olla)* i *ullada* (der. de *ull).*

Excepció. Entre les diferents pronunciacions que rep el diftong feble *ou*, és la preferible la que dóna a la *o* un so semblant però no idèntic al de la *a* feble. Ex. : *plourà, roureda.*

10. Quan la vocal *i* feble va seguida d'una altra vocal, les dues vocals pertanyen a síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent *iu*. Ex. : *viuré).* Quan la vocal *u* feble no precedida de *g* o *q* va seguida d'una altra vocal, les dues vocals són pronunciades en síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent *ui*. Ex. : *cuiram).* En molts casos, però, és corrent de pronunciar les dues vocals dins una mateixa síl·laba formant un diftong creixent. S'esdevé això principalment en la combinació *ió* (Ex. : *ac|ció),* en les combinacions posttòniques *ia, ie* (Ex. : *grà|cia, grà|cies)* i en les combinacions pretòniques (Ex. : *so|cie|tat).* La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable, però en poesia convindria d'adoptar exclusivament la pronunciació disil·làbica.

Assenyalem el fet que, en els mots manllevats al llatí i al grec, una *i* feble precedida d'una vocal forta és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta, formant amb ella un diftong decreixent; però el diftong es desfà quan la primera vocal perd el seu accent. Ex. : *he|roic,* però *he|ro|ï|ci|tat; he|li|coi|de,* però *he|li|co|ï|dal; fluid,* però *flu|ï|de|sa.*

ε. Consonants inicials de síl·laba

11. La velar sorda, representada ordinàriament per *c* (Ex. : *casa, cosa, curt, clau),* és escrita *qu* davant de *e* o *i*, i *q* davant dels diftongs creixents *ua, ue* (que llavors s'escriu *üe), ui* (que llavors s'escriu *üi)* i *uo*. Ex. : *queixa, quitrà, quatre, equació, pasqua, eqüestre, pasqües, obliqüitat, alíquota.* Les combinacions *qua, qüe, qüi* i *quo* són monosil·làbiques; les combinacions *cua, cue, cuï* i *cuo* són disil·làbiques. Ex. : *o|bli|quar, e|va|cu|ar, i|ni|qua, cons|pí|cu|a, de|li|qües|cent, cu|e|ta, o|bli|qüi|tat, va|cu|ï|tat, quo|ta, cu|o|ta.*

La velar sonora, representada ordinàriament per *g* (Ex. : *gat, gust, glaç, gran)*, és escrita *gu* davant *e* o *i*. Ex. : *guerra, noguera, guineu, neguit.* Les combinacions *gua, güe, güi* i *guo* són monosil·làbiques. Ex. : *guant, se|güent, lin|güís|ti|ca, lin|guo|den|tal.*

Les dues consonants *c* i *g* situades entre una vocal i una *l* sonen freqüentment geminades *(cc, gg)*. Ex. :

c geminada : — *espectacle, tecla, article, xuclar*
c no geminada : — *aclucar, aclarir, proclamar, monoclínic*
g geminada : — *regla, segle, joglar*
g no geminada : — *aglomerar, aglutinar, jeroglífic, epiglotis*

Hom pronuncia sovint *cc* en lloc de *gg* en els mots *regla, segle,* &. És una pronunciació que cal evitar.

12. Els nexes *tx, tj, ix* i la lletra *j* representen respectivament les quatre consonants palatals :

Africada sorda (geminada) : — *cotxe, fletxa, esquitxar*
Africada sonora (geminada) : — *sutja, encoratjar, ultratjós*
Fricativa sorda : — *caixa, engreixar, gruixa, ruixim*
Fricativa sonora : — *neteja, ajeure, rojor, pujar*

Els autors valencians representen generalment l'africada sorda pel dígraf *ch*. Ex. : *coche, flecha.*

L'africada sonora és escrita *tg* davant de *e* o *i*. Ex. : *viatge, metge, heretgia.* És freqüent a Barcelona la substitució de l'africada sonora per l'africada sorda, pronunciant-se *viatge, sutja,* &., com si fossin escrits *viatxe, sutxa,* &. És una pronunciació que cal evitar. A València aquesta pronunciació (pròpia de la capital i la seva comarca) ha donat lloc a grafies com *viache, meche,* &.

La fricativa sorda és escrita *x* : — 1. En principi de paraula. Ex. : *xarop, xop, xuclar;* — 2. Darrera de consonant, *i* o un diftong decreixent. Ex. : *marxa, planxa; clixé, guixa; disbauxa, arrauxat.* — En principi de paraula i darrera consonant els parlars valencians pronuncien l'africada sorda en lloc de la fricativa sorda ; i això explica les grafies valencianes *charol, marcha,* &.

La fricativa sonora és escrita generalment *g* davant de *e* o *i*, Ex. : *germà, rogent, veges, ginesta, plugim.* Hom escriu *j* davant dels nexes *ecc* i *ect* (Ex. : *projecció, injectar)*, en els mots *jeure, jeia, jejúnum, jeroglífic, jerarquia, jersei, majestat,* i en alguns noms propis, com *Jesús, Jerònim, Jerusalem, Jeremias,* &. Antigament la *g* davant de *e* o *i* i la *j* representaven l'africada sonora (no geminada), pronunciació que conserven principalment en els parlars valencians. A la ciutat de València i la seva comarca, l'antiga africada sonora es troba, però, reemplaçada per l'africada sorda, i això explica grafies com *chermà, Chesús,* &.

13. La lletra *s* té dos valors :

s sorda : — *savi, sucre, dansa, premsa, molsa*
s sonora : — *casa, nosa, rosella, misèria, cosina*

És sorda en principi de paraula i darrera de consonant; és sonora entre dues vocals. Excepcions : — 1. És sonora en *enfonsar* (derivat de *fons)*, *endinsar* (derivat de *dins)* i en el prefix *trans* (Ex. : *transacció, intransigent)*; — 2. És sorda darrera dels prefixos llatins *ante* (Ex. : *antesala)*, *contra* (Ex. : *contrasegell)*, *sobre* (Ex. : *sobresortir)*, *supra* (Ex. : *suprasensible)*, *uni* (Ex. : *unisexual)*, *bi* (Ex. : *bisulfat)*, *tri* (Ex. : *trisecció)*, &.; darrera dels prefixos grecs *a* privatiu (Ex. : *asèptic)*, *anti* (Ex. : *antisocial)*, *hipo* (Ex. : *hiposulfit)*, *para* (Ex. : *parasintètic)*, *mono* (Ex. : *monosèpal)*, *di* (Ex. : *disíl·lab)*, &., *poli* (Ex. : *polisulfur)*; i en els compostos com *gamosèpal, ictiosaure, flousilícic, petrosílex,* &.

El dígraf *ss* té el so de *s* sorda. Ex. : *passar, tassa, vessar, missa, possessió, demanadissa.* Alguns mots amb *ss* (tals com *impressió, dissolut, premissa)* són sovint pronunciats amb *s* sonora; en canvi, un gran nombre de mots amb *s* intervocàlica (tals com *adhesió, centèsim, entusiasme)* són freqüentment pronunciats amb *s* sorda. Cal evitar aquesta pronunciació errònia del dígraf *ss* i de la *s* intervocàlica : aquell ha d'ésser sempre pronunciat *s* sorda; aquesta, *s* sonora, llevat en els mots com *antesala, contrasegell, antisocial, gamosèpal,* &., damunt esmentats.

La lletra *c* té el so de *s* sorda quan va davant de *e* o de *i*. Ex. : *cel, recent, poncem, accés, cirera, gràcia, concís, succint.*

La lletra modificada *ç* té també el so de *s* sorda. Ex. : *glaçar, lliçó, força, cançó, vençut, calçar.*

La lletra *z* té el so de *s* sonora. Ex. : *zel, zero, alzina, colze, onze, donzella, catorze, esmorzar.* En general no és usada sinó en principi de paraula i darrera de consonant. Entre vocals no apareix sinó en un petit nombre de mots presos del grec. Ex. : *rizòfag, paleozoic, bizantí, piezòmetre.* És un defecte molt generalitzat, i que cal evitar curosament, el de pronunciar *s* sorda la *z* d'un gran nombre d'hel·lenismes (tals com *zona, topazi, trapezi, amazona).*

En els mots presos del llatí i del grec, la lletra *x* és pronunciada *cs* (sorda) en general, i *gz* (sonora) quan forma part del prefix *ex.* Ex. :

x sorda (= cs) : — *axioma, òxid, complexió, asfixia, sintaxi*
x sonora (= gz) : — *examen, exemple, exordi, inexorable*

14. La *b* situada entre una vocal i una *l* sona freqüentment geminada *(bb)*; la *p* en igual cas sona també algun cop geminada *(pp).* Ex. :

b geminada : — *probable, deixeble, poble, fibla, establir*
b no geminada : —*ablanir, oblong, biblioteca*
p geminada : — *tiple, triple*
p no geminada : — *aplec, replicar suplement*

Hom pronuncia sovint *pp* en lloc de *bb* en els mots *probable, deixeble,* &. És una pronunciació que cal evitar.

15. Les dues lletres *b* i *v* representen respectivament les consonants sonores

bilabial : — *bo, herba, saber*
labiodental : — *vi, servir, haver*

A Barcelona, però, la *v* és pronunciada *b* : els mots *vi, servir, haver,* &., són pronunciats com si fossin escrits *bi, serbir,*

haber, &. Seria una cosa indubtablement dificilíssima, però que caldria potser intentar, el restabliment de la pronunciació labiodental de la *v* (vivent encara en una gran part del domini català). Amb ell evitaríem la confusió, alguns cops greu, d'un bon nombre de mots, tals com *beure* i *veure*, *bellesa* i *vellesa*, *bel* i *vel*, *ball* i *vall*, *bena* i *vena*.

16. Dues *l* successives, escrites *ll*, representen el so de *l* palatal; escrites *l·l* representen una *l* doble o geminada :

l palatal : — *aixella*, *donzella*, *falcilla*, *batalla*
l geminada : — *putxinel·li*, *col·legi*, *fal·lera*, *cel·la*

Els mots llatins i grecs amb *l* doble passen al català amb *l* doble. Modernament, però (indubtablement sota la influència del castellà), la majoria d'aquests mots són pronunciats amb *l* simple. És una pronunciació que cal evitar; així no pronunciarem *alegar*, *apelar*, *bèlic*, *caligrafia*, *circumvalació*, *excelent*, *ilustre*, *instalar*, *metàlic*, *satèlit*, *sílaba*, *vacilar*, *veleïtat*, &., sinó *al·legar*, *apel·lar*, *bèl·lic*, *cal·ligrafia*, *circumval·lació*, *excel·lent*, *il·lustre*, *instal·lar*, *metàl·lic*, *satèl·lit*, *síl·laba*, *vacil·lar*, *vel·leïtat*, &.

17. La lletra *r* té dos valors :

r dita forta : — *raó*, *rodó*, *honra*, *colrat*, *somriu*
r dita suau : — *cara*, *cera*, *vori*, *braç*, *agre*, *pedra*

El so de *r* forta és representat per *rr* entre dues vocals. Ex. : *terra*, *sorra*, *arrelat*, *correcte*, *irrupció*.

Excepció : Hom escriu *r* en lloc de *rr* darrera dels prefixos llatins *contra* (Ex. : *contrarevolució*), *supra* (Ex. : *suprarenal*), *bi* (Ex. : *birectangle*), *tri* (Ex. : *trirectangle*); darrera dels prefixos grecs *anti* (Ex. : *antireligiós*), *mono* (Ex. : *monorímic*), &.; i en els compostos com *conirostre*, *dentirostre*, &.

ζ. Consonants finals de síl·laba

18. En català tenim les vuit consonants sordes *c* velar, *tx*, *x* palatal, *t*, *ts*, *s* sorda, *f* i *p*. A aquestes vuit consonants

sordes corresponen respectivament les vuit consonants sonores *g* velar, *tj*, *j*, *d*, *tz*, *z* o *s* sonora, *v* labiodental i *b*.

Sordes : *c, tx, x, t, ts, s, f, p*
Sonores : *g, tj, j, d, tz, z, v, b*

Sobre l'ocurrència d'aquestes setze consonants en fi de síl·laba, convé recordar :

I. Que en l'interior de la paraula les sordes són solament possibles davant d una consonant sorda, i les sonores, davant d'una consonant sonora;

II. Que en fi de paraula són solament possibles les sordes;

III. Que una sorda es pot trobar representada per la lletra que ordinàriament serveix per a la representació de la sonora corresponent (per exemple, la sorda *p* per la lletra *b* : *dissabte)*, i viceversa (per exemple, la sonora *b* per la lletra *p* : *capgirell)*.

19. La lletra *c* sona *c* o *g* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *c* : — *accent, delicte, sacsejar, sac, bec, arc, bosc, foic*
So *g* : — *dracma, anècdota, aràcnic, èczema*

La lletra *g* sona *g* o *c* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *g* : — *fragment, dogma, maragda, suggerir*
So *c* : — *estrateg, pròleg, pròfug, llarg, exerg*

Notem que la *g* davant de *n* sona com la *n* dels mots *blanc, sang*. Ex. : *sagnar, regne, digne*. El grup *cn* és sovint pronunciat com el grup *gn*.

20. L'africada sorda *tx* no és mai representada per *tj* i *tg*, però ho és en molts casos pel dígraf *ig* :

tx : — *despatx, esquitx, sacabutx*
ig : — *maig, raig, passeig, bateig, goig, estoig, puig*

Sona així mateix *tx* la lletra *g* en els mots *mig, desig, trepig, fastig*.

En fi de síl·laba (el mateix que davant de vocal) hom escriu *ix* darrera de *a, e, o* o *u,* i *x* darrera de *i* o consonant. Ex.:

ix : — *bastaix, coneix, peix, coix, boix, marduix*
x : — *guix, ix, reïx, Elx, ponx*

21. La lletra *t* sona *t* o *d* (d'acord amb les regles del § 18):

So *t* : — *blat, paret, nebot, art, post, text*
So *d* : — *aritmètica, ètnic, atlas*

La lletra *d* sona *d* o *t* (d'acord amb les regles del § 18):

So *d* : — *adjacent, admirar, adverbi, addicio, cadmi*
So *t* : — *adscriure, àvid, solitud, verd, retrògrad, fred*

El nexe *tll* representa una *l* palatal geminada. Ex.: *espatlla, vetlla, ametlla, esquitlla.* Una assimilació anàloga de la *t* a la consonant següent trobem en *setmana, cotna, cotnar, reguitnar, Rotlà* (pronunciats *semmana, conna, connar, reguinnar, Rol·là*). És així mateix corrent de pronunciar *l·l,* i àdhuc *mm* i *nn,* per *tl, tm* i *tn,* en els mots presos del grec, com *atlas, atlètic, aritmètica, logaritme, ètnic.*

Les dues lletres *t* i *d* són mudes darrera de *n* i *l,* i entre *r* i *s* (Barcelona). Ex.: *cant, pont, evidentment, estupend, profund, malalt, esvelt, herald, forts, curts, perds, sords.*

22. Les lletres *s* i *ç* sonen adés *s* sorda, adés *s* sonora (d'acord amb les regles I i II del § 18):

s sorda : — *pas, gros, adreç, braç, temps, fals, calç, esforç, festa, gust, fosc, pasqua, bescanvi, esprémer, esfullar*
s sonora : — *esma, esbarriar, esdentegat, desvetllar, esllanguit, blasmar, feliçment, atroçment*

En els mots presos del llatí i del grec, la lletra *x* és pronunciada *cs* en general i *gz* en el nexe *exh.* Ex.:

x sorda (= cs) : — *text, èxtasi, explosió, exclusió, convex, prolix, esfinx, índex*
x sonora (= gz) : — *exhalar, exhumar, inexhaurible*

La *x* del prefix *ex* es redueix a *c* davant de *ce, ci* i *s*. Ex. : *excés, excèntric, excitar, exsudació.* Són habituals les pronúncies *estensió, esplosió,* &., per *extensió, explosió,* &.

23. La lletra *p* sona *p* o *b* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *p* : — *captar, precepte, adopció, capçal, eclipsi, capsa*
capficar, cop, cep, esquerp
So *b* : — *capgirell, capmàs*

La lletra *b* sona *b* o *p* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *b* : — *abdicar, objecte, abnegació, subversiu, subjecció,*
cabdell, molibdèn
So *p* : — *abstracte, observar, obtenir, subtil, dissabte, adob,*
verb, hidròfob

Les dues lletres *p* i *b* són mudes darrera de *m*. Ex. : *camp, romp, temps, compte, redempció, tomb, ambdós, amb* (davant d un mot començat en consonant).

24. Davant de consonant, la lletra *m* ha d'ésser pronunciada sempre *m* (bilabial o labiodental). Ex. :

ample, emplenar, ombra, embenar, commoure;
triomf, càmfora, nimfa, èmfasi, amfibi;
himne, columna, amnistia;
compte, redemptor, exempció, premsa.

Hom pronuncia habitualment *n* per *m* en la quarta categoria d'exemples *(conte, redentor,* &.). És una pronunciació que cal evitar.

La lletra *n,* al contrari, canvia de pronunciació segons la consonant que la segueix :

nasal velar : — *blancor, llenca, congre, ungla, enquesta*
nasal palatal : — *àngel, esponja, punxa, anxova, enllaçar*
nasal dental : — *canta, grandària, enraonar, ennegrir,*
unça, pensar, onze
nasal labial : — *infla, confegir, enveja, canvi, minvar*

25. La *r* final és muda en un gran nombre de paraules : els infinitius (Ex. : *parlar, voler, patir, córrer, conèixer)*, els derivats en *er* (Ex. : *ferrer, presseguer, galliner, cendrer)*, en *ar* (Ex. : *bestiar, campanar, pinar, fruiterar)*, en *or* (Ex. : *blancor, fredor, tristor)*, en *dor* (Ex. : *governador, teixidor, abeurador)*, els noms verbals en *tor* i *sor* (Ex. : *protector, ascensor)*, *clar, altar, plaer, sencer, diner, monestir, ahir, flor, plor, por, dur, segur, madur, càntir*, &.

26. Quan dos mots contigus, el primer acabat en una consonant sorda i el segon començat en vocal o *h*, es pronuncien íntimament units, la consonant final del primer, en enllaçar-se amb la vocal inicial del segon, conserva el so sord si és una *c* (escrita *c* o *g)*, una *t* (escrita *t* o *d)* o una *p* (escrita *p* o *b)*, i el canvia en el so sonor corresponent si és una *tx* (escrita *tx, ig* o *g)*, una *x* palatal (escrita *ix* o *x)*, una *ts* (escrita *ts* o *ds)*, una *s* (escrita *s* o *ç)* o una *f;* la *x* final pronunciada *cs* canvia anàlogament aquest so en el de *gz*. Ex. : *mig* (pron. *mitx)*. però *mig any* (pron. *mitjany)*; *peix i carn* (pron. *pegicarn)*; *tots ells* (pron. *totzells)*; *tres homes* (pron. *trezomes)*; *lluç i congre* (pron. *lluzicongre)*.

CAPÍTOL I

ARTICLE DEFINIT

27. L'article masculí és *el*. Ex. : *el pare, el noi el braç*.

L'article *el* és reemplaçat per *l'* davant de vocal (precedida o no de *h)*. Ex. : *l'avi, l'home, l'ull*.

El plural de l'article masculí és *els*. Ex. : *els pares, els vells, els ulls, els hostes*.

Els articles *el* i *els* es contreuen amb les preposicions *a*, *de* i *per*. Les contraccions són *al, als, del, dels, pel* i *pels*. Ex. : *ho dic al pare, escriu als amics, això és del noi, parla dels seus amics, passava pel carrer, corria pels caminals*.

L'article *l'* no es contreu amb les dites preposicions; davant de vocal (precedida o no de *h)* no s'escriurà, doncs, *al, del, pel*, sinó *a l', de l', per l'*. Ex. : *porta-ho a l'avi, baixa de l'arbre, passa per l'altre carrer*.

Una *i* (o *hi)* inicial seguida d'una vocal, comptant com una consonant, s'escriurà *el iode, el hiatus*, etc. En canvi un mot com *smoking* (pron. en català *esmòquing)* ha d'ésser considerat com si comencés en vocal; doncs : *l'smoking*.

[Una altra forma de l'article masculí és *lo* (plural *los)*, que el llenguatge de Barcelona no usa sinó en alguna frase feta *(Per* LO *senyal de la santa creu...)* i darrera de *tot* (ex. : *tot* LO *dia*, al costat, però, de *tot* EL *dia)*].

L'article femení és *la*. Ex. : *la mare, la noia, la cama.*

Davant de vocal o *h*, l'article femení és escrit adés *la*, adés *l'*. Davant de les vocals *i* o *u* febles (precedides o no de *h)* hom escriu *la*. Ex. : *la idea, la hipòtesi, la unitat, la humitat.* Davant de les altres vocals (precedides o no de *h)*, hom escriu *l'*, llevat en els casos (rars) en què la pronúncia exigeix *la*. Ex. : *l'àvia, l'aixella, l'esca, l'escena, l'òliba, l'operació, l'ungla;* però : *són les dotze o la una, la host del rei d'Aragó, la ira que tenia..., la e i la o,* així com *la anormalitat, la asimetria* i semblants (diferenciats, així, de *la normalitat, la simetria,* &.).

El plural de l'article femení és *les*. Ex. : *les mares, les ungles, les herbes.*

CAPÍTOL II

SUBSTANTIU

28. Els éssers animats d'una mateixa espècie tenen sovint dos noms : l'un, masculí, que serveix per a anomenar els individus masculins; i l'altre, femení, que serveix per a anomenar els individus femenins. Els dos noms, masculí i femení, es diferencien sovint solament en la terminació; alguns cops el segon és un derivat del primer, o viceversa; altres cops són dos noms de radical diferent :

I. El nom femení es forma sovint del nom masculí corresponent afegint a aquest la terminació *a*. Ex. : *noi, noia; avi, àvia; fill, filla; nét, néta; fillol, fillola; parent, parenta; espòs, esposa; senyor, senyora; xicot, xicota; gat, gata; cadell, cadella.*

Quan el nom masculí acaba en vocal forta, el femení corresponent acaba en *n a*. Ex. : *germà, germana; minyó, minyona; cosí, cosina; padrí, padrina; fadrí, fadrina; lleó, lleona.* El femení de *orfe* és *òrfena.*

A alguns masculins en *t* corresponen femenins en *da*. Ex. : *nebot, neboda; cunyat, cunyada; cabrit, cabrida.* Anàlogament, a *llop* correspon *lloba;* a *serf, serva.* A alguns masculins en *s* corresponen femenins en *ssa*. Ex. : *gos, gossa; ós, óssa.* El femení de *hereu* és *hereua* o *hereva;* el de *romeu* és *romeua* o *romeva.*

Als masculins *sogre, mestre, deixeble, alumne,* corresponen els femenins *sogra, mestra, deixebla, alumna.*

II. Un bon nombre de noms femenins es formen dels masculins corresponents mitjançant l'addició del sufix *essa*. Ex. : *abat, abadessa; sastre, sastressa; sacerdot, sacerdotessa;*

poeta, poetessa; duc, duquessa; comte, comtessa; baró, baronessa; hoste, hostessa; déu, deessa; confrare, confraressa; diable, diablessa; ogre, ogressa. La muller del *metge*, del *jutge*, de l'*apotecari*, &., s'anomenen la *metgessa*, la *jutgessa*, l'*apotecariessa*, &. Notem que el femení de *príncep* és *princesa*.

Hom diu *geganta* i *gegantessa*, *mestra* i *mestressa*, *priora* i *prioressa*, *doctora* i *doctoressa*.

Als masculins *emperador*, *actor*, *institutor*, corresponen els femenins *emperadriu*, *actriu*, *institutriu*.

Als masculins *rei*, *heroi*, *gall*, corresponen els femenins *reina*, *heroïna*, *gallina*.

Hi ha un cert nombre de noms masculins trets dels femenins corresponents mitjançant l'addició del sufix *ot*. Ex. : *bruixa, bruixot; abella, abellot; cabra, cabrot; perdiu, perdigot; merla, merlot;* el marit de la *dida* és el *didot*.

III. No és molt freqüent que els dos noms masculí i femení siguin dos noms de radical diferent : *home, dona; marit, muller; pare, mare; oncle, tia; gendre, nora; cavall, egua; ase, somera; boc, cabra; porc, truja*.

Un mateix nom, masculí o femení, serveix molt sovint per a anomenar indistintament els individus masculins i femenins d'una mateixa espècie. Ex. : *rossinyol, pinsà, escarabat, escorçó*, masculins; *cadernera, oreneta, formiga, serp*, femenins. En aquest cas, quan hom vol distingir el mascle de la femella, hom pospósa respectivament al nom els mots *mascle* i *femella*. Ex. : *un rossinyol mascle, un rossinyol femella*.

29. Hi ha alguns noms de cosa sobre el gènere dels quals hom s'equivoca sovint, tals com *avantatge, corrent, costum, senyal*, masculins, — *calor, gla, àgape, fi* (no significant el terme al qual tendeix una acció), femenins. Sobre el gènere dels noms de cosa, hom pot consultar el DICCIONARI GENERAL.

Certs mots tenen dos gèneres que corresponen a dues significacions diferents. Per exemple : *el son* i *la son*, *la llum* i *el llum*, *la vall* i *el vall*, *la fi* i *el fi*. Alguns, com *mar*, admeten els dos gèneres amb una mateixa significació.

Un cert nombre d'abstractes en *or* admeten els dos gèneres; el femení, però, és arcaic. Entre altres, *amor, ardor,*

clamor, color, dolor, error, estupor, favor, fervor, fragor, fulgor, furor, honor, horror, humor, rancor, rigor, rubor, sabor, sopor, temor, terror, valor, vigor.

30. El plural dels noms substantius es forma, per regla general, afegint una *s* al singular. Ex. : *pare, pares; avi, avis; carro, carros; ritu, ritus; remei, remeis; peu, peus; adob, adobs; bec, becs; fred, freds; baf, bafs; catàleg, catàlegs; raig, raigs; pal, pals; pell, pells; ram, rams; nen, nens; fenomen, fenòmens; codony, codonys; clap, claps; cor, cors; paret, parets; bulb, bulbs; folc, folcs; golf, golfs; tumult, tumults; tomb, tombs; triomf, triomfs; camp, camps; cranc, crancs; sumand, sumands; sang, sangs; font, fonts; torb, torbs; arc, arcs; record, records; exerg, exergs; erm, erms; carn, carns; serp, serps; mart, marts.*

31. Els noms acabats en *a* formen el plural canviant aquesta terminació en *es*. Ex. : *casa, cases; noia, noies; orella, orelles; dia, dies; problema, problemes.* Els noms acabats en *ga, ca, gua, qua, ça* i *ja* fan el plural respectivament en *gues, ques, gües, qües, ces* i *ges*. Ex. : *farga, fargues; oca, oques; llengua, llengües; pasqua, pasqües; plaça, places; pluja, pluges; corretja, corretges.*

32. La gran majoria dels noms acabats en vocal forta formen llur plural afegint *ns* al singular. Ex. : *pa, pans; capità, capitans; volcà, volcans; tirà, tirans; huracà, huracans; alà, alans; bacallà, bacallans; degà, degans; farbalà, farbalans; mà, mans; ble, blens; fre, frens; terraplè, terraplens; bé, béns; pi, pins; fi, fins; vi, vins; escorpí, escorpins; camí, camins; robí, robins; cosí, cosins; colomí, colomins; padrí, padrins; garrí, garrins; borseguí, borseguins; tro, trons; carbó, carbons; sabó, sabons; escorçó, escorçons; tauró, taurons; aixadó, aixadons; cançó, cançons; raó, raons; oració, oracions; acció, accions; pressió, pressions; flexió, flexions; tribú, tribuns.*

Hi ha, però, un nombre considerable de noms acabats en vocal forta els quals formen llur plural afegint simplement una *s* al singular : *baixà, boà, lilà, mamà, mannà, paixà, panamà, papà, rajà, sofà, tarannà, tararà, xa, cafè, canapè, cupè, fe* (femení), *mercè, oboè, rapè, te, tupè, balancé, clixé, consomé,*

glacé, jaqué, matiné, negligé, pagaré, peroné, piqué, plaqué, puré, ximpanzé, bisturí, espahí, hurí, manatí, tití, dominó, fricandó, landó, rondó, tortó, ambigú, bambú, canesú, cautxú, grisú, marabú, menú, pardessú, sagú, tissú, tolú, zebú, els noms de lletres *(a, be, ce,* &.), els noms de notes musicals *(do, re,* &.), els mots invariables usats com a substantius *(perquè, sí, però, no,* &.).

Uns quants noms en *e* feble posseeixen, al costat del plural en *es*, un plural arcaic en *ens*. Són : *home, orfe, orgue, cove, marge, terme, jove, verge, ase, rave, freixe.*

33. Certs noms masculins formen el plural afegint *os* al singular. Són els següents :

I. Noms en *ç*. Ex. : *braç, braços; jaç, jaços; pedaç, pedaços; adreç, adreços; lliç, lliços; arboç, arboços; lluç, lluços; esforç, esforços; esquinç, esquinços.*

Els noms femenins en *ç* formen el plural afegint *s* al singular : *falç, falçs; calç, calçs.*

II. Noms en *s*. Ex. : *as, asos; gas, gasos; cas, casos; mas, masos; mes, mesos; pes, pesos; arnès, arnesos; marquès, marquesos; fris, frisos; pis, pisos; clos, closos; fus, fusos; us, usos; pols, polsos; vals, valsos; vers, versos; curs, cursos.*

Doblen la *s* davant de la terminació *os* :

nas (pl. *nassos), pas* (pl. *passos)* i els polisíl·labs en *às*. Ex. : *compàs, compassos; domàs, domassos; matalàs, matalassos; cabàs, cabassos; sedàs, sedassos; canemàs, canemassos; fracàs, fracassos.* Excepcions : *gimnàs, gimnasos; hipocràs, hipocrasos.*

bres (pl. *bressos), interès* (pl. *interessos)* i els polisíl·labs en *és*. Ex. : *accés, accessos; confés, confessos; congrés, congressos; revés, revessos; succés, successos.*

ris (pl. *rissos)* i els polisíl·labs en *ís*. Ex. : *vernís, vernissos; palpís, palpissos; anís, anissos; tapís, tapissos; canyís, canyissos; pedrís, pedrissos; pastís, pastissos; suís, suïssos.* Excepcions : *avís, avisos; comís, comisos; compromís, compromisos; encís, encisos; maravedís, maravedisos; matís, matisos; narcís, narcisos; país, països; paradís, paradisos; permís, permisos; somrís, somrisos; tamís, tamisos; tornavís, tornavisos.*

Els noms en *os, òs* i *ós*. Ex. : *cos, cossos; os, ossos; tros, trossos; gos, gossos; arròs, arrossos; terròs, terrossos; cós, cóssos;*

ós, óssos; colós, colossos. Excepcions : *clos, closos; espòs, esposos; repòs, reposos.*

bus (pl. *bussos), rus* (pl. *russos)* i els polisíl·labs en *ús;* Ex. : *embús, embussos; gamarús, gamarussos; pallús, pallussos; arcabús, arcabussos; tramús, tramussos; barnús, barnussos.* Excepcions : *abús, abusos; desús, desusos; refús, refusos; obús, obusos; andalús, andalusos.*

Els noms plans i esdrúixols en *s* són invariables. Ex. : *divendres, llapis, nimbus, porus, òmnibus.* Ho són igualment *temps, fons, reps, plus, bis, dilluns, dimarts, dijous.*

Els noms femenins en *s* són també invariables. Ex. : *la pols, les pols.*

III. Noms en *x* pronunciada *cs.* Els masculins aguts prenen *os* en el plural, però els altres prenen simplement una *s.* Ex. : *crucifix, crucifixos; reflex, reflexos; índex, índexs; apèndix, apèndixs.*

IV. Noms en *x* palatal (escrita *ix* o *x).* Ex. : *calaix, calaixos; peix, peixos; greix, greixos; guix, guixos; boix, boixos; gruix, gruixos; despatx, despatxos; esquitx, esquitxos.*

V. Noms en *g* palatal (escrita *ig* o *g).* Formen el plural afegint una *s* al singular; però la majoria d'ells admeten, demés, un plural en *os,* davant de la qual terminació la *g* palatal del singular es troba reemplaçada per *j* i algun cop per *tj.* Ex. : *faig, faigs* i *fajos; passeig, passeigs* i *passetjos; desig, desigs* i *desitjos.* Cal, però, donar la preferència als plurals en *gs,* en els quals els nexes *aigs, eigs,* &., són pronunciats *atx, etx,* &., o bé *aits, eits,* &. : *faigs,* pron. *fatx* (com el singular *faig)* o *faits.* De les dues pronunciacions, sembla preferible la segona.

VI. Noms en *sc, st, xt.* Ex. : *bosc, boscos; rusc, ruscos; ast, astos; gust, gustos; pretext, pretextos.* El plural d'aquests noms es formava antigament afegint una *s* al singular : *boscs, ruscs, asts,* &. Aquests plurals arcaics es troben encara avui usats prou sovint en la llengua escrita.

Els noms femenins en *st* formen el plural afegint *s* al singular. Ex. : *post, posts; host, hosts.*

CAPÍTOL III

ADJECTIU QUALIFICATIU

34. El femení dels adjectius de dues terminacions es forma afegint una *a* al masculí. Ex. : *sec, seca; fred, freda; mal, mala; novell, novella; prim, prima; pregon, pregona, xop, xopa; car, cara; clar, clara; gris, grisa; net, neta; baix, baixa; balb, balba; dolç, dolça; fals, falsa; esvelt, esvelta; exempt, exempta; blanc, blanca; profund, profunda; oblong, oblonga; dens, densa; junt, junta; convex, convexa; corb, corba; verd, verda; ferm, ferma; etern, eterna; esquerp, esquerpa; fort, forta; fosc, fosca; trist, trista; savi, sàvia; exigu, exigua; continu, contínua.*

35. Hi ha dues categories d'adjectius en *t* : els uns fan el femení en *ta;* els altres, en *da*. Ex. :

grat, grata; barat, barata; innat, innata; dret, dreta; estret, estreta; net, neta; quiet, quieta; complet, completa; concret, concreta; petit, petita; devot, devota; brut, bruta; eixut, eixuta; absolut, absoluta; beneit, beneita; inèdit, inèdita; lícit, lícita; cert, certa; curt, curta; trist, trista; agrest, agresta; lent, lenta; sant, santa.

fat, fada; folgat, folgada; enraonat, enraonada; apesarat, apesarada; enfeinat, enfeinada; adequat, adequada; polit, polida; exquisit, exquisida; eixerit, eixerida; humit, humida; mut, muda; geperut, geperuda; arrelut, arreluda; menut, menuda; molsut, molsuda; buit, buida.

Als femenins en *da* corresponen en general masculins en *t* : *fada, fat; muda, mut; buida, buit,* &.

Excepcions :

Als femenins en *rda, nda,* corresponen masculins en *rd, nd*. Ex. : *verda, verd; covarda, covard; isarda, isard; sorda, sord; absurda, absurd; gerda, gerd; reverenda, reverend; estu-*

penda, estupend; fecunda, fecund; iracunda, iracund; immunda, immund.

Als femenins esdrúixols en *ida, grada,* corresponen *masculins* en *id, grad.* Ex. : *àcida, àcid; càndida, càndid; lívida, lívid; retrògrada, retrògrad; plantígrada, plantígrad.*

Als femenins *freda, fluida,* corresponen els masculins *fred, fluid.* Als femenins *còmoda, incòmoda, omnímoda,* corresponen els masculins *còmode, incòmode, omnímode.*

Hi ha dues categories d'adjectius en *c* : els uns fan el femení en *ca;* els altres, en *ga.* Ex. :

flac, flaca; opac, opaca; sec, seca; ric, rica; bonic, bonica; fredolic, fredolica; poc, poca; caduc, caduca; laic, laica; heroic, heroica; intrínsec, intrínseca; públic, pública; equívoc, equívoca; eixorc, eixorca; fresc, fresca; ronc, ronca; blavenc, blavenca;

manyac, manyaga; obac, obaga; grec, grega; arec, arega; amic, amiga; groc, groga; feixuc, feixuga; poruc, poruga; rònec, rònega; feréstec, feréstega; aràbic, aràbiga.

Els adjectius *oblic, inic, propinc, ventríloc,* fan en el femení *obliqua, iniqua, propinqua, ventríloqua.*

Als femenins en *ga* corresponen en general masculins en *c* : *manyaga, manyac; rònega, rònec; aràbiga, aràbic;* &.

Excepcions :

Als femenins en *rga, nga,* corresponen masculins en *rg, ng.* Ex. : *llarga, llarg; soberga, soberg; oblonga, oblong.*

Als femenins esdrúixols en *faga, fuga, loga,* corresponen masculins en *fag, fug, leg.* Ex. *zoòfaga, zoòfag; rizòfaga, rizòfag; centrífuga, centrífug; febrífuga, febrífug; anàloga, anàleg; homòloga, homòleg.*

Als femenins *sacrílega, pròdiga,* corresponen els masculins *sacríleg, pròdig.*

Hi ha dues categories d'adjectius en *s* : els uns fan el femení en *sa;* els altres, en *ssa.* Ex. :

ras, rasa; obès, obesa; cortès, cortesa; anglès, anglesa; barcelonès, barcelonesa; gris, grisa; precís, precisa; xamós, xamosa; curós, curosa; cendrós, cendrosa; seriós, seriosa; avariciós, avariciosa; obtús, obtusa; difús, difusa; — fals, falsa; excels, excelsa; extens, extensa; advers, adversa;

gras, grassa; escàs, escassa; espès, espessa; exprés, expressa; massís, massissa; estantís, estantissa; malaltís, malaltissa; llevadís, llevadissa; plegadís, plegadissa; manllevadís, manllevadissa; gros, grossa; ros, rossa; rus, russa.

Els adjectius *boig, roig,* fan en el femení *boja, roja.* Els adjectius *mig, lleig,* fan en el femení *mitja, lletja.*

L'adjectiu *nul* fa en el femení *nul·la.* L'adjectiu *tranquil*, fa en el femení *tranquila* o *tranquil·la.*

36. Els adjectius terminats en vocal forta formen el femení afegint *na* al masculí. Ex. : *bla, blana; pla, plana; tardà, tardana; sobirà, sobirana; ple, plena; serè, serena; amè, amena; fi, fina; barceloní, barcelonina; bo, bona; rodó, rodona; dejú, dejuna.*

Els dos adjectius *cru* i *nu* fan en el femení *crua* i *nua.*

37. Els adjectius en *au, iu, ou,* fan el femení en *ava, iva, ova,* i els en *eu,* fan el femení en *ea.* Ex. : *blau, blava; esclau, esclava; còncau, còncava; viu, viva; gasiu, gasiva; efectiu, efectiva; nou, nova; tou, tova; plebeu, plebea; europeu, europea; hebreu, hebrea.* Però els adjectius *geliu, joliu, soliu, garneu,* fan en el femení *geliua, joliua, soliua, garneua.* El femení de *jueu* és *jueva.*

38. Els adjectius terminats en *e* i *o* fan el femení canviant aquestes vocals en *a.* Ex. : *ample, ampla; tendre, tendra; apte, apta; digne, digna; exacte, exacta; esquerre, esquerra; culte, culta; negre, negra; pobre, pobra; flonjo, flonja; fofo, fofa; guerxo, guerxa; gotzo, gotza.* Cp. § 39-V.

39. El català posseeix un gran nombre d'adjectius la forma femenina dels quals és igual a llur forma masculina. Són els següents :

I. Els adjectius en *aç, iç* i *oç.* Ex. : *audaç, sagaç, capaç, feliç, atroç, feroç, precoç.*

II. Els adjectius en *al* fort, *el* fort i *il* fort o feble. Ex. : *actual, central, comtal, filial, lleial, nasal, real, reial, triomfal,*

cruel, fidel, rebel, vil, civil, hostil, humil, subtil, fàcil, dèbil, estèril, mòbil, volàtil, dòcil, dúctil, útil. Excepcions : *mal, mala; paral·lel, paral·lela; tranquil, tranquila* o *tranquil·la.*

III. Els adjectius en *ar.* Ex. : *vulgar, angular, circular, escolar, regular, perpendicular.* Excepcions : *car, cara; clar, clara; avar, avara; rar, rara.*

Els adjectius en *erior* i els comparatius *millor, pitjor, major, menor.* Els altres adjectius en *or*, llevat *tricolor, unicolor, multicolor*, són adjectius de dues terminacions. Ex. : *sonor, sonora; durador, duradora; benfactor, benfactora; esdevenidor, esdevenidora; faedor, faedora; incolor, incolora.*

IV. Els adjectius en *ant* i *ent.* Ex. : *constant, semblant, abundant, elegant, incessant, absent, clement, fervent, freqüent, plaent, prudent, adjacent, avinent, coherent, equivalent, evident, insolent, fefaent, vehement.*

Excepcions : *sant, santa; atent, atenta; content, contenta; lent, lenta; calent, calenta; dolent, dolenta; valent, valenta; cruent, cruenta.* Són així mateix de dues terminacions els adjectius en *lent corpulent, flatulent, feculent, fraudulent, macilent, opulent, pulverulent, purulent, sanguinolent, somnolènt, suculent, truculent, turbulent, violent, virulent* (femenins : *corpulenta, flatulenta,* &.).

Alguns adjectius en *ant* i *ent* admeten, en el llenguatge familiar, un femení en *anta* o *enta*, tals *amargant, llampant, pesant, picant, tivant, amatent, bullent, coent, furient, lluent, rabent, roent, pudent.*

V. Els adjectius en *e.* Ex. : *amable, notable, probable, feble, indeleble, possible, temible, increïble, doble, noble, soluble, cèlebre, mediocre, fúnebre, lúgubre, alegre, terrestre, eqüestre, lacustre, bimembre, simple, ximple, inerme, enorme, multiforme, indemne, solemne, perenne, insigne, exsangüe, bilingüe, salvatge, celeste, infame, unànime lliure, jove, rude.*

Hi ha, però, un gran nombre d'adjectius en *e* que formen el femení canviant la *e* en *a : exacte, directe* i els altres en *cte; apte, corrupte* i els altres en *pte; digne, benigne* i els altres en *gne* (llevat *insigne); els multiplicatius en *ple (duple, sèxtuple, dècuple,* &.) ; *agre, altre, ample, aspre, còmode, culte, destre,*

esquerre, ímprobe, íntegre, lledesme, llefre, magre, negre, neutre, omnímode, pigre, pobre, probe, prompte, pulcre, rèprobe, sacre, sinistre, tendre, univalve, bivalve, vague (fem. *vaga).*

VI. Els adjectius en *a*. Ex. : *hipòcrita, agrícola, nòmada, indígena, idòlatra, idiota, homicida, belga.*

VII. Els adjectius *gran, suau, breu, lleu, greu, màrtir, púber, sublim, afí, àrab, mat, partícip.*

40. Els adjectius qualificatius formen el plural segons les mateixes regles que els noms substantius :

I. Addició d'una *s*. Ex. : *ample, amples; savi, savis; flonjo, flonjos; exigu, exigus; suau, suaus; groc, grocs; fred, freds; anàleg, anàlegs; roig, roigs; teatral, teatrals; novell, novells; prim, prims; gran, grans; ferreny, ferrenys; xop, xops; sencer, sencers; net, nets; balb, balbs; alt, alts; exempt, exempts; franc, francs; profund, profunds; oblong, oblongs; evident, evidents; superb, superbs; covard, covards; ferm, ferms; esquerp, esquerps; curt, curts.*

II. Canvi de *a* en *es*. Ex. : *ampla, amples; freda, fredes; dreta, dretes; blava, blaves; europea, europees; sàvia, sàvies; supèrflua, supèrflues; — amiga, amigues; rònega, rònegues; anàloga, anàlogues; — seca, seques; heroica, heroiques; pública, públiques; — exigua, exigües; ambigua, ambigües; — obliqua, obliqües; iniqua, iniqües; — dolça, dolces; — roja, roges; lletja, lletges.*

III. Addició de *ns*. Ex. : *bla, blans; pla, plans; tardà, tardans; ple, plens; serè, serens; fi, fins; bo, bons; rodó, rodons; dejú, dejuns.* Formen el plural afegint *ns* al singular tots els adjectius terminats en vocal forta, llevat *cru* i *nu* (abans *cruu* i *nuu).*

IV. Addició de *os* : — *dolç, dolços; capaç, capaços; feliç, feliços; — ras* (fem. *rasa), rasos; cortès* (fem. *cortesa), cortesos; curós* (fem. *curosa), curosos;* però *gras* (fem. *grassa), grassos; espès* (fem. *espessa), espessos; gros* (fem. *grossa),*

grossos; — convex, convexos; prolix, prolixos; perplex, perplexos; — baix, baixos; moix, moixos; fluix, fluixos; — gavatx, gavatxos; — roig, rojos, però millor *roigs; boig, bojos,* però millor *boigs; mig, mitjos* i *migs; lleig, lletjos* i *lleigs; — fosc, foscos* i *foscs; trist, tristos* i *trists; mixt, mixtos* i *mixts.*

Excepció. Els adjectius d'una terminació en *ç* (que fan el plural masculí en *ços)* fan el plural femení en *ces.* Ex. : *feliç,* plural masculí *feliços,* plural femení *felices.*

Aquests adjectius, doncs, són d'una terminació en singular i de dues en plural. Els adjectius en *e* que formen el femení canviant la *e* en *a (ample, ampla)* són, al contrari, de dues terminacions en singular i d'una sola en plural *(amples).*

41. En el català modern (sobretot en la llengua escrita) s'havia estès el costum de distingir l'adjectiu, quan no es refereix a cap substantiu expressat o sobreentès, de l'adjectiu quan es refereix a un substantiu masculí sobreentès, anteposant-li, en el primer cas, un *lo* invariable (dit article neutre) en lloc de l'article masculí. Així, *L'home dolent i* EL *bo;* però : *Ha dit això, i* LO *bo és que no ho sap* (en lloc de : *Ha dit això, i* EL *bo és que no ho sap).* La llengua literària rebutja avui aquest *lo* reemplaçant-lo per *el,* per *el que és* o per *el que té de* (o *allò que té de).*

CAPÍTOL IV

PRONOM I ADJECTIU DETERMINATIU

α. Pronoms personals

42. El pronom personal posseeix formes fortes o accentuades i formes febles o no accentuades.

Les formes fortes són : **jo, mi, nosaltres; tu, vosaltres; ell, ells, ella, elles; si; — vós.**

Exemples : JO *era a casa.* | *Parlaven amb* MI. | *Anaven amb* NOSALTRES. | TU *no vas venir.* | *Sou* VOSALTRES *qui ho haveu dit.* | ELL *ha dit que no.* | *Han vingut sense* ELLA. | *Si* ELLS *m'escriuen...* | *No pas* ELLES. | *Cadascú per a* SI. | *Quan* VÓS *vindreu...*

De les dues formes que pot revestir el pronom de primera persona en singular, hom usa *jo* en general, i *mi* darrera de les preposicions *a, amb, de, en, per, contra, entre, sense, envers,* i les compostes el segon element de les quals és *a* (Ex. : *per a, fins a)* o *de* (Ex. : *des de, abans de).* Ex. : *Anaven amb* MI. | *Parlaven de* MI. | *Jo deia entre* MI... | *Abans de* MI. Però quan alguna d'aquestes preposicions regeix dos o més termes coordinats, hom usa *jo.* Ex. : *Entre* JO *i tu.* | *Entre ells i* JO. | *Contra* JO, *tu i ell.* Quan el pronom ve a posar-se entre una preposició i un verb regit per aquesta, llavors, naturalment, s'usa *jo* i no pas *mi.* Ex. : *Sense* JO *dir-li res.* | *En* JO *parlar, tots van aixecar-se.*

En casos com els següents és preferible el pronom *ell* al reflexiu *si : Parlaven entre* ELLS, preferible a : *Parlaven entre* SI. | *Vuit i quinze són dos nombres primers entre* ELLS [francès : *premiers entre* EUX], preferible a : *Vuit i quinze són dos nombres primers entre* SI [castellà : *primos entre* sí].

43. Els pronoms personals febles són : *em, ens, et, us, es, el, els, la, les, li, ho, en, hi.*

I. Els pronoms de primera i segona persona *em, ens, et* i *us*, i el reflexiu *es*, són acusatius i datius, i, per tant, es poden usar com a complements directes i com a complements indirectes.

Exemples de *em, ens, et, us* i *es* acusatius : *No* EM *coneixien.* | ENS *agafaran.* | *Passen i* ET *veuen.* | *Ni* US *escolten.* | ES *vesteixen de pressa.*

Exemples de *em, ens, et, us* i *es* datius : *Vénen i* EM *donen això.* | ENS *han tramès els llibres.* | ET *treus els guants.* | US *han dit que vindrien.* | *Ara* ES *renta les mans.*

II. *El, la* i *les* són acusatius; *li* és datiu; *els* és acusatiu i datiu. Els acusatius *el* i *els* són masculins (volen dir respectivament *a ell* i *a ells);* els acusatius *la* i *les* són femenins (volen dir respectivament *a ella* i *a elles);* els datius *li* i *els* són masculins i femenins *(li* vol dir *a ell* o *a ella; els* vol dir *a ells* o *a elles).*

Exemples de *el, els* acusatiu, *la* i *les* : *Quan rebreu el llibre, ens* EL *deixareu.* | *Tens els llapis? — No* ELS *tinc.* | *Aquesta flor, no* LA *donis a ningú.* | *Aquestes toies,* LES *ha fetes la Maria.*

Exemples de *li* i *els* datiu : *Si veieu en Miquel, digueu-*LI *que vingui.* | *Si veus la Maria, dóna-*LI *això.* | *Quan veureu els vostres germans,* ELS *direu que hi anirem aviat.* | *Quan elles vindran,* ELS *donarem aquests rams.*

És molt freqüent avui la substitució de *els* datiu per *els hi* : *Quan veureu els vostres germans,* ELS HI *direu que hi anirem aviat.* | *Quan elles vindran,* ELS HI *donarem aquests rams.* Cal evitar curosament aquest ús erroni de la combinació *els hi.*

III. El neutre *ho* és usat :

1. Com a complement directe : *Qui ha comprat tot això? — En Joan* HO *ha comprat.* | *Saps qui és? — No* HO *sé.* | *Ja t'han dit allò? — No m'*HO *han volgut dir.*

2. Com a predicatiu : *Deies que és blanc, i no* HO *és.* | *Dius que està molt malalt? Doncs no* HO *sembla.* El pronom *ho* usat com a predicatiu es pot referir a un substantiu (Ex. : *Són metges? — Sí, que* HO *són);* però, amb referència a un substantiu determinat, hom no usarà *ho,* sinó *el, la, els* o *les* segons el

gènere i el nombre del dit substantiu. Ex. : *Eren els metges? — No* ELS *eren : eren els veïns.*

IV. Exemples dels principals usos del pronom *en :*

Tens paper? — No EN *tinc.* | *Menjaríem prunes si ens* EN *donaven.* | *No tinc cap llapis;* EN *tenia dos i els he perduts.* | *Ahir havien d'arribar cinc caixes. Les vas rebre? — Només* EN *vaig rebre quatre.* | *Teniu prou paper?—No* EN *tenim prou : doneu-nos-*EN *més.* | *Té cap llibre? — No* EN *tinc cap.* | *Si t'agraden aquests préssecs, per què no* EN *menges un altre?*

Us recordeu dels seus germans? — Ens EN *recordem perfectament.* | *Jo em ric d'això, i vosaltres també us* EN *rieu.* | *No us penediu d'haver-ho fet? — Sí, ens* EN *penedim.* | *Parlaven de tu. — Qui eren, els qui* EN *parlaven?* | *Entreu en aquesta sala. Si la trobeu freda,* EN *podeu tancar les finestres.*

Anàvem a Badalona a les nou i EN *tornàvem a les dotze.* | *Van entrar al teatre a les quatre i* EN *van sortir a les vuit.* | *Encara són al cafè? — No, ja* EN *són fora.*

Ens EN *pujàvem cap a casa.* | *Us* EN *veniu tot seguit.* | *Ens* EN *vam anar corrents.*

En el llenguatge parlat és freqüent l'ús de *en* com a predicatiu (en lloc de *ho*). Ex. : *Diu que són blaus, i no* EN *són.* | *Són molt curts;* EN *són més que els teus.* La llengua literària evita generalment aquest *en*, reemplaçant-lo per *ho : Diu que són blaus, i no* HO *són.* | *Són molt curts;* HO *són més que els teus.*

V. Exemples dels principals usos del pronom *hi :*

*Aquest clima és molt dolent; no m'*HI *puc acostumar.* | *Penseu en els vostres amics. — Ja* HI *pensem.*

Venim del teatre. HI *havem vist tes germanes.* | *Aquesta taula és trencada; no s'*HI *recolzi.* | *Ahir van anar a Premià;* HI *van anar a la tarda.*

*Ell s'ha tornat vermell. No s'*HI *ha tornat ella.* | *Va caure malalt dijous. — No :* HI *va caure divendres.*

No HI *veu : és cega.* | *No* HI *sent : és sord.* | *No* HI *palpa de cap mà.*

44. La majoria de pronoms febles poden revestir diferents formes segons llur situació dins la frase : els cinc pronoms *em, et, es, el* i *en* poden revestir les formes *em, et, es, el* i *en*, les

formes *me, te, se, lo* i *ne,* les formes *'m, 't, 's, 'l* i *'n,* i les formes *m', t', s', l'* i *n';* els dos pronoms *ens* i *els* poden revestir les formes *ens* i *els,* les formes *nos* i *los,* i les formes *'ns* i *'ls;* el pronom *us* pot revestir la forma *us* i la forma *vos;* el pronom *la* pot revestir la forma *la* i la forma *l';* els dos pronoms *ens* i *us* poden, encara, revestir la forma *'s.* Conserven sempre la mateixa forma els quatre pronoms *les, li, hi* i *ho.*

Formes plenes :	**me,**	**nos,**	**te,**	**vos,**	**se,**	**lo,**	**los,**	**la,**	**les,**	**li,**	**ho,**	**ne,**	**hi,**
Formes reduïdes :	**'m,**	**'ns,**	**'t,**	**us,**	**'s,**	**'l,**	**'ls,**	—	—	—	—	**'n,**	—
Formes reforçades :	**em,**	**ens,**	**et,**	—	**es,**	**el,**	**els,**	—	—	—	—	**en,**	—
Formes elidides :	**m',**	—	**t',**	—	**s',**	**l',**	—	**l',**	—	—	—	**n',**	—

Immediatament darrera del verb, s'usen les formes *-me, -nos, -te, -vos, -se, -lo, -los, -ne,* si el verb termina en consonant o *u,* i les formes *'m, 'ns, 't, -us, 's, 'l, 'ls, 'n,* si el verb termina en vocal altra que *u.* Els altres cinc pronoms revesteixen les formes *-la, -les, -li, -ho, -hi,* en ambdós casos. Ex. :

dir-me, escriguin-nos, rentant-te, banyeu-vos, mirin-se, treu-lo, pren-los, cull-la, porteu-les, escriu-li, fes-ho, sortint-ne, vés-hi;

escriure'm, mira'ns, renta't, combatre-us, perdre's, porta'l, porti'ls, porta-la, treure-les, digui-li, mira-ho, treure'n, vagi-hi.

Immediatament davant del verb són possibles les formes *me, nos, te, vos, se, lo, los, ne,* i les formes *em, ens, et, us, es, el, els, en.* Cal, però, advertir que, en aquest cas, *nos, lo* i *los* són arcaics o dialectals, i que, en general, les formes reforçades *(em,* &.), i àdhuc *us,* són preferibles a les plenes. Davant del verb, els altres cinc pronoms revesteixen les formes *la, les, li, ho, hi.* Ex. :

em treu, ens mira, et veu, us escriu, no es veu, el porten, els fan, la duien, les desfeien, li dic allò, ho paguen, en vénen, hi van.

Quan el verb comença en vocal o *h* s'usen les formes *m', t', s', l', n'.* Ex. : *m'escoltava, t'entenia, s'asseu, l'havem vist, n'ha comprats quatre.* Davant d'un verb començat en vocal o *h, la* es pot reduir a *l'.* Si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no de *h),* és preferible *la* a *l'* : en els altres casos, cal escriure *l'.* Ex. : *la inflaven, la uneixen, l'escoltaven, l'han duta.*

45. Combinacions del pronom reflexiu amb els altres pronoms :

-se'm darrera del verb; **se'm** davant del verb quan aquest comença en consonant; **se m'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *fent-se'm malbé, perdre-se'm, se'm gira, se m'ha perdut.*

-se'ns darrera del verb; **se'ns** davant del verb. Ex. : *escapar-se'ns, emporti-se'ns, se'ns coneix, se'ns espatlla.*

-se't darrera del verb; **se't** davant del verb quan aquest comença en consonant; **se t'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *desfer-se't, perdre-se't, no se't coneix se t'esfulla.*

-se-us darrera del verb; **se us** davant del verb. Ex. : *escapant-se-us, fondre-se-us, se us coneix, se us esquinça.*

-se'l darrera del verb; **se'l** davant del verb quan aquest comença en consonant; **se l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *posar-se'l, beure-se'l, se'l menja, se l'ha begut.*

-se'ls darrera del verb; **se'ls** davant del verb. Ex. : *carreguin-se'ls, descarregui-se'ls, se'ls mira, no se'ls escolta.*

-se-la darrera del verb; **se la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **se l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*, però si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h)* és preferible *se la* a *se l'*. Ex. : *posar-se-la, vendre-se-la, se la canvia, se l'ha menjada.*

-se-les darrera del verb; **se les** davant del verb. Ex. : *treguin-se-les, posi-se-les, se les treia, se les ha tretes.*

-se-li darrera del verb; **se li** davant del verb. Ex. : *girar-se-li, perdre-se-li, se li coneix que..., se li ha posat al davant.*

-s'ho darrera del verb; **s'ho** davant del verb. Ex. : *traient-s'ho, veure-s'ho perdut, si s'ho mira, no s'ho escolta.*

-se'n darrera del verb; **se'n** davant del verb quan aquest comença en consonant; **se n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *recordar-se'n, va perdre-se'n un, se'n va, no se n'ha recordat.*

-s'hi darrera del verb; **s'hi** davant del verb. Ex. : *mirar-s'hi, posi-s'hi, no s'hi recolzi, s'hi ajeu.*

46. Combinacions del pronom de primera persona amb els pronoms de tercera persona :

-me'l darrera del verb; **me'l** davant del verb quan aquest comença en consonant; **me l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *portar-me'l, dóna-me'l, me'l prenia, no me l'ha donat.*

-me'ls darrera del verb; **me'ls** davant del verb. Ex. : *doneu-me'ls, deixa-me'ls, me'ls tramet, me'ls ha robats.*

-me-la darrera del verb; **me la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **me l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *me la* a *me l'*. Ex. : *portin-me-la, porti-me-la, me la deixa, me l'havia presa.*

-me-les darrera del verb; **me les** davant del verb. Ex. : *facin-me-les, tregui-me-les, si me les duia, me les ha trameses.*

-me-li darrera del verb; **me li** davant del verb. Ex. : *porti-me-li menjar, me li diuen això.*

-m'ho darrera del verb; **m'ho** davant del verb. Ex. : *mirant-m'ho, posi-m'ho allí, no m'ho digui, no m'ho ha dit.*

-me'n darrera del verb; **me'n** davant del verb quan aquest comença en consonant; **me n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *parleu-me'n, porti-me'n, me'n tria un, me n'ha dutes tres.*

-m'hi darrera del verb; **m'hi** davant del verb. Ex. : *posi-m'hi això, m'hi pensaré.*

-nos-el darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-el** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens el** davant del verb quan aquest comença en consonant; **ens l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *doneu-nos-el, porta'ns-el, ens el deixarà, ens l'ha tramès.*

-nos-els darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-els** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens els** davant del verb. Ex. : *traguem-nos-els, deixi'ns-els, no ens els prengueu, ens els ha donats.*

-nos-la darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-la** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra

que *u;* **ens la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **ens l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h,* però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h)* és preferible *ens la* a *ens l'.* Ex. : *posinnos-la, presta'ns-la, si ens la dóna, ens l'hem posada.*

-nos-les darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ns-les** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **ens les** davant del verb. Ex. : *feu-nos-les noves, faci'ns-les més grans, ens les regala, ens les ha donades.*

-nos-li darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ns-li** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **ens li** davant del verb. Ex. : *doneu-nos-li menjar, dóna'ns-li menjar, ens li diuen que...*

-nos-ho darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ns-ho** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **ens ho** davant del verb. Ex. : *traguem-nos-ho, dóna'nsho, ens ho ven, ens ho ha dit.*

-nos-en darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ns-en** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **ens en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **ens n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h.* Ex. : *presteu-nos-en tres, porta'ns-en més, ens en va deixar quatre, ens n'ha deixat un.*

-nos-hi darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ns-hi** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **ens hi** davant del verb. Ex. : *porteu-nos-hi, compta'ns-hi, no ens hi emboliquis.*

Darrera de la primera persona del plural de l'imperatiu és admissible la substitució de *-nos-* per *'s-*. Ex. : *enviem's-el. traguem's-els, anem's-en, fixem's-hi.*

47. Combinacions del pronom de segona persona amb els pronoms de tercera persona :

-te'l darrera del verb; **te'l** davant del verb quan aquest comença en consonant; **te l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h.* Ex. : *creu-te'l, menja-te'l, no te'l creguis, no te l'escoltis.*

-te'ls darrera del verb; **te'ls** davant del verb. Ex. : *vente'ls, vendre te'ls, te'ls comprem, te'ls han comprats.*

-te-la darrera del verb; **te la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **te l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h)* és preferible *te la* a *te l'*. Ex. : *creu-te-la, escriure-te-la, ara te la porten, te l'han presa.*

-te-les darrera del verb; **te les** davant del verb. Ex. : *treu-te-les, posa-te-les, te les canvien.*

-te-li darrera del verb; **te li** davant del verb. Ex. : *posa-te-li el capell, te li prenen la capa.*

-t'ho darrera del verb; **t'ho** davant del verb. Ex. : *posant-t'ho, posa-t'ho, si t'ho mires bé, t'ho espatllen.*

-te'n darrera del verb; **te'n** davant del verb quan aquest comença en consonant; **te n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *beu-te'n un, menja-te'n un, quants te'n donen?, te n'han portats pocs.*

-t'hi darrera del verb; **t'hi** davant del verb. Ex. : *rentant-t'hi, renta-t'hi, no t'hi han vist.*

-vos-el darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-el** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us el** davant del verb quan aquest comença en consonant; **us l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *enviant-vos-el, perdre-us-el, no us el mireu, us l'han pres.*

-vos els darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **us-els** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us els** davant del verb. Ex. : *fent-vos-els, batre-us-els, us els prendran, us els han portats.*

-vos-la darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-la** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us la** davant del verb quan aquest comença en consonant; **us l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h)* és preferible *us la* a *us l'*. Ex. : *enviar-vos-la, perdre-us-la, ja us la donaré, no us l'ha tramesa.*

-vos-les darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-les** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us les** davant del verb. Ex. : *renteu-vos-les, vendre-us-les, us les feien, us les obren.*

-vos-li darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-li** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra

que *u;* **us li** davant del verb. Ex. : *tirant-vos-li damunt, ajeu-re-us-li al costat, us li donen menjar.*

-vos-ho darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-ho** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us ho** davant del verb. Ex. : *mirant-vos-ho, vendre-us-ho, no us ho vull dir, us ho han retret.*

-vos-en darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-en** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **us n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h.* Ex. : *anant-vos-en, trametre-us-en, si no us en treuen, us n'han tret.*

-vos-hi darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-hi** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us hi** davant del verb. Ex. : *fiqueu-vos-hi, perdre us-hi, si us hi volen.*

Darrera de la segona persona del plural de l'imperatiu és admissible el canvi de *-vos-* en *'s-*. Ex. : *envieu's-el, mireu's-els, feu's-ho, aneu's-en, fiqueu's-hi.*

Davant del verb alguns prefereixen *vos* a *us*, sobretot en el cas en què la combinació no va immediatament precedida d'un mot acabat en vocal altra que *i* o *u* pertanyents a un diftong decreixent. Ex. : *vos els prendran* (per *us els prendran), en Blai vos ho dirà* (per *en Blai us ho dirà), quants vos en donen?* (per *quants us en donen?)*

48. Combinacions del datiu singular del pronom *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb els altres pronoms de tercera persona :

El datiu singular del pronom *ell* és *li,* però *li* apareix sovint reemplaçat per *hi* quan el dit datiu concorre amb un altre pronom de tercera persona. El canvi de *li* en *hi* té lloc principalment quan el segon pronom és un acusatiu del pronom *ell,* en el qual cas la llengua literària usa avui exclusivament *hi* (almenys a Catalunya).

-l'hi (per *li'l)* darrera del verb; **l'hi** (per *li'l* o *li l')* davant del verb. Ex. : *si vol el llibre, dóna-l'hi; volia el llibre, i ja l'hi han donat.*

-los-hi (per *-li'ls)* darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-hi** (per *-li'ls)* darrera del verb quan aquest

acaba en vocal altra que *u;* **els hi** (per *li'ls)* davant del verb. Ex. : *ha comprat aquests mobles, i demà els hi duran; dueu-los-hi ara; dugui'ls-hi ara.*

-la-hi (per *-li-la)* darrera del verb; **la hi** (per *li-la* o *li l')* davant del verb. Ex. : *tenia una capsa, i la hi han presa; torneu-la-hi.*

-les-hi (per *-li-les)* darrera del verb; **les hi** (per *li les)* davant del verb. Ex. : *si demana les claus, les hi donareu; doneu-les-hi.*

-li-ho darrera del verb; **li ho** davant del verb. Ex. : *ho havem rebut avui i li ho trametrem demà.*

-li'n darrera del verb; **li'n** davant del verb quan aquest comença en consonant; **li n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h.* Ex. : *si vol pa, dóna-li'n; volia estampes, i li'n vaig donar quatre; demanava prunes, i li n'han donades quatre.* Cp. § 56.

-li-hi darrera del verb; **li hi** davant del verb. Ex. : *li han donat una guardiola i li hi han posat deu cèntims; poseu-li-hi deu cèntims més.*

49. Combinacions del datiu plural del pronom *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb els altres pronoms de tercera persona (Cp. § 55) :

-los-el darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-el** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els el** davant del verb quan aquest comença en consonant; **els l'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h.* Ex. : *si us demanen el llibre, doneu-los-el; si et demanen el llibre, dóna'ls-el; volen el llibre, i no els el donen; els l'haureu de donar.*

-los-els darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-els** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els els** davant del verb. Ex. : *quan us demanaran els llibres, torneu-los-els; dóna'ls-els; si et demanen els carnets, ja els els pots donar.*

-los-la darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-la** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els la** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h,* però si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides

o no d'una *h)* és preferible *els la* a *els l'*. Ex. : *si demanen la capsa, torneu-los-la; torna'ls-la; ja els la tornarem; qui els l'ha presa?*

-los-les darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-les** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els les** davant del verb. Ex. : *si necessiten les capses, torneu-los-les; torna'ls-les; ja els les hem tornades.*

-los-ho darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-ho** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els ho** davant del verb. Ex. : *si no ho saben, digueu-los-ho; si no ho saben, escrigui'ls-ho; no els ho vull dir.*

-los-en darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-en** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **els n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si en tenen, demaneu-los-en; si te'n demanen, dóna'ls-en; no els en volien vendre; ja els n'han venut.*

-los-hi darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-hi** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els hi** davant del verb. Ex. : *anaven amb les cistelles buides, i els hi havem posat tot el menjar que teníem; posa'ls-hi tot el vi que tinguis, i vosaltres poseu-los-hi també alguna cosa.*

50. Combinacions dels acusatius del pronom *ell* amb *en* i *hi :*

-l'en darrera del verb; **l'en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **el n'** (preferible a *l'en)* davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si tu l'hi poses, ell l'en traurà; treu-l'en tu; encara no el n'han tret.*

-los-en darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-en** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **els n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *són amb ells, i no els en poden separar; ja els n'han separats; separeu-los-en; separa'ls-en* (V., però, § 53).

-la'n darrera del verb; **la'n** davant del verb quan aquest comença en consonant; **la n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *s'hi ha ficat una roda, i*

no la'n poden treure; encara no la n'han treta; treu-la'n si pots.

-les-en darrera del verb; **les en** davant del verb quan aquest comença en consonant; **les n'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *totes dues han caigut al rec, i no les en poden treure; ara ja les n'han tretes; ha costat molt de treure-les en* (V., però, § 53).

-l'hi darrera del verb; **l'hi** davant del verb. Ex. : *si no és a la taula (el gerro), posa-l'hi; l'hi has posat?*

-los-hi darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **'ls-hi** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **els hi** davant del verb. Ex. : *si no són encara a la sala (els mobles), entreu-los-hi; entra'ls-hi; els hi entrareu?*

-la-hi darrera del verb; **la hi** davant del verb. Ex. : *si no és al calaix (la roba), posa-la-hi; la hi posaràs?*

-les-hi darrera del verb; **les hi** davant del verb. Ex. : *si no són a l'armari (les copes), posa-les-hi; les hi posaràs?*

51. Combinacions dels restants pronoms de tercera persona amb l'adverbi *hi :*

-n'hi darrera del verb; **n'hi** davant del verb. Ex. : *no hi ha cap copa : n'hi posaré una; posa-n'hi una.*

52. Combinacions dels pronoms de primera i segona persona entre ells :

-te'm darrera del verb; **te'm** davant del verb quan aquest comença en consonant; **te m'** davant del verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *treu-te'm això; te'm poses al davant; te m'has posat al davant.*

-te'ns darrera del verb; **te'ns** davant del verb. Ex. : *menjar-te'ns tot el pa; no te'ns posis al davant.*

-vos-em darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-em** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us em** davant del verb quan aquest comença en consonant; **us m'** davant del verb quan aquest comença en vocal

o *h*. Ex. : *poseu-vos-em al davant* (o *poseu's-em al davant*); *beure-us-em tot el vi; us em mengeu tot el pa; us m'ho mengeu tot.*

-vos-ens darrera del verb quan aquest acaba en consonant o *u;* **-us-ens** darrera del verb quan aquest acaba en vocal altra que *u;* **us ens** davant del verb. Ex. : *menjar-vos-ens totes les provisions; no us ens poseu al davant.*

53. Entre un pronom acabat en *s* i un mot començat en vocal o *h*, és permès d'usar la forma *en* en lloc de la forma *n'*. Així : *ens en anem*, en lloc de *ens n'anem; els en arriben dos*, en lloc de *els n'arriben dos; us en han tret*, en lloc de *us n'han tret.* És, però, preferible la forma *n'*.

54. El llenguatge parlat confonent *li, l'hi, la hi, li ho* i *li hi* (pronunciats habitualment *li*), convé tenir present que *li* és el datiu del singular del pronom *ell*, — *l'hi* és la combinació de l'acusatiu masculí del singular d'aquest pronom amb l'adverbi *hi* o amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*, — *la hi* és la combinació de l'acusatiu femení del singular del pronom *ell* amb l'adverbi *hi* o amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*, — *li ho* és la combinació del datiu *li* amb el neutre *ho*, — i *li hi* és la combinació del datiu *li* amb l'adverbi *hi*.

A la proposició *Escriu al teu pare avui mateix*, equival la proposició *Escriu-*LI *avui mateix* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu pare).*

A la proposició *Poseu el llibre a l'armari*, equivalen les proposicions *Poseu-*LO *a l'armari* (on LO, acusatiu, representa el complement directe *el llibre)*,—*Poseu-*HI *el llibre* (on HI, adverbi, representa la determinació circumstancial *a l'armari)* — i *Poseu-*L'HI (on L', acusatiu, representa el complement directe *el llibre*, i HI, adverbi, la determinació circumstancial *a l'armari).*

A la proposició *En Pere ha tramès el llibre al seu amic*, equivalen les proposicions *En Pere* L'*ha tramès al seu amic* (on L', acusatiu, representa el complement directe *el llibre)*, — *En Pere* LI *ha tramès el llibre* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al seu amic)*, — i *En Pere* L'HI *ha tramès* (on L', acusatiu, representa el complement directe *el llibre*, i HI, en substitució de LI, datiu, representa el complement indirecte *al seu amic).*

A la proposició *Puja la taula al segon pis*, equivalen les proposicions *Puja*-LA *al segon pis* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la taula)*, — *Puja*-HI *la taula* (on HI, adverbi, representa la determinació circumstancial *al segon pis)*, — i *Puja*-LA-*hi* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la taula*, i HI, adverbi, la determinació circumstancial *al segon pis)*.

A la proposició *Quan deixaràs la llibreta al teu company?*, equivalen les proposicions *Quan* LA *deixaràs al teu company?* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la llibreta)*, —*Quan* LI *deixaràs la llibreta?* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu company)*, — i *Quan* LA HI *deixaràs?* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la llibreta*, i HI, en substitució de LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu company)*.

A la proposició *Ven tot això al drapaire*, equivalen les proposicions *Ven*-HO *al drapaire* (on HO, acusatiu, representa el complement directe *tot això)*, — *Ven*-LI *tot això* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al drapaire)*, — i *Ven*-LI-HO, (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al drapaire*, i HO, acusatiu, el complement directe *tot això)*.

A la proposició *Posa*-LI *un peix al cove* (on LI, datiu, vol dir *a ell* o *a ella)*, equival la proposició *Posa*-LI-HI *un peix* (on LI, datiu, vol dir *a ell* o *a ella*, i HI, adverbi, representa la determinació circumstancial *al cove)*.

55. Essent molt freqüent en el llenguatge parlat l'ús de la combinació *els hi* com a datiu del plural del pronom *ell* (V. § 43-II), i essent-ho igualment la substitució de la dita combinació a les combinacions del datiu del plural de *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb *ho*, convé tenir present que *els hi (-los-hi* o *'ls-hi)* no es pot usar sinó com a combinació de l'acusatiu masculí del plural o del datiu del plural del pronom *ell* amb l'adverbi *hi*, o de l'acusatiu del plural del pronom *ell* amb el datiu del singular *li*, reemplaçat per *hi*. En tot altre cas *els hi* és incorrecte i cal substituir-lo per *els (-los* o *'ls)*, per *els el (els l', -los-el* o *'ls-el)*, per *els els (-los-els* o *'ls els)*, per *els la (els l', -los-la* o *'ls-la)*, per *els les (los-les* o *'ls-les)* o per *els ho (-los-ho* o *'ls-ho)*.

A la proposició *Avui havem escrit una carta als teus amics*, equival la proposició *Avui* ELS *havem escrit una carta* (on ELS,

datiu, representa el complement indirecte *als teus amics).* A la proposició *Han donat flors a les teves germanes*, equival la proposició ELS *han donat flors* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *a les teves germanes).*

A la proposició *Han vist els teus amics al teatre*, són equivalents les proposicions ELS *han vistos al teatre* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els teus amics),* — HI *han vist els teus amics* (on HI, adverbi, representa la determinació circumstancial *al teatre),* — i ELS HI *han vistos* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els teus amics*, i HI, adverbi, la determinació circumstancial *al teatre).*

A la proposició *Han tramès els mobles al teu germà*, són equivalents les proposicions ELS *han tramesos al teu germà* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els mobles),* — LI *han tramès els mobles* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu germà),*—i ELS HI *han tramesos* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els mobles*, i HI, en substitució de LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu germà).*

A la proposició *Havíem donat el pa als petits*, són equivalents les proposicions L'*havíem donat als petits* (on L', acusatiu, representa el complement directe *el pa),* — ELS *havíem donat el pa* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als petits),* — i ELS L'*havíem donat* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als petits*, i L', acusatiu, representa el complement directe *el pa).*

A la proposició *Porta la nova a les seves filles*, són equivalents les proposicions *Porta-*LA *a les seves filles* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la nova),* — *Porta'*LS *la nova* (on 'LS, datiu, representa el complement indirecte *a les seves filles),* — i *Porta'*LS-LA (on 'LS, datiu, representa el complement indirecte *a les seves filles*, i LA, acusatiu, el complement directe *la nova).*

A la proposició *Han donat els carnets a la Maria i a la Joana*, són equivalents les proposicions ELS *han donats a la Maria i a la Joana* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els carnets),* — ELS *han donat els carnets* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria i a la Joana),* — i ELS ELS *han donats* (on el primer ELS, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria i a la Joana*, i el segon ELS, acusatiu, representa el complement directe *els carnets).*

A la proposició *Han venut les sis cadires a aquells senyors*, són equivalents les proposicions LES *han venudes a aquells senyors* (on LES, acusatiu, representa el complement directe *les sis cadires)*, — ELS *han venut les sis cadires* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *a aquells senyors*, — i ELS LES *han venudes* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *a aquells senyors*, i LES, acusatiu, representa el complement directe *les sis cadires)*.

A la proposició *Regalaré això als criats*, són equivalents les proposicions HO *regalaré als criats* (on HO representa el complement directe *això)*, — ELS *regalaré això* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als criats)*, — i ELS HO *regalaré* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als criats*, i HO, el complement directe *això)*.

56. El llenguatge parlat (Barcelona) usa *n'hi* com a combinació del pronom *en* o *ne* amb l'adverbi *hi* i com a combinació del pronom *en* o *ne* amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*. En el primer cas *n'hi* és correcte; en el segon cas és preferible *li'n* o *li n'*.

A la proposició *Ja han posat ous al cove*, són equivalents les proposicions *Ja* N'*han posats al cove* (on N' representa el complement directe *ous)*, — *Ja* HI *han posat ous* (on HI representa la determinació circumstancial *al cove)*, — i *Ja* N'HI *han posats* (on N' representa el complement directe *ous*, i HI, la determinació circumstancial *al cove)*.

A la proposició *Compreu ous a la Maria*, són equivalents les proposicions *Compreu*-NE *a la Maria* (on NE representa el complement directe *ous)*, — *Compreu*-LI *ous* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria)*, — i *Compreu*-LI'N (on LI, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria*, i 'N representa el complement directe *ous)*.

57. Quan un tercer pronom ve a afegir-se a una combinació de dos pronoms, el segon sofreix els canvis següents:

Les formes *'m* (o *em)* i *'t* (o *et)* esdevenen respectivament *m'* i *t'* davant de *hi* o *ho*, — i *me* i *te* davant de qualsevol altre pronom. Ex.: *se'm coneix : se m'hi coneix; posar-se't això : posar-se-t'ho; menjar-se't la carn : menjar-se-te-la*.

Les formes *el* i *'l* esdevenen *l'* davant de *hi* o *en*, i les formes *en* i *'n* esdevenen *n'* davant de *hi*. Ex.: *me'l posa*

allí : me l'hi posa; ens el posa : ens l'hi posa; treure-me'l : treure-me-l'en; me'n vaig : me n'hi vaig; us en posen : us n'hi posen.

El tercer pronom pren les formes *em, ens, et, el, els, en,* o les formes *'m, 'ns, 't, 'l, 'ls, 'n,* segons que el segon pronom acabi en consonant o en vocal. Ex. : *menjar-se't el pa : menjar-se-te'l; menjar-se'ns el pa : menjar-se'ns-el; se't posa al davant : se te'm posa al davant; se us posa al davant : se us em posa al davant; se me'n riu; se'ns en riu.* Però si la combinació de tres pronoms va al davant d'un verb començat en vocal o *h,* les formes *em* o *'m, et* o *'t, el* o *'l* i *en* o *'n* són reemplaçades respectivament per *m', t', l'* i *n'.* Ex. : *se te'l menja,* però *se te l'ha menjat; se'ns el menja,* però *se'ns l'ha menjat.* Anàlogament : *se me la menja,* però *se me l'ha menjada.*

En el llenguatge parlat és freqüent l'addició d'un *hi* a la combinació del datiu *els* i el pronom *en,* la qual combinació es confon així amb la dels tres pronoms *els, n'* i *hi.* Cal evitar curosament aquesta substitució de *els en* per *els n'hi.*

A la proposició ELS *han posat pa al cove* (on ELS, datiu, vol dir *a ells* o *a elles),* és equivalent la proposició ELS N'HI *han posat* (on ELS vol dir *a ell* o *a elles,* N' representa el complement directe *pa,* i HI representa la determinació circumstancial *al cove).*

A la proposició *Qui dóna diners als nois?,* és equivalent la proposició *Qui* ELS EN *dóna?* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als nois,* i EN representa el complement directe *diners). Qui* ELS N'HI *dóna?* seria incorrecte.

β. POSSESSIUS

58. Els adjectius possessius són :

meu,	**meva;**	**meus,**	**meves**
teu,	**teva;**	**teus,**	**teves**
seu,	**seva;**	**seus,**	**seves**
nostre,	**nostra;**	**nostres,**	**nostres**
vostre,	**vostra;**	**vostres,**	**vostres**
llur,	**llur;**	**llurs,**	**llurs**

Els femenins antics de *meu, teu* i *seu* són *mia, tua* i *sua,* que la llengua moderna ha reemplaçat per *meva, teva* i *seva* o *meua, teua* i *seua* (dialectals).

El possessiu arcaic *llur* es pot usar en lloc de *seu* significant *d'ells* o *d'elles*, però mai en lloc de *seu* significant *d'ell* o *d'ella*.

Equivalents a *el meu, el teu* i *el seu* seguits d'un substantiu, el català posseeix els tres possessius febles :

mon,	**ma;**	**mos,**	**mes**
ton,	**ta;**	**tos,**	**tes**
son,	**sa;**	**sos,**	**ses**

Aquests possessius a penes s'usen en la llengua parlada (no s'usen sinó amb uns quants noms de parentiu i en algunes frases fetes : TON *pare,* MA *germana,* SON *avi, en* MA *vida),* i és completament infundada la preferència que alguns els donen sobre *el meu, el teu* i *el seu.* Davant d'un nom femení començat en vocal o *h,* sembla permissible la substitució de *ma, ta* i *sa* per *mon, ton* i *son.* (Cf., en el llenguatge parlat, *son àvia* en lloc de *sa àvia).*

En el mateix cas en què són possibles *mon, ton* i *son* en lloc de *el meu, el teu* i *el seu,* es troben alguns cops usats *nostre* i *vostre* en lloc de *el nostre* i *el vostre.* Ex. : *A* NOSTRES *lectors.* | VOSTRES *amics* (millor : ALS NOSTRES *lectors.* | ELS VOSTRES *amics).* En canvi, en igual cas, *llur* és preferible a *el llur.* Ex. : *Els nombres vint i trenta i* LLURS *divisors comuns* (preferible a ELS LLURS *divisors comuns).*

Es por dir *un germà meu, aquest gos teu,* &., i *un meu germà, aquest teu gos,* &.

γ. Demostratius

59. Els adjectius demostratius són :

aquest,	**aquesta;**	**aquests,**	**aquestes**
aqueix,	**aqueixa;**	**aqueixos,**	**aqueixes**
aquell,	**aquella;**	**aquells,**	**aquelles**

V. § 99, *ací* i *aquí.*
Notem l existència de *est* i *eix,* equivalents a *aquest* i *aqueix.*

Com a pronoms, ultra *aquest, aqueix* i *aquell,* tenim els neutres **açò, això** i **allò.**

δ. INTERROGATIUS

60. Són els dos pronoms **qui** i **què** invariables, i l'adjectiu **quin,** que fa el femení **quina,** el plural masculí **quins** i el plural femení **quines.**

Aquests mots, així com l'adjectiu quantitatiu **quant, quanta,** l'adjectiu numeral **quants, quantes** i els adverbis pronominals **on, quan** i **com,** serveixen per a introduir proposicions interrogatives, sia principals (cas I), sia subordinades (cas II) : Ex. :

I. QUI *t'ho ha dit?* | QUI *són?* | *Amb* QUI *anàveu?* | QUÈ *vols?* | *De* QUÈ *parlàveu?* | *Amb* QUIN *ganivet ho tallarem?* | QUINA *caixa s'han emportat?* | *Per* QUINS *carrers heu passat?* | QUINES *eines us calen?* | QUANTA *aigua hi cap?* | QUANTS *sereu?* | ON *són?* | *D'*ON *veniu?* | QUAN *m'ho podràs tornar?* | COM *ho faràs per a passar?*

II. *No sé* QUI *és.* | *Demaneu* QUI *són.* | *No sabem* QUÈ *vol.* | *Digueu-me de* QUÈ *han parlat.* | *Jo no sé pas per* QUIN *carrer podreu passar.* | *No m'ha dit* QUINS *llibres li calien.* | *Ara no et puc dir* QUANTS *serem.* | *Ignorem* ON *van i d'*ON *vénen.* | *No sé* QUAN *arribaran.* | *Pregunta-li* COM *ho hem de fer.*

L'adjectiu *quin* és també usat en les exclamacions : QUIN *arbre més alt!* | QUINA *noia més bonica!* | QUINS *crits!* | QUIN *un de més gros!* | QUINES *unes que en dius!*

ε. RELATIUS

61. Són els pronoms **que** (feble), **qui** i **què** i l'adjectiu **qual,** que fa el plural **quals.** Serveix així mateix per a introduir les oracions dites de relatiu l'adverbi pronominal **on.**

[Recordem que les oracions de relatiu fan generalment l'ofici d'adjunt d'un substantiu o pronom (anomenat antecedent), unes vegades determinant-lo (per ex., en *El noi que t'ho ha portat és el meu nebot,* en què l'oració de relatiu *que t'ho ha portat* és un determinatiu de l'antecedent *noi),* i altres vegades simplement explicant-lo (per ex., en *El meu pare, que era mes-*

tre d'Agramunt, morí l'any vuit, en què l'oració de relatiu *que era mestre d'Agramunt* ve a adjuntar-se, com un membre merament explicatiu, a l'antecedent *pare*, ja determinat pel possessiu). Notem que les oracions de relatiu merament explicatives s'escriuen separant-les de l'antecedent mitjançant una coma.

Al costat d'aquestes oracions de relatiu que fan d'adjunt d'un substantiu o pronom (anomenades *adjectives)*, n'hi ha d'altres (anomenades *substantives)* que elles soles tenen la força d'un substantiu, per ex., *qui dia passa* quan diem *Qui dia passa any empeny*, proposició de la qual *qui dia passa*, designació d'una persona, és el subjecte, mentre que, en una proposició com *El noi que t'ho ha portat és el meu nebot*, l'oració de relatiu *(que t'ho ha portat)* no és sinó una part del subjecte, el mot principal del qual és *noi* : l'oració no té la força d'un substantiu, sinó d'un adjectiu.]

62. En les oracions de relatiu adjectives, el pronom relatiu pot revestir les tres formes *que*, *qui* i *què*.

Que s'usa :

I. Com a subjecte : *Doneu-ho a l'home* QUE *vindrà ara mateix.* | *L'aigua* QUE *passa per aquest rec ve del molí.*

II. Com a complement directe : *És l'home* QUE *havem trobat al bosc aquest matí.* | *Dóna'm el llibre* QUE *llegies.*

III. Com a circumstancial de temps : *Això va ésser l'any* QUE *es va casar el teu germà.* | *La darrera vegada* QUE *et vaig veure va ésser a París.*

Quan el pronom relatiu porta davant seu una proposició, llavors revesteix una forma forta, que és *qui* quan designa una persona i *què* quan designa una cosa. Ex. : *L'home de* QUI *parlàveu és el meu germà.* | *Aquells nois amb* QUI *anàveu són els fills del mestre.* | *On és el martell amb* QUÈ *heu clavat aquests claus?*

[El català antic posseïa un *qui* feble que usava sovint en lloc del *que* subjecte. Ex. : *L'home* QUI *ha vingut... L'aigua* QUI *vessa del dipòsit...* Modernament s'havia intentat de restablir l'ús d'aquest *qui*, el qual, permetent de diferenciar formalment el relatiu subjecte *(qui)* del relatiu complement directe *(que)*, semblava representar un guany considerable per a la

llengua; però avui, havent-se demostrat que el que la llengua podria guanyar amb el restabliment del *qui* feble no compensaria els danys que aquesta en sofriria (puix que suposaria la pèrdua de la distinció importantíssima que el català parlat fa encara entre les oracions de relatiu substantives que designen persona i les que designen cosa, V. § 66), la quasi totalitat dels escriptors que un dia havien estat favorables a l'admissió d'aquell *qui* hi han anat renunciant, no admetent, en les oracions de relatiu adjectives, altre relatiu feble sinó *que*. Ara, convé notar que, àdhuc entre els qui ja no accepten el *qui* feble arcaic, és encara bastant freqüent, en les oracions no determinatives sinó merament explicatives, d'emfasitzar el relatiu en funció de subjecte reemplaçant *que* per *qui* (fort). Ex. : *En Pere Bosch,* QUI *és el capità de l'equip...*]

63. La combinació de l'article i l'adjectiu relatiu (dita relatiu compost) revesteix les formes *el qual, la qual, els quals* i *les quals,* segons el gènere i el nombre de l'antecedent.

El relatiu compost *(el qual)* es pot usar :

I. Com a subjecte (en oracions explicatives). Ex. : «*Els cinc sentits del cos,* ELS QUALS *són veure, oir, gustar...*» «*Coses noves has dit, responguí jo,* LES QUALS *m'han alegrat...*»

II. Com a complement directe (en oracions explicatives) : *Són comandes urgents,* LES QUALS *cal servir com més aviat millor.*

III. Darrera d'una preposició, amb referència a cosa o a persona (equivalent respectivament a *què* i a *qui*). Ex. : *És una casa a* LA QUAL *caldria fer moltes reparacions.* | «*Jesucrist és una persona en* LA QUAL *són dues natures.*» Darrera de la major part de les preposicions hom empra *el qual* de preferència als relatius simples *què* i *qui*.

Un cas en què convé especialment de recórrer a *el qual* és quan l'ús del relatiu simple ocasionaria un equívoc que és evitat amb l'ús del relatiu compost. Una frase com *La filla del meu amic, amb* QUI *havem parlat aquest matí,* és equívoca, puix que no se sap si *qui* es refereix a *la filla* o a *el meu amic.* Amb l'ús del relatiu compost desapareix l'equívoc, puix que en el primer cas diríem *La filla del meu amic, amb* LA QUAL *havem parlat aquest matí,* i en el segon, *La filla del meu amic, amb* EL QUAL *havem parlat aquest matí.*

En la llengua escrita no és rar de trobar el relatiu compost *el qual* (equivalent a *que, què, qui)* reemplaçat per les combinacions *el quin* i *el que*. Ambdues són absolutament inadmissibles. Així, doncs, no s'escriurà mai «... *una gran gentada, en* LA QUINA *figuraven*...», ni «...*una obra en* LA QUE *havien treballat tant de temps*»; sinó ...*una gran gentada, en* LA QUAL *figuraven*, i ...*una obra en* LA QUAL *havien treballat tant de temps*. Tot *el que, la que*, &., substituïble per *el qual, la qual*, &., és incorrecte, i cal, per tant, reemplaçar-lo per *el qual, la qual*, &. Així, és incorrecte: *Vegeu el capítol en* EL QUE *tractem de*... (Cal dir : *en* EL QUAL *tractem de...); és*, al contrari, correcte : *El capítol que hem llegit i* EL QUE *ara llegirem*, on l'oració de relatiu comença amb el *que*, en l'antecedent del qual es sobreentén el substantiu *capítol)*.

64. La llengua recorre exclusivament al seu relatiu compost *(el qual)* en els tres casos següents :

I. Quan el relatiu fa d'adjunt o atribut d'un substantiu. Ex. : «...*de la coneixença dels seus defalliments neix en l'home humilitat*, LA QUAL *humilitat*...» | «...*donant el cor abundància de sang per tots els membres, en* LA QUAL *abundància són enfortits els membres*.»

En aquest cas alguns reemplacen equivocadament *el qual* per *quin* o *qual* : «...*foren suprimides immediatament*, QUINA *supressió ha estat causa*...» | «...*quatre-centes pessetes*, QUAL *suma ha estat pagada*...» | Aquestes frases són incorrectes : cal dir LA QUAL *supressió* i LA QUAL *suma*.

II. Quan el relatiu precedit de la preposició *de* fa d'atribut d'un substantiu o de complement d'un adverbi, etc. Ex. : «...*la paciència i amor conjugal de Griselda, la història de* LA QUAL *fou per mi del llatí al nostre vulgar transportada*...» | «...*però no és així dels homes, el parlar* DELS QUALS *és abominable*...» | «*Una porta darrera de* LA QUAL...»

En lloc de *el... del qual*, alguns escriuen a tort *qual* o *quin* anteposats al substantiu. Ex. : «...*l'home* QUAL *ciència admirem*...» | «...*la casa* QUIN *propietari acaba de morir*...» Aquestes frases són incorrectes : cal dir : ...*l'home* LA *ciència* DEL QUAL *admirem*... | ...*la casa* EL *propietari* DE LA QUAL *acaba de morir*...

III. Quan el relatiu és complement d'un verb en participi, gerundi, &. Ex. : «...*era un home, veient* EL QUAL *tothom s'espaordia*...» (Mena de construccions que cal usar amb molta circumspecció).

65. La cosa designada per l'antecedent, la qual, dins l'oració de relatiu, és expressada mitjançant el pronom relatiu, és un defecte d'expressar-la una segona vegada mitjançant un pronom personal feble adjuntat al verb. Ex. : «...*aquestes circumstàncies,* QUE, *en tots els casos, sense excepció,* LES *havem tingudes en compte*...» | «...*la nostra conducta,* EN LA QUAL *tots* HI *poden veure*...» | «...*és el principi* DEL QUAL EN *provenen*...» | «...*l'indret* ON *tantes vegades t'*HI *han vist*...» Aquestes frases són incorrectes; cal dir : «*aquestes circumstàncies que, en tots els casos, sense excepció, havem tingut en compte*...» | «...*la nostra conducta, en la qual tots poden veure*...» | «...*és el principi del qual provenen*» | «...*l'indret on tantes vegades t'han vist*...»

El llenguatge parlat recorre freqüentment a una construcció que consisteix a construir la proposició de relatiu com si fos una proposició independent (on l'antecedent es troba naturalment representat per un pronom personal feble) i enllaçar-la amb l'antecedent mitjançant el mot *que*. Ex. : ...*és una fusta* QUE *se'*N *fan mobles*... en lloc de ...*és una fusta* DE LA QUAL *es fan mobles.* | ...*un riu* QUE *s'*HI *ha negat molta gent*... en lloc de ...*un riu* EN EL QUAL (O ON) *s'ha negat molta gent.* | ...*la dona* QUE LI *havem donat la carta,* en lloc de ...*la dona* A LA QUAL (O A QUI) *havem donat la carta.* Cp. : *La sala* QUE *els balcons donen al carrer,* en lloc de *La sala els balcons* DE LA QUAL *donen al carrer.* Aquestes construccions no són en tot cas tolerables sinó en l'estil col·loquial.

66. Les oracions de relatiu substantives [V. § 61, nota], són introduïdes amb el pronom *qui* o amb les combinacions pronominals *el qui* i *el que.*

I. *Qui.* Ex. : QUI *guanya primer, s'escanya darrer. Això, que ho faci* QUI *vulgui.*

Notem que les oracions introduïdes amb el pronom *qui* designen sempre una persona.

II. *El que.* Quan l'oració de relatiu substantiva no designa una persona, llavors és introduïda amb la combinació pronominal *el que* (quant a la forma, doncs, l'oració substantiva apareix com una oració adjectiva adjuntada a un antecedent *el)*. Ex. : *Escolta* EL QUE *et dic.* EL QUE *has de fer és anar-te'n. Recorda't* DEL QUE *et vaig dir.*

A vegades és usada amb la mateixa força que *el que* la combinació *allò que.* També s'ha usat molt, modernament, la combinació arcaica *ço que,* que avui és més aviat evitada.

III. *El qui.* Les oracions substantives poden prendre una forma anàloga a la del cas II, àdhuc quan es refereixen a persona : la combinació pronominal no és llavors *el que,* sinó *el qui.* Ex. : EL QUI *ha dit això, ment. No us fieu* DEL QUI *no us aguanta la mirada. Sí : sóc* EL QUI *et penses. Ell després es burla* DEL QUI *ha enganyat.* Com pot veure's per aquests exemples, *el qui* pot emprar-se en funció de subjecte i de complement directe. El mateix ocorre amb la combinació pronominal *el que.*

La combinació *el qui* admet un plural *els qui,* i, menys freqüent, un femení *la qui,* amb el seu plural *les qui.* Ex. : *Ell es complau a turmentar* ELS QUI, *mentre eren vius, ell enganyava amb grans afalagaments. Sí : sóc* LA QUI *et penses.* Cal no confondre aquestes combinacions *(el qui, la qui,* &.) amb les combinacions d'article i relatiu que resulten de l'omissió d'un substantiu en l'antecedent. Així, en *Hi havia el nostre metge i* EL QUE *tu havies anat a cercar,* tenim una oració de relatiu adjectiva, l'antecedent de la qual és *el metge* reduït a *el* per omissió del mot *metge :* en el grup *el que* hi ha un substantiu sobreentès *(metge).* No ocorre el mateix, per exemple, en *No us fieu* DEL QUI *no us aguanta la mirada.*

A vegades és usada amb la mateixa força que *el qui* la combinació *aquell qui.* Ex.: *Com* AQUELL QUI *no diu res.* Aquest *qui* relatiu no precedit de preposició pot així mateix adjuntar-se com a antecedent el pronom *tothom.*

ζ. Numerals i quantitatius

67. Els numerals cardinals *(un, dos, tres, quatre,* &.) són invariables, llevat *un, dos* i *cent* : *un* i *dos* fan en el femení *una* i *dues; cent* fa en el plural masculí *cents* i en el plural femení *centes*. Ex. : UN *quilòmetre,* UNA *llegua,* DOS *francs,* DUES *pessetes, tres*-CENTS *metres, quatre*-CENTES *persones*.

Quan els numerals cardinals són usats com a ordinals, no prenen mai la forma femenina, i hom diu *u* en lloc de *un* (i així mateix *vint-i-u, trenta-u,* &.) Ex. : *el quilòmetre* U, *l'*U *de març,* el VINT-I-U *de setembre*. Quan són usats com a noms dels nombres naturals (1, 2, 3, &.), hom diu també *u* en lloc de *un* (i així mateix *vint-i-u, trenta-u,* &.). Ex. : *el nombre* U. *U, dos, tres,* &., substantius, formen els plurals *uns, dosos, tresos,* &. Ex. : *D'aquest joc n'han tret els* VUITS *i els* NOUS. *Li han tocat dos* UNS *i dos* TRESOS.

Els numerals ordinals, els quals, llevat els quatre primers (que són *primer, segon, terç* o *tercer* i *quart)*, es deriven dels cardinals corresponents mitjançant l'addició del sufix *-è* (Ex. : *cinquè, vint-i-unè)*, posseeixen cadascun quatre formes distintes exactament com els adjectius qualificatius de dues terminacions. Ex. : *primer, primera, primers, primeres; sisè, sisena, sisens, sisenes*.

Els numerals partitius o fraccionaris (llevat *mig)* són idèntics als ordinals corresponents. Ex. : *tres cinquens, dotze dinovens, una setzena part dels llibres*. Com a partitius, hom no usa mai *tercer* (substantiu), sinó *terç,* i hom reemplaça sovint *desè, centè* i *milè* (substantius o adjectius) per *dècim, centèsim* i *mil·lèsim*.

Els femenins dels ordinals es poden també usar com a col·lectius : *una dotzena d'ous, una trentena d'anys, dues desenes, tres centenes*. Altres col·lectius són *centenar, miler, milió, bilió* (pl. *centenars, milers, milions, bilions)*.

68. Els numerals i quantitatius indefinits són:

quant, quanta, quants, quantes. Ex. : QUANTS *presseguers haveu plantat?* | *Vols prunes?* QUANTES *en vols?* | *No sé pas* QUANTES *n'ha demanades* | QUANTA *gent!*

que. Ex. : QUE *gent!* | QUE *aigua!* | QUE *noies que han vingut!* | QUE *dones que eren!*

molt, molta, molts, moltes. Ex. : *Feia* MOLT *fred.* | *Teniu set?* — MOLTA. | *Aquest any hi haurà* MOLTS *bolets.*

poc, poca, pocs, poques. Ex. : *Té* POCS *amics.* | *És any de* POCA *fruita.*

més. Ex. : *Dóna'm* MÉS *pa.* — *No en tinc* MÉS. | *Hi havia* MÉS *dones que no pas homes.*

menys. Ex. : *Teniu pocs llibres, però encara en té* MENYS *ell.*

tant, tanta, tants, tantes. Ex. : *En aquesta ampolla no hi cap* TANT *vi com a l'altra.* | *Eren* TANTS *que no hi cabien.* | *Hi havia* TANTES *noies com nois.*

gaire, gaires. Ex. : *No té* GAIRE *paciència.* | *Tens* GAIRES *llibres?* | *Si vénen* GAIRES *nois, no hi haurà prou cadires.*

força. Ex. : *Hi havia* FORÇA *gent.* | *Porta* FORÇA *coses!*

massa. Ex. : *Si fa* MASSA *fred no surtis.* | *Li teniu* MASSA *contemplacions.*

prou. Ex. : *Ja hi ha* PROU *aigua?* | *Amb* PROU *feines.* | *Ja podem començar : ja som* PROU.

bastant, bastants. En la llengua parlada és corrent de donar a *bastant,* usat com a adjectiu determinatiu, un femení *bastanta* (plural *bastantes).* Ex. : *Hi ha farina?* — *Encara n'hi ha* BASTANTA. | BASTANTA *aigua.* És, però, preferible : *Hi ha farina?* — *Encara n'hi ha* BASTANT. | BASTANT *d'aigua.*

Tots aquests mots, llevat *força, massa* i *que,* en adjuntar-se a un substantiu, en lloc de juxtaposar-s'hi *(molta gent),* s'hi poden unir mitjançant la preposició *de.* Ex. : *Fa* MOLT DE *fred.* | *No sé pas d'on ha sortit* TANTA DE *gent.* | QUANTS DE *llibres!* | BASTANT D'*aigua.*

En el llenguatge parlat no és rar de donar als mots *prou, massa* i *força* els plurals *prous, masses* i *forces,* sobretot en el cas en què no van adjunts a un substantiu. Ex. : *Vols més llibres?* — *No, ja en tinc* PROUS. | *No inviteu ningú més : ja som* MASSES. | *Ja n'has menjats* FORCES?

η. ALTRES ADJECTIUS

69. **algun, alguna, alguns, algunes.** Ex. : *Vés-hi* ALGUN *dia.* | *Teniu llibres? — Sí, en tenim* ALGUNS. | *Hi havia* ALGUNES *noies.* En lloc de *algun* i *alguna* anteposats a un substantiu, és permès d'usar l'adjectiu arcaic **qualque.**

cap (invariable). Ex. : *Tens* CAP *agulla?* | *No sé si ens en voldrà donar* CAP. | *Si hi ha* CAP *dificultat, digueu-m'ho.* | *No té* CAP *amic.*

cada (invariable). Ex. : CADA *home havia de portar un llum.* | CADA *vegada queia.* | *Vénen* CADA *dia.* Quan no l'acompanya un substantiu, li és posposat *un* o *una.* Ex. : CADA UN *d'ells.* | *Dóna'n dos a* CADA UN. | CADA UNA *de les senyoretes.* En lloc de *cada un* i *cada una* es pot dir **cadascun** i **cadascuna.**

tot, tota, tots, totes. Ex. : *S'han menjat* TOT *el pa i s'han begut* TOTA *l'aigua.* | *Ja no en tenen cap : els han acabats* TOTS. | TOTES *les dones ploraven.*

mateix, mateixa, mateixos, mateixes. Ex. : *Ahir portava el* MATEIX *vestit que avui.* | *Són les* MATEIXES *mostres que us van ensenyar ahir.* Aquest adjectiu es posposa al substantiu quan s'usa com a sinònim de *propi.* Ex. : *El seu pare* MATEIX *l'ha acusat.* | *El seu fill* MATEIX *ho confessa.* Cal evitar curosament l'ús que es fa avui del mot *mateix* per a evitar repeticions. Ex. : «*la importància del fet i de totes les circumstàncies que concorregueren al* MATEIX» (correcte : *que* HI *concorregueren).*

altre, altra, altres. Ex. : *Torna un* ALTRE *dia.* | *Vés-hi una* ALTRA *vegada.* | *Li convenen uns* ALTRES *aires.* | *En vull un* ALTRE. | *En tinc una* ALTRA. | *Aquestes no m'agraden; ensenyeu-me'n d'*ALTRES. | *Deixa'm l'*ALTRE *llibre.* | *Dóna'm l'*ALTRA *mà.* | *No els vull, aquests guants : els* ALTRES *són millors.* | *Doneu-me aquestes i les* ALTRES. Notem : *Una vocal* ALTRA *que u.* — *Demés* per *altre* és un castellanisme del tot inacceptable : en lloc de *els demés* cal dir *els altres* o *tots els altres;* en lloc de *demés* (sense article) cal dir *els... tots* o *tots altres.* Així no s'escriurà *En Pere i en Miquel comparegueren a les vuit, i* ELS DEMÉS, *a les nou,* sinó *En Pere i en Miquel comparegueren a les vuit, i* ELS ALTRES (o *i tots els altres), a les nou.* Així mateix

no s'escriurà ...*fills, néts, germans i* DEMÉS *parents*..., sinó... *fills, néts, germans i* ELS *parents* TOTS... (o : *i* TOTS ALTRES *parents...).*

tal, tals. Ex. : TAL *pare,* TAL *fill.* | *Li digueren* TALS *coses que no volgué saber-ne res més.* | *Te'l tornem* TAL *com ens l'has donat.* Notem : *Segons el mot acabi en* TAL O TAL (no *tal o qual) vocal.* | *Hom pot haver anat més lluny en el desenvolupament de* TAL O TAL *idea.* (Cp. en francès : *On a pu aller plus loin dans le développement de* TELLE OU TELLE *idée).*

cert, certa, certs, certes. Ex. : *Ho ha fet amb* CERTA *gràcia.* | *M'ha dit una* CERTA *cosa.*

qualsevol o **qualsevulla.** Ex. : *Vina* QUALSEVOL *dia, i t'ho donaré.* | *En un triangle* QUALSEVOL *un costat és menor que la suma dels altres dos.* | *Quina voleu?* — QUALSEVOL.

Cal evitar l'ús de *varis* (fem. *vàries)* com a adjectiu determinatiu : en lloc seu podem emprar *diferents, alguns, uns quants.*

θ. ALTRES PRONOMS

70. **algú.** Ex. : ALGÚ *t'ho ha dit.* | *Ja vindrà* ALGÚ *que ho sabrà.*

ningú. Ex. : *No havem trobat* NINGÚ. | *Si vingués* NINGÚ, *digueu-li que tornaré a les vuit.*

cadascú (o *cada u).* Ex. : CADASCÚ *que porti el seu menjar.* És del tot inacceptable la substitució de *cadascú* per *cada qual.*

tothom. Ex. : TOTHOM ho *sap.*

altri. Ex. : *No facis mal a* ALTRI. | *No envegis el bé d'*ALTRI. | *Treballar per* ALTRI.

qualsevol. Ex. : *Això* QUALSEVOL *ho sap.*

un, una. Ex. : *Quan* UN *està malalt...* | UN *no sap mai el que passarà.* | UNA *es troba tota avergonyida. Un* i *una,* pronoms, poden ésser reemplaçats per la combinació **un hom** : *Quan* UN HOM *està malalt...*

hom. Una proposició en la qual, mitjançant l'adjunció del pronom reflexiu al verb, hom denota que l'acció expressada per aquest és executada per una persona indeterminada (Ex. : *S'ha venut un d'aquests llibres),* — en la qual proposició el verb concorda amb el terme que designa la persona o cosa sobre

la qual recau l'acció del verb (Ex. : *S'han venut tres d'aquests llibres)*, — pot ésser mudada en una proposició en què el pronom reflexiu es troba reemplaçat pel pronom *hom* (equivalent al pronom francès *on)* i en què *hom* és el subjecte, el verb es posa sempre en la tercera persona del singular, i el mot o el grup de mots que designa la persona o cosa sobre la qual recau l'acció del verb és el complement directe. (Ex. : HOM *ha venut un d'aquests llibres.* | HOM *ha venut tres d'aquests llibres).*

en tal és una fórmula que es pot molt bé usar per a traduir el *fulano* dels castellans; *fulano y menguano* es traduiria llavors per *en tal i en tal altre.*

res. Ex. : *Teniu* RES *per adobar?* | *Si et fa mal* RES, *digues-m'ho.* | *No sap* RES.

alguna cosa. (o **qualque cosa**). Ex. : ALGUNA COSA *ha passat quan ell ve...* Com a sinònim de *alguna cosa* (i àdhuc de *res* en sentit positiu), és avui bastant usat en la llengua escrita el pronom dialectal **quelcom.**

tot. Ex. : *No oblideu res : porteu-ho* TOT.

CAPÍTOL V

VERB

En els §§ 71 i següents consignem, — escrites de versaletes i entre claudàtors, — les formes antigues caigudes en desuetud en el català central, però emprades encara pels escriptors de determinades regions de llengua catalana (València, Mallorca, &.). Notem, però, que, si no és en els paradigmes dels verbs regulars, hi deixem de consignar aquelles formes arcaiques o dialectals que sols difereixen de les del català central per les desinències *a*, *es* i *en* en lloc de *i*, *is* i *in* del present de subjuntiu (per ex. : *siga, sigues, siguen)* o per les desinències *es*, *em*, *eu* i *en* en lloc de *is*, *im*, *iu* i *in* de l'imperfet de subjuntiu (per ex. : *absolguesses, absolguéssem, absolguésseu, absolguessen).* No hi consignem, així mateix, les formes en *am* i *au* per *em* i *eu* en el present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació i per *em* i *eu* o *im* i *iu* en el de subjuntiu dels verbs de la segona i tercera conjugacions (per ex. : *anam, anau* d'indicatiu; *vulgam, vulgau* de subjuntiu).

α. VERBS DE LA PRIMERA CONJUGACIÓ

71. Pertanyen a la primera conjugació els verbs que fan el present d'infinitiu en *ar*, els quals es conjuguen segons el següent model.

portar

Gerundi : *portant.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *porto* [PORTE, PORT], 2 *portes*, 3 *porta;* pl. 1 *portem* [PORTAM], 2 *porteu* [PORTAU], 3 *porten.*

Pres. de subj. : sing. 1 *porti* [PORTE, PORT], 2 *portis* [PORTES, PORTS], 3 *porti* [PORTE, PORT]; pl. 1 *portem*, 2 *porteu*, 3 *portin* [PORTEN].

Imperatiu : sing. 2 *porta;* pl. 1 *portem*, 2 *porteu* [PORTAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *portava*, 2 *portaves*, 3 *portava;* pl. 1 *portàvem*, 2 *portàveu*, 3 *portaven*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *portés* [PORTÀS], 2 *portessis* (o *portesses)* [PORTASSES], 3 *portés* [PORTÀS]; pl. 1 *portéssim* (o *portéssem)* [PORTÀSSEM], 2 *portéssiu* (o *portésseu)* [PORTÀSSEU], 3 *portessin* (o *portessen)* [PORTASSEN].

Perfet : sing. 1 *portí*, 2 *portares*, 3 *portà;* pl. 1 *portàrem*, 2 *portàreu*, 3 *portaren*.

Participi passat : *portat*, f. *portada*.

Futur : sing. 1 *portaré*, 2 *portaràs*, 3 *portarà;* pl. 1 *portarem*, 2 *portareu*, 3 *portaran*.

Condicional : sing. 1 *portaria*, 2 *portaries*, 3 *portaria;* pl. 1 *portaríem*, 2 *portaríeu*, 3 *portarien*.

72. En els verbs de la primera conjugació ocorren les següents modificacions ortogràfiques del radical :

I. Els verbs en *car*, *çar*, *gar*, *jar* i *uar* precedit de *g* o *q* canvien la *c*, la *ç*, la *g*, la *j* i la *u* respectivament en *qu*, *c*, *gu*, *g* i *ü* en aquelles formes en què la terminació comença amb una *e* o una *i*. Exemples :

trencar

Gerundi : *trencat*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *trenco*, 2 *trenques*, 3 *trenca;* pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*, 3 *trenquen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *trenqui*, 2 *trenquis*, 3 *trenqui;* pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*, 3 *trenquin*.

Imperatiu : sing. 2 *trenca;* pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *trencava*, 2 *trencaves*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *trenqués*, 2 *trenquessis*, &.

Perfet : sing. 1 *trenquí*, 2 *trencares*, &.

Participi passat : *trencat*, f. *trencada*.

Futur : sing. 1 *trencaré*, &.

Condicional : sing. 1 *trencaria*, &.

començar

Gerundi : *començant.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *començo,* 2 *comences,* 3 *comença;* pl. 1 *comencem,* 2 *comenceu,* 3 *comencen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *comenci,* 2 *comencis,* 3 *comenci;* pl. 1 *comencem,* 2 *comenceu,* 3 *comencin.*

Imperatiu : sing. 2 *comença;* pl. 1 *comencem,* 2 *comenceu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *començava,* 2 *començaves,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *comencés,* 2 *comencessis,* &.

Perfet : sing. 1 *comencí,* 2 *començares,* &.

Participi passat : *començat,* f. *començada.*

Futur : sing. 1 *començaré,* &.

Condicional : sing. 1 *començaria,* &.

pregar

Gerundi : *pregant.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *prego,* 2 *pregues,* 3 *prega;* pl. 1 *preguem,* 2 *pregueu,* 3 *preguen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *pregui,* 2 *preguis,* 3 *pregui;* pl. 1 *preguem,* 2 *pregueu,* 3 *preguin.*

Imperatiu : sing. 2 *prega;* pl. 1 *preguem,* 2 *pregueu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *pregava,* 2 *pregaves,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *pregués,* 2 *preguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *preguí,* 2 *pregares,* &.

Participi passat : *pregat,* f. *pregada.*

Futur : sing. 1 *pregaré,* &.

Condicional : sing. 1 *pregaria,* &.

envejar

Gerundi : *envejant.*

Pres. d'ind. sing. 1 *envejo,* 2 *enveges,* 3 *enveja;* pl. 1 *envegem,* 2 *envegeu,* 3 *envegen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *envegi,* 2 *envegis,* 3 *envegi;* pl. 1 *envegem,* 2 *envegeu,* 3 *envegin.*

Imperatiu : sing. 2 *enveja;* pl. 1 *envegem,* 2 *envegeu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *envejava,* 2 *envejaves,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *envegés,* 2 *envegessis,* &.

Perfet : sing. 1 *envegí*, 2 *envejares*, &.
Participi passat : *envejat*, f. *envejada*.
Futur : sing. 1 *envejaré*, &.
Condicional : sing. 1 *envejaria*, &.

obliquar

Gerundi : *obliquant*.
Pres. d'ind. : sing. 1 *obliquo*, 2 *obliqües*, 3 *obliqua;* pl. 1 *obliqüem*, 2 *obliqüeu*, 3 *obliqüen*.
Pres. de subj. : sing. 1 *obliqüi*, 2 *obliqüis*, 3 *obliqüi;* pl. 1 *obliqüem*, 2 *obliqüeu*, 3 *obliqüin*.
Imperatiu : sing. 2 *obliqua;* pl. 1 *obliqüem*, 2 *obliqüeu*.
Imperf. d'ind. : sing. 1 *obliquava*, 2 *obliquaves*, &.
Imperf. de subj. : sing. 1 *obliqüés*, 2 *obliqüessis*, &.
Perfet : sing. 1 *obliqüí*, 2 *obliquares*, &.
Participi passat : *obliquat*, f. *obliquada*.
Futur : sing. 1 *obliquaré*, &.
Condicional : sing. 1 *obliquaria*, &.

II. En els verbs en *ear*, *oar*, *iar* precedit de consonant, i *uar* precedit de consonant altra que *g* o *q*, les terminacions del present de subjuntiu *i*, *is* i *in* són escrites *ï*, *ïs* i *ïn*. Els verbs en *iar* precedit de vocal suprimeixen la *i* davant de les terminacions del present de subjuntiu *i*, *is* i *in*, les quals són escrites *ï*, *ïs* i *ïn*. Ex :

menysprear

Pres. de subj.: sing. 1 *menypreï*, 2 *menyspreïs*, 3 *menyspreï;* pl. 1 *menyspreem*, 2 *menyspreeu*, 3 *menyspreïn*.

canviar

Pres. de subj. : sing. 1 *canviï*, 2 *canviïs*, 3 *canviï;* pl. 1 *canviem*, 2 *canvieu*, 3 *canviïn*.

evacuar

Pres. de subj. : sing. 1 *evacuï*, 2 *evacuïs*, 3 *evacuï;* pl. 1 *evacuem*, 2 *evacueu*, 3 *evacuïn*.

esglaiar

Pres. de subj. : sing. 1 *esglaï*, 2 *esglaïs*, 3 *esglaï;* pl. 1 *esglaiem*, 2 *esglaieu*, 3 *esglaïn*.

III. En el verb *donar* hom accentua gràficament la *o* en la segona i tercera persones del singular del present d'indicatiu *(dónes, dóna)* i en la segona persona del singular de l'imperatiu *(dóna)*.

73. Es conjuguen irregularment *anar* i *estar*.

anar

Gerundi : *anant*.
Pres. d'ind. : sing. 1 *vaig*, 2 *vas*, 3 *va;* pl. 1 *anem*, 2 *aneu*, 3 *van*.
Pres. de subj. : sing. 1 *vagi*, 2 *vagis*, 3 *vagi;* pl. 1 *anem*, 2 *aneu*, 3 *vagin*.
Imperatiu : sing. 2 *vés;* pl. 1 *anem*, 2 *aneu*.
Imperf. d'ind. : sing. 1 *anava*, 2 *anaves*, &.
Imperf. de subj. : sing. 1 *anés*, 2 *anessis*, &.
Perfet : sing. *aní*, 2 *anares*, &.
Participi passat : *anat*, f. *anada*.
Futur : sing. 1 *aniré* (o *iré)*, 2 *aniràs* (o *iràs)*, &.
Condicional : sing. 1 *aniria* (o *iria)*, 2 *aniries* (o *iries)*, &.

estar

Gerundi : *estant*.
Pres. d'ind. : sing. 1 *estic*, 2 *estàs*, 3 *està;* pl. 1 *estem*, 2 *esteu*, 3 *estan*.
Pres. de subj. : sing. 1 *estigui*, 2 *estiguis*, 3 *estigui;* pl. 1 *estiguem*, 2 *estigueu*, 3 *estiguin*.
Imperatiu : sing. 2 *estigues;* pl. 1 *estiguem*, 2 *estigueu*.
Imperf. d'ind. : sing. 1 *estava*, 2 *estaves*, &.
Imperf. de subj. : sing. 1 *estigués*, 2 *estiguessis*, 3 *estigués;* pl. 1 *estiguéssim*, &.

Perfet : sing. 1 *estiguí*, 2 *estigueres*, 3 *estigué;* pl. 1 *estiguérem*, 2 *estiguéreu*, 3 *estigueren*.

Participi passat : *estat*, f. *estada*.

Futur : sing. 1 *estaré*, 2 *estaràs*, &.

Condicional : sing. 1 *estaria*, 2 *estaries*, &.

β. Verbs de la segona conjugació

74. Els verbs pertanyents a la segona conjugació tenen l'infinitiu accentuat en el radical, llevat solament sis, l'infinitiu dels quals termina en *er* accentuat : *haver, saber, poder, voler, valer, soler*. En els restants verbs, d'infinitiu rizotònic, aquest termina en *er* o *re;* si el radical verbal acaba en *c, m, ny, rr, ss* o *x*, la terminació de l'infinitiu és *er* (Ex. : *vèncer, plànyer, créixer);* si acaba en *b, d, p, t* o *u*, la terminació de l'infinitiu és *re* (Ex. : *rebre, batre, moure);* i si acaba en *l* o *n*, la terminació de l'infinitiu és *re* precedit d'una *d* dita eufònica (Ex. : *moldre*, rad. *mol; vendre*, rad. *ven)*. Pertanyen també a la segona conjugació els tres verbs *dir, dur* i *fer*.

Les terminacions que en els diferents temps prenen els verbs de la segona conjugació són, amb comptades excepcions, les que figuren en el següent paradigma :

perdre

Gerundi : *perdent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *perdo* [PERD], 2 *perds*, 3 *perd;* pl. 1 *perdem*, 2 *perdeu*, 3 *perden*.

Pres. de subj. : sing. 1 *perdi* [PERDA], 2 *perdis* [PERDES], 3 *perdi* [PERDA]; pl. 1 *perdem* [PERDAM], 2 *perdeu* [PERDAU], 3 *perdin* [PERDEN].

Imperatiu : sing. 2 *perd;* pl. 1 *perdem* [PERDAM], 2 *perdeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *perdia*, 2 *perdies*, 3 *perdia;* pl. 1 *perdíem*, 2 *perdíeu*, 3 *perdien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *perdés*, 2 *perdessis* [PERDESSES], 3 *perdés;* pl. 1 *perdéssim* [PERDÉSSEM], 2 *perdéssiu* [PERDÉSSEU], 3 *perdessin* [PERDESSEN].

Perfet : sing. 1 *perdí*, 2 *perderes*, 3 *perdé;* pl. 1 *perdérem*, 2 *perdéreu*, 3 *perderen*.

Participi passat : *perdut*, f. *perduda*.

Futur : sing. 1 *perdré*, 2 *perdràs*, 3 *perdrà;* pl. 1 *perdrem*, 2 *perdreu*, 3 *perdran*.

Condicional : sing. 1 *perdria*, 2 *perdries*, 3 *perdria;* pl. 1 *perdríem*, 2 *perdríeu*, 3 *perdrien*.

La conjugació dels verbs en *er* feble no difereix de la dels verbs en *re* sinó en el futur i el condicional, que terminen respectivament en *eré*, *aràs*, &., i *eria*, *eries*, &. (en lloc de *ré*, *ràs*, &. i *ria*, *ries*, &.) :

témer

Gerundi : *tement*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *temo* [TEM], 2 *tems*, 3 *tem;* pl. 1 *tememem*, 2 *temeu*, 3 *temen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *temi* [TEMA], 2 *temis* [TEMES], 3 *temi* [TEMA]; pl. 1 *temem* [TEMAM], 2 *temeu* [TEMAU], 3 *temin* [TEMEN].

Imperatiu : sing. 2 *tem;* pl. 1 *temem* [TEMAM], 2 *temeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *temia*, 2 *temies*, 3 *temia;* pl. 1 *temíem*, 2 *temíeu*, 3 *temien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *temés*, 2 *temessis* [TEMESSES], 3 *temés;* pl. 1 *teméssim* [TEMÉSSEM], 2 *teméssiu* [TEMÉSSEU], 3 *temessin* [TEMESSEM].

Perfet : sing. 1 *temí*, 2 *temeres*, 3 *temé;* pl. 1 *temérem*, 2 *teméreu*, 3 *temeren*.

Participi passat : *temut*, f. *temuda*.

Futur : sing. 1 *temeré*, 2 *temeràs*, 3 *temerà;* pl. 1 *temerem*, 2 *temereu*, 3 *temeran*.

Condicional : sing. 1 *temeria*, 2 *temeries*, 3 *temeria;* pl. 1 *temeríem*, 2 *temeríeu*, 3 *temerien*.

75. En els verbs de la segona conjugació són freqüents les modificacions del radical verbal. La més important és la que consisteix en l'addició d'una *c* al radical de l'infinitiu o la substitució de la darrera lletra (o dígraf) radical per una *c* en la primera persona del singular del present d'indicatiu (*valer* : *valc; beure* : *bec*), *c* que, amb comptades excepcions, retrobem, generalment mudada en *g* o *gu*, en totes les formes del present de subjuntiu (*valgui*, *valguis*, &.), del perfet d'indicatiu (*valguí*,

valgueres, &.), de l'imperfet de subjuntiu *(valgués, valguessis*, &.) i del participi passat *(valgut)*. Entre les altres modificacions del radical, notem els canvis de *b* en *p (saber : sap)*, de *d* en *t (poder : pot)*, l'ortogràfic de *c* en *ç (vèncer : venç)*, la supressió de *u (cloure : cloent)*, — amb intercalació a vegades de *i (creure : creient)*, — o el seu canvi en *v (moure : movent)*, i el canvi de *ix* en *sc (créixer : crescut)*. Notem finalment que molts verbs tenen el participi passat rizotònic terminat en *s (admetre : admès)* o en *t (pondre : post)*.

76. Verbs de radical en **b.** Són *rebre, concebre, percebre, apercebre, decebre, saber* i *cabre*. Tots es conjuguen com *rebre*, llevat de *saber* i *cabre*.

rebre

Pres. d'ind. : sing. 1 *rebo* [REP], 2 *reps*, 3 *rep;* pl. 1 *rebem*, 2 *rebeu*, 3 *reben*.

Imperatiu : sing. 2 *rep;* pl. 1 *rebem*, 2 *rebeu*.

Els altres temps, com *perdre*.

saber

Pres. d'ind. : sing. 1 *sé*, 2 *saps*, 3 *sap;* pl. 1 *sabem*, 2 *sabeu*, 3 *saben*.

Pres. de subj. : sing. 1 *sàpiga* [SÀPIA], 2 *sàpigues* [SÀPIES], 3 *sàpiga* [SÀPIA]; pl. 1 *sapiguem* [SAPIAM], 2 *sapigueu* [SAPIAU], 3 *sàpiguen* [SÀPIEN].

Imperatiu : sing. 2 *sàpigues* [SÀPIES]; pl. 1 *sapiguem* [SAPIAM], 2 *sapigueu* [SAPIAU].

Els altres temps, com *perdre*.

cabre

Pres. d'ind. : sing. 1 *cabo* [CAP], 2 *caps*, 3 *cap;* pl. 1 *cabem*, 2 *cabeu*, 3 *caben*.

Pres. de subj. : sing. 1 *càpiga* [CÀPIA], 2 *càpigues* [CÀPIES], 3 *càpiga*, [CÀPIA]; pl. 1 *capiguem* [CAPIAM], 2 *capigueu* [CAPIAU], 3 *càpiguen* [CÀPIEN].

Imperatiu : sing. 2 *cap;* pl. 1 *capiguem* [CAPIAM], 2 *cabeu*.

Els altres temps, com *perdre*.

77. Verbs de radical en **c**. Són *vèncer*, *convèncer*, *tòrcer*, *destòrcer*, *retòrcer*, *colltòrcer*, *estòrcer*.

vèncer

Pres. d'ind. : sing. 1 *venço* [VENÇ], 2 *vences*, 3 *venç;* pl. 1 *vencem*, 2 *venceu*, 3 *vencen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *venci*, 2 *vencis*, 3 *venci;* pl. 1 *vencem*, 2 *venceu*, 3 *vencin*.

Imperatiu : sing. 2 *venç;* pl. 1 *vencem*, 2 *venceu*.

Participi passat : *vençut*, f. *vençuda*.

Els altres temps, com *témer*.

tòrcer

Es conjuga com *vèncer*, llevat en el participi passat, que fa *tort*, f. *torta*.

Es conjuguen com *tòrcer* : *destòrcer*, *retòrcer*, *colltòrcer* i *estòrcer*.

78. Verbs de radical en **d**. Són *perdre* (V. § 74) i *poder*.

poder

Gerundi : *podent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *puc*, 2 *pots*, 3 *pot;* pl. 1 *podem*, 2 *podeu*, 3 *poden*.

Pres. de subj. : sing. 1 *pugui*, 2 *puguis*, 3 *pugui;* pl. 1 *puguem*, 2 *pugueu*, 3 *puguin*.

Imperatiu : sing. 2 *pugues;* pl. 1 *puguem*, 2 *pugueu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *podia*, 2 *podies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *pogués*, 2 *poguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *pogui*, 2 *pogueres*, 3 *pogué*, &.

Participi passat : *pogut*, f. *poguda*.

Futur : sing. 1 *podré*, 2 *podràs*, &.

Condicional : sing. 1 *podria*, 2 *podries*, &.

79. Verbs de radical en l. Prenen una *d* davant la terminació *re* : *absoldre* (rad. *absol*), *caldre* (rad. *cal*). Tres verbs terminen en *er* en el present d'infinitiu : *valer*, *voler* i *soler*.

absoldre

Gerundi : *absolent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *absolc,* 2 *absols,* 3 *absol;* pl. 1 *absolem,* 2 *absoleu,* 3 *absolen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *absolgui,* 2 *absolguis,* 3 *absolgui;* pl. 1 *absolguem,* 2 *absolgueu,* 3 *absolguin.*

Imperatiu : sing. 2 *absol;* pl. 1 *absolguem,* 2 *absoleu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *absolia,* 2 *absolies,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *absolgués,* 2 *absolguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *absolguí,* 2 *absolgueres,* 3 *absolgué,* &.

Participi passat : *absolt,* f. *absolta.*

Futur : sing. 1 *absoldré,* 2 *absoldràs,* &.

Condicional : sing. 1 *absoldria,* 2 *absoldries,* &.

Es conjuguen com *absoldre : resoldre, dissoldre, toldre, moldre* i *remoldre.* (El participi passat de *moldre* és *mòlt.* V. § 5.)

valer

Es conjuga com *absoldre,* llevat en el participi passat, que fa *valgut,* f. *valguda.*

Es conjuguen com *valer* : llurs compostos *(equivaler, prevaler,* &.), — *doldre* i *condoldre's,* — *caldre* i *soler.*

voler

Pres. d'ind. : sing. 1 *vull,* 2 *vols,* 3 *vol;* pl. 1 *volem,* 2 *voleu,* 3 *volen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *vulgui* [VULLA], 2 *vulguis* [VULLES], 3 *vulgui* [VULLA]; pl. 1 *vulguem* [VULLAM], 2 *vulgueu* [VULLAU], 3 *vulguin* [VULLEN].

Imperatiu : sing. 2 *vulgues* [VULLES]; pl. 1 *vulguem* [VULLAM], 2 *vulgueu* [VULLAU].

Els altres temps, com *valer.*

80. Verbs de radical en **m.** Són *témer, prémer* i *esprémer.* V. § 74.

81. Verbs de radical en **n**. Tots fan l'infinitiu en *re* precedit d'una *d* eufònica : *ofendre* (rad. *ofen*), *vendre* (rad. *ven*), *respondre* (rad. *respon*).

ofendre

Gerundi : *ofenent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *ofenc*, 2 *ofens*, 3 *ofèn*; pl. 1 *ofenem*, 2 *ofeneu*, 3 *ofenen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *ofengui*, 2 *ofenguis*, 3 *ofengui*; pl. 1 *ofenguem*, 2 *ofengueu*, 3 *ofenguin*.

Imperatiu : sing. 2 *ofèn*; pl. 1 *ofenguem*, 2 *ofeneu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *ofenia*, 2 *ofenies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *ofengués*, 2 *ofenguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *ofenguí*, 2 *ofengueres*, 3 *ofengué*, &.

Participi passat : *ofès*, f. *ofesa*.

Futur : sing. 1 *ofendré*, 2 *ofendràs*, &.

Condicional : sing. 1 *ofendria*, 2 *ofendries*, &.

Són escrits amb un accent greu en la tercera persona del singular del present d'indicatiu i en la segona persona del singular de l'imperatiu *ofendre*, *dependre*, *defendre*, *despendre*, *suspendre*, els compostos de *prendre* i els compostos de *vendre*. Són escrits amb un accent agut en les dites persones *atendre*, *distendre*, *entendre*, *estendre*, *encendre*, *pretendre*, i llurs compostos. No prenen accent en les dites persones els verbs *romandre*, *prendre*, *vendre*, *fendre*, i els en *ondre*.

Els verbs en *ndre* que no fan el participi passat en *ès* són :

romandre : — *romàs*, f. *romasa*.
prendre : — *pres*, f. *presa*.
fendre : — *fes*, f. *fesa*.
fondre : — *fos*, f. *fosa*.
confondre : — *confós*, f. *confosa*.
respondre : — *respost*, f. *resposta*.
vendre : — *venut*, f. *venuda*.

Com *confondre* : *difondre*, *infondre*, *refondre*, *transfondre*.

Com *respondre* : *correspondre*, — *pondre* i *despondre's*, — *compondre*, *descompondre* i *recompondre*.

Com *vendre :* els compostos de *vendre (revendre, carvendre,* &.).

82. Verbs de radical en **ny**. Són *plànyer, pertànyer, estrènyer, constrènyer, restrènyer, empènyer, atènyer.* Es conjuguen com *témer,* llevat en el participi passat :

estrènyer : — *estret,* f. *estreta.*
constrènyer : — *constret,* f. *constreta.*
restrènyer : — *restret,* f. *restreta.*
empènyer : — *empès, f. empesa.*
atènyer : — *atès,* f. *atesa.*
pertànyer : — *pertangut,* f. *pertanguda* (però també *pertanyut).*

83. Verbs de radical en **p**. Són *rompre* i els seus nombrosos compostos *(corrompre, interrompre,* &.). Es conjuguen exactament com *perdre.*

84. Verbs de radical en **rr**. Són *córrer* i els seus nombrosos compostos *(acórrer, concórrer, encórrer, escórrer,* &.). Es conjuguen com segueix :

córrer

Gerundi : *corrent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *corro,* 2 *corres,* 3 *corre;* pl. 1 *correm,* 2 *correu,* 3 *corren.*

Pres. de subj. : sing. 1 *corri,* 2 *corris,* 3 *corri;* pl. 1 *correguem* o *correm,* 2 *corregueu* o *correu,* 3 *corrin.*

Imperatiu : sing. 2 *corre;* pl. 1 *correguem* o *correm,* 2 *correu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *corria,* 2 *corries,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *corregués,* 2 *correguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *correguí,* 2 *corregueres,* 3 *corregué,* &.

Participi passat : *corregut,* f. *correguda.*

Futur : sing. 1 *correré,* 2, *correràs,* &.

Condicional : sing. 1 *correria,* 2 *correries,* &.

85. *ésser* (o *ser)*

Gerundi : *essent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *só* (o *sóc*), 2 *ets*, 3 *és*; pl. 1 *som*, 2 *sou*, 3 *són*.

Pres. de subj. : sing. 1 *sigui* [SIA], 2 *siguis* [SIES], 3 *sigui* [SIA]; pl. 1 *siguem* [SIAM], 2 *sigueu* [SIAU], 3 *siguin* [SIEN].

Imperatiu : sing. 2 *sigues* [SIES]; pl. 1 *siguem* [SIAM], 2 *sigueu* [SIAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *era*, 2 *eres*, 3 *era*; pl. 1 *érem*, 2 *éreu*, 3 *eren*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *fos*, 2 *fossis*, 3 *fos*; pl. 1 *fóssim*, 2 *fóssiu*, 3 *fossin*.

Perfet : sing. 1 *fui*, 2 *fores*, 3 *fou*; pl. 1 *fórem*, 2 *fóreu*, 3 *foren*.

Participi passat : *estat*, f. *estada*.

Futur : sing. 1 *seré*, 2 *seràs*, 3 *serà*; pl. 1 *serem*, 2 *sereu*, 3 *seran*.

Condicional : sing. 1 *seria*, 2 *series*, 3 *seria*; pl. 1 *seríem*, 2 *seríeu*, 3 *serien*.

Condicional en *ra* : sing. 1 *fóra*, 2 *fores*, 3 *fóra*; pl. 1 *fórem*, 2 *fóreu*, 3 *foren*.

86. Verbs de radical en **t.** Són *batre* i els seus compostos (*abatre*, *debatre*, *rebatre*, &.), — *botre* i *rebotre*, — *retre*, — *metre* i els seus compostos (*admetre*, *ometre*, *trametre*, &.). Es conjuguen com *perdre*, però els compostos de *metre* fan el participi passat en *ès*, fem. *esa* (Ex. : *admès admesa*, *omès omesa*); *metre* fa *mes*, fem. *mesa*.

87. Verbs de radical en **u** no permutable amb *v*. Són *plaure*, *caure*, *creure*, *seure*, *veure*, *jeure* (o *jaure*), *treure* (o *traure*), *riure*, *cloure*, *coure*, *noure*, amb els quals verbs poden agrupar-se els tres verbs *dir*, *dur* i *fer*.

complaure

Gerundi : *complaent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *complac*, 2 *complaus*, 3 *complau*; pl. 1 *complaem*, 2 *complaeu*, 3 *complauen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *complagui*, 2 *complaguis*, 3 *complagui*; pl. 1 *complaguem*, 2 *complagueu*, 3 *complaguin*.

Imperatiu : sing. 2 *complau*; pl. 1 *complaguem*, 2 *complaeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *complaïa*, 2 *complaïes*, 3 *complaïa;* pl. 1 *complaíem*, 2 *complaíeu*, 3 *complaïen*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *complagués*, 2 *complaguessis*, 3 *complagués;* pl. 1 *complaguéssim*, 2 *complaguéssiu*, 3 *complaguessin*.

Perfet : sing. 1 *complaguí*, 2 *complagueres*, 3 *complagué*, &.

Participi passat : *complagut*, f. *complaguda*.

Futur : sing. 1 *complauré*, 2 *complauràs*, &.

Condicional : sing. 1 *complauria*, 2 *complauries*, &.

Es conjuguen com *complaure* : *plaure*, *cloure*, *coure* i llurs compostos *(desplaure*, &., *descloure*, *encloure*, *incloure*, &., *recoure)*, llevat que *cloure* fa el participi passat *clos*, fem. *closa* (anàlogament : *desclòs desclosa*, *enclòs enclosa*, &.), i *coure* fa *cuit*, fem. *cuita* (però, en el sentit de fer coïssor, sentir-se'n : *cogut*, fem. *coguda)*.

creure

Gerundi : *creient*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *crec*, 2 *creus*, 3 *creu;* pl. 1 *creiem*, 2 *creieu*, 3 *creuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *cregui*, 2 *creguis*, &.

Imperatiu : sing. 2 *creu;* pl. 1 *creguem*, 2 *creieu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *creia*, 2 *creies*, 3 *creia;* pl. 1 *crèiem*, 2 *crèieu*, 3 *creien*.

Imperf, de subj. : sing. 1 *cregués*, 2 *creguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *creguí*, 2 *cregueres*, 3 *cregué*, &.

Participi passat : *cregut*, f. *creguda*.

Futur : sing. 1 *creuré*, 2 *creuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *creuria*, 2 *creuries*, &.

Es conjuguen com *creure*, ultra *descreure* : *seure*, *asseure*, *sobreseure* i *lleure*.

riure

Gerundi : *rient*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *ric*, 2 *rius*, 3 *riu;* pl. 1 *riem*, 2 *rieu*, 3 *riuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *rigui*, 2 *riguis*, 3 *rigui;* pl. 1 *riguem*, 2 *rigueu*, 3 *riguin*.

Imperatiu : sing. 2 *riu;* pl. 1 *riguem,* 2 *rieu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *reia,* 2 *reies,* 3 *reia;* pl. 1 *rèiem,* 2 *rèieu,* 3 *reien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *rigués,* 2 *riguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *riguí,* 2 *rigueres,* 3 *rigué,* &.

Participi passat : *rigut,* f. *riguda.*

Futur : sing. 1 *riuré,* 2 *riuràs,* &.

Condicional : sing. 1 *riuria,* 2 *riuries,* &.

jeure (o *jaure)*

Gerundi : *jaient.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *jec,* 2 *jeus* (o *jaus),* 3 *jeu* (o *jau);* pl. 1 *jaiem,* 2 *jaieu,* 3 *jeuen* (o *jauen).*

Pres. de subj. : sing. 1 *jegui,* 2 *jeguis,* 3 *jegui;* pl. 1 *jaguem,* 2 *jagueu,* 3 *jeguin.*

Imperatiu : sing. 2 *jeu* (o *jau);* pl. 1 *jaguem,* 2 *jaieu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *jeia,* 2 *jeies,* 3 *jeia;* pl. 1 *jèiem,* 2 *jèieu,* 3 *jeien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *jagués,* 2 *jaguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *jaguí,* 2 *jagueres,* 3 *jagué,* &.

Participi passat : *jagut,* f. *jaguda.*

Futur : sing. 1 *jauré,* 2 *jauràs,* &.

Condicional : sing. 1 *jauria,* 2 *jauries,* &.

Es conjuguen com *jeure,* ultra *ajeure* : *treure* i els seus nombrosos compostos *(bestreure, distreure, retreure,* &.), llevat que aquests verbs tenen el participi passat, rizotònic, en *t,* fem. *ta : treure : tret treta; bestreure : bestret bestreta,* &.

caure

Gerundi : *caient.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *caic,* 2 *caus,* 3 *cau;* pl. 1 *caiem,* 2 *caieu,* 3 *cauen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *caigui,* 2 *caiguis,* &.

Imperatiu : sing. 2 *cau;* pl. 1 *caiguem,* 2 *caieu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *queia,* 2 *queies,* 3 *queia;* pl. 1 *quèiem,* 2 *quèieu,* 3 *queien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *caigués,* 2 *caiguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *caiguí,* 2 *caigueres,* 3 *caigué,* &.

Participi passat : *caigut, f. caiguda.*
Futur : sing. 1 *cauré,* 2 *cauràs,* &.
Condicional : sing. 1 *cauria,* 2 *cauries,* &.
Es conjuguen com *caure : decaure, recaure, escaure.*

veure

Gerundi : *veient.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *veig,* 2 *veus,* 3 *veu;* pl. 1 *veiem,* 2 *veieu,* 3 *veuen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *vegi,* 2 *vegis,* 3 *vegi;* pl. 1 *vegem,* 2 *vegeu,* 3 *vegin.*

Imperatiu : sing. 2 *veges* (o *ves*); pl. 1 *vegem,* 2 *vegeu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *veia,* 2 *veies,* 3 *veia;* pl. 1 *vèiem,* 2 *vèieu,* 3 *veien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *veiés,* 2 *veiessis,* &.

Perfet : sing. 1 *viu,* 2 *veres* o *veieres,* 3 *viu, véu* o *veié;* pl. 1 *vérem* o *veiérem,* 2 *véreu* o *veiéreu,* 3 *veren* o *veieren.*

Participi passat : *vist,* f. *vista.*

Futur : sing. 1 *veuré,* 2 *veuràs,* &.

Condicional : sing. 1 *veuria,* 2 *veuries,* &.

Es conjuguen com *veure* : *reveure, preveure, entreveure.*

dir

Gerundi : *dient.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *dic,* 2 *dius,* 3 *diu;* pl. 1 *diem,* 2 *dieu,* 3 *diuen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *digui,* 2 *diguis,* &.

Imperatiu : sing. 2 *digues;* pl. 1 *diguem,* 2 *digueu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *deia,* 2 *deies,* 3 *deia;* pl. 1 *dèiem,* 2 *dèieu,* 3 *deien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *digués,* 2 *diguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *diguí,* 2 *digueres,* 3 *digué,* &.

Participi passat : *dit,* f. *dita.*

Futur : sing. 1 *diré,* 2 *diràs,* &.

Condicional : sing. 1 *diria,* 2 *diries,* &.

Es conjuguen com *dir* els seus compostos (*desdir, contradir, predir,* &.).

dur

Gerundi : *duent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *duc,* 2 *duus* o *dus,* 3 *duu* o *du;* pl. 1 *duem,* 2 *dueu,* 3 *duen.*

Pres. de subj : sing. 1 *dugui,* 2 *duguis,* &.

Imperatiu : sing. 1 *duu* o *du;* pl. 1 *duguem,* 2 *dueu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *duia,* 2 *duies,* 3 *duia;* pl. 1 *dúiem,* 2 *dúieu,* 3 *duien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *dugués,* 2 *duguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *duguí,* 2 *dugueres,* 3 *dugué,* &.

Participi passat : *dut,* f. *duta.*

Futur : sing. 1 *duré,* 2 *duràs,* &.

Condicional : sing. 1 *duria,* 2 *duries,* &.

fer

Gerundi : *fent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *faig,* 2 *fas,* 3 *fa;* pl. 1 *fem,* 2 *feu,* 3 *fan.*

Pres. de subj. : sing. 1 *faci,* 2 *facis,* 3 *faci;* pl. 1 *(facem* o) *fem,* 2 *(faceu* o) *feu,* 3 *facin.*

Imperatiu : sing. 2 *fes;* pl. 1 *(facem* o) *fem,* 2 *feu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *feia,* 2 *feies,* 3 *feia;* pl. 1 *fèiem,* 2 *fèieu,* 3 *feien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *fes,* 2 *fessis,* 3 *fes;* pl. 1 *féssim,* 2 *féssiu,* 3 *fessin.*

Perfet : sing. 1 *fiu,* 2 *feres,* 3 *féu;* pl. 1 *férem,* 2 *féreu,* 3 *feren.*

Participi passat : *fet,* f. *feta.*

Futur : sing. 1 *faré,* 2 *faràs,* &.

Condicional : sing. 1 *faria,* 2 *faries,* &.

Es conjuguen com *fer* els seus compostos *(desfer, refer, estrafer,* &.), en els quals, però, cal accentuar la segona i tercera persones del singular del present d'indicatiu *(desfàs, desfà; refàs, refà),* la segona del singular de l'imperatiu *(desfés, refés)* i la primera i tercera persones del singular de l'imperfet de subjuntiu *(desfés, refés).*

[En alguns verbs d'aquest grup el català antic presenta formes de primera i segona persones del plural del present

d'indicatiu terminades en *im* i *its* (Ex. : DEYM, DEYTS). El balear ha mantingut i generalitzat aquestes terminacions, reduint *its* a *is;* d'on : *deim, deis, creim, creis, duim, duis,* &., formes usades sovint pels escriptors mallorquins actuals en lloc de *diem, dieu, creiem, creieu, duem, dueu,* &.]

88. Verbs de radical en **u** permutable amb *v*. Són *beure, deure, escriure, viure, moure, ploure,* amb els quals verbs es pot agrupar *haver.*

beure

Gerundi : *bevent.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *bec,* 2 *beus,* 3 *beu;* pl. 1 *bevem,* 2 *beveu,* 3 *beuen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *begui,* 2 *beguis,* &.

Imperatiu : sing. 2 *beu;* pl. 1 *beguem,* 2 *beveu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *bevia,* 2 *bevies,* 3 *bevia;* pl. 1 *bevíem,* 2 *bevíeu,* 3 *bevien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *begués,* 2 *beguessis,* &.

Perfet : sing. 1 *beguí,* 2 *begueres,* 3 *begué,* &.

Participi passat : *begut,* f. *beguda.*

Futur : sing. 1 *beuré,* 2 *beuràs,* &.

Condicional : sing. 1 *beuria,* 2 *beuries,* &.

Es conjuguen com *beure,* ultra els seus compostos : *deure, ploure* i *moure* amb els seus compostos *commoure, somoure,* &.

escriure

Gerundi : *escrivint.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *escric,* 2 *escrius,* 3 *escriu;* pl. 1 *escrivim,* 2 *escriviu,* 3 *escriuen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *escrigui,* 2 *escriguis,* &.

Imperatiu : sing. 2 *escriu;* pl. 1 *escriguem,* 2 *escriviu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *escrivia,* 2 *escrivies,* &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *escrivís,* 2 *escrivissis,* 3 *escrivís;* pl. 1 *escrivíssim,* 2 *escrivíssiu,* 3 *escrivissin.*

Perfet. : sing. 1 *escriví,* 2 *escrivires,* 3 *escriví;* pl. 1 *escrivírem,* 2 *escrivíreu,* 3 *escriviren.*

Participi passat : *escrit,* f. *escrita.*

Futur : sing. 1 *escriuré*, 2 *escriuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *escriuria*, 2 *escriuries*, &.

Es conjuguen com *escriure* tots els verbs en *scriure* : *inscriure*, *prescriure*, *transcriure*, &.

viure

Gerundi : *vivint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *visc*, 2 *vius*, 3 *viu;* pl. 1 *vivim*, 2 *viviu*, 3 *viuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *visqui*, 2 *visquis*, 3 *visqui;* pl. 1 *visquem*, 2 *visqueu*, 3 *visquin*.

Imperatiu : sing. 2 *viu;* pl. 1 *visquem*, 2 *viviu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *vivia*, 2 *vivies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *visqués*, 2 *visquessis*, &.

Perfet : sing. 1 *visquí*, 2 *visqueres*, 3 *visqué*, &.

Participi passat : *viscut*, f. *viscuda*.

Futur : sing. 1 *viuré*, 2 *viuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *viuria*, 2 *viuries*, &.

Es conjuguen com *viure* els seus compostos (*conviure*, *malviure*, &.).

haver

Gerundi : *havent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *he*, 2 *has*, 3 *ha;* pl. 1 *havem* (o *hem*), 2 *haveu* (o *heu*), 3 *han*.

Pres. de subj. : sing. 1 *hagi* (o *haja*), 2 *hagis* (o *hages*), 3 *hagi* (o *haja*)*;* pl. 1 *hàgim*, 2 *hàgiu*, 3 *hagin* (o *hagen*) [també : pl. 1 *hagem*, 2 *hageu*].

Imperatiu : sing. 2 *hages;* pl. 1 *hàgim*, 2 *hàgiu* [també : pl. 1 *hagem*, 2 *hageu*].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *havia*, 2 *havies*, &.

Imperf. de subj : sing. 1 *hagués*, 2 *haguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *haguí*, 2 *hagueres*, 3 *hagué*, &.

Participi passat : *hagut*, f. *haguda*.

Futur : sing. 1 *hauré*, 2 *hauràs*, &.

Condicional : sing. 1 *hauria*, 2 *hauries*, &.

Condicional en *ra* : sing. 1 *haguera*, 2 *hagueres*, 3 *haguera;* pl. 1 *haguérem*, 2 *haguéreu*, 3 *hagueren*.

haver o *heure*

Pres. d'ind. : sing. 1 *hec*, 2 *heus*, 3 *heu;* pl. 1 *havem*, 2 *haveu*, 3 *heuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *hegui*, 2 *heguis*, 3 *hegui;* pl. 1 *haguem*, 2 *hagueu*, 3 *heguin*.

Imperatiu : sing. 2 *heu;* pl. 1 *haguem*, 2 *haveu*.

Els altres temps, com *haver* intransitiu.

89. Verbs de radical en **ix.** Són *créixer*, *merèixer*, *néixer* (o *nàixer)*, *conèixer*, *parèixer*.

créixer

Gerundi : *creixent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *creixo* [CRESC], 2 *creixes*, 3 *creix;* pl. 1 *creixem*, 2 *creixeu*, 3 *creixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *creixi* [CRESCA], 2 *creixis* [CRESQUES], 3 *creixi* [CRESCA]; pl. 1 *creixem* o *cresquem* [CRESCAM], 2 *creixeu* o *cresqueu* [CRESCAU], 3 *creixin* [CRESQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *creix;* pl. 1 *creixem* o *cresquem* [CRESCAM], 2 *creixeu*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *creixés* o *cresqués*, 2 *creixessis* o *cresquessis*, &.

Perfet : sing. 1 *creixí* o *cresquí*, 2 *creixeres* o *cresqueres*, 3 *creixé* o *cresqué*, &.

Participi passat : *crescut*, f. *crescuda*.

Futur : sing. 1 *creixeré*, 2 *creixeràs*, &.

Condicional : sing. 1 *creixeria*, 2 *creixeries*, &.

Es conjuguen segons aquest model: *créixer*, *merèixer* i llurs compostos.

néixer (o *nàixer)*

Gerundi : *naixent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *neixo* (o *naixo)* [NASC], 2 *neixes* (o *naixes)*, 3 *neix* (o *naix);* pl. 1 *naixem*, 2 *naixeu*, 3 *neixen* (o *naixen)*.

Pres. de subj. : sing. I *neixi* (o *naixi)* [NASCA], 2 *neixis* (o *naixis)* [NASQUES], 3 *neixi* (o *naixi)* [NASCA]; pl. I *naixem* o *nasquem* [NASCAM], 2 *naixeu* o *nasqueu* [NASCAU], 3 *neixin* (o *naixin)* [NASQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *neix* (o *naix)*; pl. I *naixem* o *nasquem* [NASCAM], 2 *naixeu*.

Imperf. d'ind. : sing. I *naixia*, 2 *naixies*, &.

Imperf. de subj. : sing. I *naixés* o *nasqués*, &.

Perfet : sing. I *naixí* o *nasquí*, 2 *naixeres* o *nasqueres*, 3 *naixé* o *nasqué*, &.

Participi passat : *nascut*, f. *nascuda*.

Futur : sing. I *naixeré*, 2 *naixeràs*, &.

Condicional : sing. I *naixeria*, 2 *naixeries*, &.

conèixer

Gerundi : *coneixent*.

Pres. d'ind. : sing. I *conec*, 2 *coneixes*, 3 *coneix*; pl. I *coneixem*, 2 *coneixeu*, 3 *coneixen*.

Pres. de subj. : sing. I *conegui*, 2 *coneguis*, 3 *conegui*; pl. I *coneguem*, 2 *conegueu*, 3 *coneguin*.

Imperatiu : sing. 2 *coneix*; pl. I *coneguem*, 2 *coneixeu*.

Imperf. d'ind. : sing. I *coneixia*, 2 *coneixies*, &.

Imperf. de subj. : sing. I *conegués*, 2 *coneguessis*, &.

Perfet : sing. I *coneguí*, 2 *conegueres*, 3 *conegué*, &.

Participi passat : *conegut*, f. *coneguda*.

Futur : sing. I *coneixerè*, 2 *coneixeràs*, &.

Condicional : sing. I *coneixeria*, 2 *coneixeries*, &.

Es conjuguen segons aquest model : *conèixer* i els seus compostos *(desconèixer, reconèixer)*; *parèixer* i els seus compostos *(aparèixer, comparèixer*, &.).

γ. Verbs de la tercera conjugació

90. Pertanyen a la tercera conjugació els verbs que fan el present d'infinitiu en *-ir*, llevat *dir*, que pertany a la segona. La gran majoria dels verbs de la tercera conjugació es conjuguen segons el següent model :

servir

Gerundi : *servint.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *serveixo* [SERVESC], 2 *serveixes,* 3 *serveix;* pl. 1 *servim,* 2 *serviu,* 3 *serveixen.*

Pres. de subj. : sing. 1 *serveixi* [SERVESCA], 2 *serveixis* [SERVESQUES], 3 *serveixi* [SERVESCA]; pl. 1 *servim,* 2 *serviu,* 3 *serveixin* [SERVESQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *serveix;* pl. 1 *servim,* 2 *serviu.*

Imperf. d'ind. : sing. 1 *servia,* 2 *servies,* 3 *servia;* pl. 1 *servíem,* 2 *servíeu,* 3 *servien.*

Imperf. de subj. : sing. 1 *servís,* 2 *servissis* [SERVISSES], 3 *servís;* pl. 1 *servíssim* [SERVÍSSEM], 2 *servíssiu* [SERVÍSSEU], 3 *servissin* [SERVISSEN].

Perfet : sing. 1 *serví,* 2 *servires,* 3 *serví;* pl. 1 *servírem,* 2 *servíreu,* 3 *serviren.*

Participi passat : *servit,* f. *servida.*

Futur : sing. 1 *serviré,* 2 *serviràs,* 3 *servirà;* pl. 1 *servirem,* 2 *servireu,* 3 *serviran.*

Condicional : sing. 1 *serviria,* 2 *serviries,* 3 *serviria;* pl. 1 *serviríem,* 2 *serviríeu,* 3 *servirien.*

Tenen el participi passat irregular els verbs *establir, complir, suplir, reblir, oferir, cobrir, sofrir* i *imprimir,* que fan respectivament en aquest temps *establert, complert* (al costat, però, de *complit), suplert, reblert, ofert, cobert, sofert* (fem. *establerta, complerta,* &.) i *imprès* (fem. *impresa).*

91. En els verbs de la tercera conjugació en els quals la darrera lletra radical és una vocal, les terminacions començades en *i* són escrites amb una dièresi sobre aquesta lletra, llevat en aquelles formes en què la *i* és escrita *í,* així com en l'infinitiu, el gerundi, el futur i el condicional. Exemple :

traduir

Gerundi : *traduint.*

Pres. d'ind. : sing. 1 *tradueixo,* 2 *tradueixes,* 3 *tradueix;* pl. 1 *traduïm,* 2 *traduïu,* 3 *tradueixen.*

Pres. de subj. : sing. I *tradueixi*, 2 *tradueixis*, 3 *tradueixi*; pl. I *traduïm*, 2 *traduïu*, 3 *tradueixin*.

Imperatiu : sing. 2 *tradueix*; pl. I *traduïm*, 2 *traduïu*.

Imperf. d'ind. : sing. I *traduïa*, 2 *traduïes*, 3 *traduïa*; pl. I *traduíem*, 2 *traduíeu*, 3 *traduïen*.

Imperf. de subj. : sing. I *traduís*, 2 *traduïssis*, 3 *traduís*; pl. I *traduíssim*, 2 *traduíssiu*, 3 *traduïssin*.

Perfet : sing. I *traduí*, 2 *traduïres*, 3 *traduí*; pl. I *traduírem*, 2 *traduíreu*, 3 *traduïren*.

Participi passat : *traduït*, f. *traduïda*.

Futur : sing. I *traduiré*, 2 *traduiràs*, &.

Condicional : sing. I *traduiria*, 2 *traduiries*, &.

[En el valencià la *e* de l'increment *eix* (o ESC) es troba reemplaçada per una *i*. Així : *servix*, *servixes*, *servixen*; *traduïx*, *traduïxes*, *traduïxen*. (Notem, encara, el canvi de *s* en *x* davant de *c* i *q* : *servixc*, *servixca*, *servixques*, &.)]

92. En un curt nombre de verbs de la tercera conjugació, les tres persones del singular i la tercera del plural dels presents d'indicatiu i subjuntiu i la segona del singular de l'imperatiu no prenen l'increment *eix*. Heus aquí la conjugació d'aquests verbs :

dormir

Pres. d'ind. : sing. I *dormo* [DORM], 2 *dorms*, 3 *dorm*; pl. I *dormim*, 2 *dormiu*, 3 *dormen*.

Pres. de subj. : sing. I *dormi*, 2 *dormis*, 3 *dormi*; pl. I *dormim*, 2 *dormiu*, 3 *dormin*.

Imperatiu : sing. 2 *dorm*; pl. I *dormim*, 2 *dormiu*.

Els altres temps, com *servir*.

Es conjuguen com *dormir*, ultra els seus compostos : *ajupir*, *bullir*, *esmunyir*, *grunyir*, *mentir*, *munyir*, *retrunyir*, *sentir*, *morir* i llurs compostos (però no *assentir*, *dissentir*).

Morir fa el participi passat *mort*, fem. *morta*. [En aquest verb les formes antigues corresponents a *moro*, *mori*, *moris*, &., són MUIR, MUIRA, MUIRES, &.]

cruixir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cruixo* [CRUIX], 2 *cruixes*, 3 *cruix;* pl. 1 *cruixim*, 2 *cruixiu*, 3 *cruixen*.

Els altres temps, com *dormir*.

fugir

Pres. d'ind. : sing. 1 *fujo* [FUIG], 2 *fuges*, 3 *fuig;* pl. 1 *fugim*, 2 *fugiu*, 3 *fugen*.

Imperatiu : sing. 2 *fuig;* pl. 1 *fugim*, 2 *fugiu*.

Els altres temps, com *dormir*.

pudir

Pres. d'ind. : sing. 1 *pudo* [PUT], 2 *puts*, 3 *put;* pl. 1 *pudim*, 2 *pudiu*, 3 *puden*.

Imperatiu : sing. 2 *put;* pl. 1 *pudim*, 2 *pudiu*.

Els altres temps, com *dormir*.

obrir

Pres. d'ind. : sing. 1 *obro* [OBRE], 2 *obres*, 3 *obre;* pl. 1 *obrim*, 2 *obriu*, 3 *obren*.

Imperatiu : sing. 2 *obre;* pl. 1 *obrim*, 2 *obriu*.

Participi passat : *obert*, f. *oberta*.

Els altres temps, com *dormir*.

Omplir es conjuga com *obrir*, llevat en el participi passat, que fa *omplert*.

collir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cullo*, 2 *culls*, 3 *cull;* pl. 1 *collim* 2 *colliu*, 3 *cullen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *culli*, 2 *cullis*, 3 *culli;* pl. 1 *collim*, 2 *colliu*, 3 *cullin*.

Imperatiu : sing. 2 *cull;* pl. 1 *collim*, 2 *colliu*.

Els altres temps, com *servir*.

Es conjuguen segons aquest model : *collir*, *sortir*, *escopir* i llurs compostos *(recollir*, *ressortir*, &.*)*.

cosir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cuso*, 2 *cuses*, 3 *cus;* pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*, 3 *cusen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *cusi*, 2 *cusis*, 3 *cusi;* pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*, 3 *cusin*.

Imperatiu : sing. 2 *cus;* pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*.

Els altres temps, com *servir*.

Els seus compostos *(descosir*, &.) accentuen gràficament la *u* en la tercera persona del singular del present d'indicatiu i en la segona del singular de l'imperatiu *(descús)*.

tossir

Pres. d'ind. : sing. 1 *tusso*, 2 *tusses*, 3 *tus;* pl. 1 *tossim*, 2 *tossiu*, 3 *tussen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *tussi*, 2 *tussis*, 3 *tussi;* pl. 1 *tossim*, 2 *tossiu*, 3 *tussin*.

Imperatiu : sing. 2 *tus;* 1 *tossim*, 2 *tossiu*.

Els altres temps, com *servir*.

eixir

Pres. d'ind. : sing. 1 *ixo* [ISC], 2 *ixes*, 3 *ix;* pl. 1 *eixim*, 2 *eixiu*, 3 *ixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *ixi* [ISCA], 2 *ixis* [ISQUES], 3 *ixi* [ISCA]; pl. 1 *eixim* [ISCAM], 2 *eixiu* [ISCAU], 3 *ixin* [ISQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *ix;* pl. 1 *eixim* [ISCAM], 2 *eixiu*.

Els altres temps, com *servir*.

Eixir muda la *i* en *ï* en els seus compostos. Exemple :

Pres. d'ind. : sing. 1 *reïxo*, 2 *reïxes*, 3 *reïx;* pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*, 3 *reïxen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *reïxi*, 2 *reïxis*, 3 *reïxi;* pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*, 3 *reïxin*.

Imperatiu : sing. 2 *reïx;* pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*.

lluir

Pres. d'ind. : sing. 1 *lluo*, 2 *lluus*, 3 *lluu;* pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*, 3 *lluen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *lluï*, 2 *lluïs*, 3 *lluï;* pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*, 3 *lluïn*.

Imperatiu : sing. 2 *lluu;* pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*.

Els altres temps, com *traduir*.

Es conjuguen com *lluir* els seus compostos i *pruir*.

oir

Aquest verb es conjuga actualment com *traduir;* però en la llengua literària encara es troben algun cop usades les antigues formes pures *ou*, *ous* i *ouen*. (La primera persona del singular del present d'indicatiu era OIG, i el present de subjuntiu, OJA, OGES, &.)

tenir

Gerundi : *tenint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *tinc*, 2 *tens*, 3 *té;* pl. 1 *tenim*, 2 *teniu*, 3 *tenen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *tingui*, 2 *tinguis*, 3 *tingui;* pl. 1 *tinguem*, 2 *tingueu*, 3 *tinguin*.

Imperatiu : sing. 2 *té*, *ten;* pl. 1 *tinguem*, 2 *teniu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *tenia*, 2 *tenies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *tingués*, 2 *tinguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *tinguí*, 2 *tingueres*, 3 *tingué*, &.

Participi passat : *tingut*, f. *tinguda*.

Futur : sing. 1 *tindré*, 2 *tindràs*, &.

Condicional : sing. 1 *tindria*, 2 *tindries*, &.

venir

Pres. d'ind. : sing. 1 *vinc*, 2 *véns*, 3 *ve;* pl. 1 *venim*, 2 *veniu*, 3 *vénen*.

Imperatiu : sing. 2 *vina;* pl. 1 *vinguem*, 2 *veniu*.

Els altres temps, com *tenir*.

Es conjuga exactament com *venir* el seu compost *revenir*. Els altres compostos de *venir* (*avenir-se*, *convenir*, &.) i els de *tenir* (*detenir*, *retenir*, *contenir*, &.) es conjuguen com *obtenir*.

obtenir

Imperatiu : sing. 2 *obtén;* pl. 1 *obtinguem*[1] [OBTINGAM], 2 *obteniu.*

Els altres temps, com *tenir.*

δ. Temps compostos

93. Els temps compostos dels verbs es formen anteposant a llur participi passat els temps simples del verb *haver.* Exemple :

haver portat;

havent portat;

he portat, has portat, ha portat, havem (o *hem) portat, haveu* (o *heu) portat, han portat;*

hagi portat, hagis (o *hages) portat,* &.;

havia portat, havies portat, &.;

hagués portat, haguessis portat, &.;

haguí portat, hagueres portat, hagué portat, &.;

hauré portat, hauràs portat, &.;

hauria portat, hauries portat, &.;

haguera portat, hagueres portat, haguera portat, &.

[En català antic els verbs reflexius i un gran nombre de verbs intransitius, tals com *ésser, néixer, morir, esdevenir, romandre, restar, anar, venir, arribar, entrar, eixir, sortir, passar, fugir, caure, tornar,* formen normalment llurs temps compostos anteposant els temps simples del verb *ésser* a llur participi passat, el qual concorda llavors amb el subjecte de la proposició. Ex. : *Só anat* o *Só anada.* | *Ell és vingut.* | *Ella era arribada.* | *Ells s'eren posats prop d'elles.* | *Les barques se són acostades a la riba.* | *Això s'era esdevingut un dissabte.* | *No crec que sia estada ella.* | *Si ens fóssem posats* o *posades a jugar.*]

94. Quan un verb transitiu en un temps compost va acompanyat d'un complement directe, el participi passat pot concordar amb el dit complement o romandre invariable. Ex. : *Havia* REBUT *una carta* o *Havia* REBUDA *una carta.* | *Els nois*

que havem TROBAT o *Els nois que havem* TROBATS. | *N'havíem* MENJAT *dues* o *N'havíem* MENJADES *dues.*

És recomanable (si no obligatori) de fer concordar el participi passat amb el complement directe quan aquest és un pronom personal feble de tercera persona. Ex. : *La carta,* L'*han* COMENÇADA, *però no* L'*han* ACABADA. | *La teva germana,* L'*he* SENTIDA *cantar una vegada.* | *On són?* — *No* ELS *hem* VISTOS. | *On teniu les plomes?* — LES *havem* PERDUDES. | *Jo* N'*he* MENJADA *una,* i *ell* N'*ha* MENJADES *tres.*

En canvi, en tots els altres casos és preferible de deixar el participi passat invariable. Ex. : *Ja has* ESCRIT *la carta?* | *La noia que ells han* VIST *és la germana d'en Pere.* | *Quantes caixes han* PORTAT? | *Li havien* VENUT *quatre cavalls.* | *Les flors que t'havien* ENVIAT.

Quan en una proposició hi ha un verb transitiu en un temps compost *(he sentit)* seguit d'un verb en infinitiu *(cantar)* i hi figura un complement directe, cal tenir en compte si aquest és complement del primer verb o del segon, i en el segon cas evitar la concordança del participi passat amb el dit complement. Ex. : *Aquesta cançó, l'he* SENTIT *cantar* (no SENTIDA : el pronom *l'* és complement directe de *cantar,* no de *sentir).* | *Aquestes danses, les hem* VIST *ballar a París* (no VISTES : el pronom *les* és complement directe de *ballar,* no de *veure).* En canvi : *Aquesta dona, l'he* SENTIDA *cantar* (on el pronom *l'* és complement directe de *sentir,* no de *cantar).* | *Aquestes noies, les hem* VISTES *ballar a París* (on el pronom *les* és complement directe de *veure,* no de *ballar).*

Però la concordança del participi passat del primer verb amb el complement directe del segon és admissible i àdhuc recomanable (en el cas, naturalment, d'ésser el complement directe algun dels pronoms *la, els, les* i *en)* quan el primer verb és *voler, poder, saber, fer, gosar, haver de.* Ex. : *La carta, no l'han* POGUDA *acabar.* | *L'havem* FETA *fer pel fuster.* | *No l'han* SABUDA *cosir.*

ε. TEMPS DITS PERIFRÀSTICS

95. El perfet d'indicatiu perifràstic es forma anteposant a l'infinitiu present del verb que es conjuga els mots *vaig, vas* o

vares, va, vam o *vàrem, vau* o *vàreu, van* o *varen.* Ex. : sing. 1 *vaig portar* (= *portí),* 2 *vas* o *vares portar* (= *portares),* 3 *va portar* (= *portà);* pl. 1 *vam* o *vàrem portar* (= *portàrem),* 2 *vau* o *vàreu portar* (= *portàreu),* 3 *van* o *varen portar* (= *portaren).*

Anàlogament, en lloc de *haguí portat, hagueres portat,* &., es pot dir *vaig haver portat, vas* o *vares haver portat,* &.

Un altre temps perifràstic és el pretèrit de subjuntiu *vagi portar, vagis portar, vagi portar, vàgim portar, vàgiu portar, vagin portar,* el qual s'usa en casos com *Ell no diu que tu li ho vagis contar,* que correspon a un *Ell diu que tu li ho vas contar,* de la mateixa manera que *Ell no diu que tu li ho hagis contat* correspon a un *Ell diu que tu li ho has contat.*

ζ. Observacions sobre l'ús d'alguns temps

96. En les proposicions condicionals que expressen un fet no existent en realitat, es poden usar amb el mateix valor l'imperfet de subjuntiu i el d'indicatiu. Ex. : *Si* TINGUÉS *diners compraria aquesta casa,* o *Si* TENIA *diners compraria aquesta casa.* | *Si ho* SABÉS *us ho diria,* o *Si ho* SABIA *us ho diria.* | *Si* FOS *més pesant no el podríeu alçar,* o *Si* ERA *més pesant no el podríeu alçar.*

Quan la proposició condicional conté un plusquamperfet de subjuntiu *(hagués vingut),* l'auxiliar del verb de la proposició principal pot *revestir* la forma *hauria* o *haguera.* Ex. : *Si haguessis vingut t'*HAURÍEM o *t'*HAGUÉREM *donat això (t'*HAGUÉSSIM *donat això* és menys bo).

En les proposicions subordinades introduïdes amb la conjunció *quan* i en les proposicions relatives que expressen un fet la realització del qual és incerta, el futur pot ésser reemplaçat pel present de subjuntiu. Així, es pot dir : *Els qui* TREBALLARAN *seran recompensats* i *Els qui* TREBALLIN *seran recompensats.* | *Quan* VINDRÀS *t'ho contaré tot* i *Quan* VINGUIS *t'ho contaré tot.* Hi ha un cas, però, en què la substitució del futur pel present de subjuntiu pot donar lloc a un frase equívoca : quan el verb de la proposició subordinada està en primera o segona persona del plural i és un verb en què aquestes dues

persones revesteixen la mateixa forma en els dos presents d'indicatiu i de subjuntiu. Per exemple, la frase *Els qui* TREBALLAREM (acció futura) *serem recompensats*, amb la substitució del futur *(treballarem)* pel present de subjuntiu *(treballem)* es confon amb *Els qui* TREBALLEM (acció present) *serem recompensats*.

η. COMBINACIONS DEL VERB AMB ELS PRONOMS FEBLES

97. Els pronoms personals febles es posposen al verb quan aquest està en infinitiu, gerundi o imperatiu. Ex. : *Ens pregava de fer-ho.* | *Anant-hi, la veuràs.* | *Fes-me el favor de venir.*

La posposició dels pronoms febles al verb quan aquest està en altres temps (Ex. : *Plau-me que ho facin)* és un arcaisme que cal usar amb una gran circumspecció.

Quan un verb en infinitiu fa de complement d'un verb anterior, sovint els pronoms complements d'aquell són atrets per aquest, adjuntant-s'hi en lloc d'adjuntar-se a l'infinitiu de què són complements. Ex. : *M'ho vaig decidir a fer* en lloc de *Em vaig decidir a fer-ho.* En general, cal evitar aquesta atracció, adjuntant a cada verb els complements seus. En alguns casos, però, la dita atracció és perfectament admissible (i àdhuc recomanable) :

I. — Quan el primer verb és *voler, poder, saber, soler, deure, gosar, fer, deixar.* Ex. : *Me la vol prendre.* | *No les pot aixecar.* | *No ho sap fer.* | *Hi solia anar de nits.* | *Li devia saber greu.* | *No ho gosa fer.* | *Fes-la adobar.* | *Deixa'ls-ho emportar.*

II. — Quan el primer verb es *haver* o *tenir* seguits de la preposició *de : L'has de tornar avui mateix.* | *Hi hauries d'anar.*

III. — Quan el primer verb és *anar* o *venir* seguits de la preposició *a : L'anava a veure cada dia.* | *M'ho ha vingut a dir.*

IV. — Quan el primer verb és *sentir, oir, veure,* &. Ex. : *Aquesta cançó, ja la sentireu cantar demà.* | *Aquesta dansa, no l'hem vist ballar mai.*

Anàlogament, en les combinacions dels verbs *estar* i *anar* amb un gerundi, els complements d'aquest es poden perfectament adjuntar a aquells. Ex. : *Com li anava dient.*

98. Les combinacions d'un infinitiu terminat en *r* i un o més pronoms febles poden revestir dues formes diferents : (I) La *r* persisteix i la forma del primer pronom és la que aquest adopta darrera d'un verb terminat en consonant; o (II) La *r* és suprimida i la forma del primer pronom és llavors la que aquest adopta darrera d'un verb terminat en vocal altra que *u*. Ex. : *Anar-nos-en* i *Anà'ns-en*. | *Conèixer-la* i *Coneixe'la*.

La llengua escrita ha de preferir en tots els casos les formes I a les formes II, les quals solament són tolerables (i encara només en l'estil col·loquial) quan l'infinitiu termina en *er* feble i quan l'infinitiu precedeix algun dels pronoms *nos*, *vos* i *los* seguits d'un segon pronom.

En aquells verbs com *vèncer*, *perdre*, *rebre*, en què la segona persona de l'imperatiu termina en consonant *(venç*, *perd*, *rep)* i la tercera presenta el radical pur *(venci*, *perdi*, *rebi)*, aquella pot revestir davant dels pronoms afixats una segona forma treta de la tercera persona canviant la terminació *i* en *e (vence*, *perde*, *rebe)*. Així, es diu molt *vence-la*, *perde'ls*, *rebe'l*, *culle-les*, *planye'm*, *more't*, &., en lloc de *venç-la*, *perd-los*, *rep-lo*, *cull-les*, *plany-me*, *mor-te*, &. La llengua escrita ha de donar indubtablement la preferència a les formes d'imperatiu terminades en consonant; les formes en *e* no són potser tolerables sinó en *more't* i en els imperatius de *fugir*, *rebre*, *cabre* i anàlegs davant de *hi* i *ho*.

Els imperatius en *es* suprimeixen habitualment la *s* final davant dels pronoms afixats. La llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió de la *s* : *digues-li* (no *digue'li)*, *vulgues-ho* (no *vulgue'ho)*.

Les terceres persones del plural de l'imperatiu deixen habitualment sentir una *t* davant dels pronoms *hi* i *ho*, la qual en cap cas no ha d'ésser escrita : *vagin-hi*, *facin-ho*.

CAPÍTOL VI

ADVERBI

99. Els principals adverbis de lloc són :

on, interrogatiu i relatiu. Ex. : ON *són?* | *D'*ON *vénen?* | *Demana-li* ON *l'han posada.* | *És la font* ON *van cada dia.* | *...el dipòsit d'*ON *podem treure tota l'aigua que ens cal.* *On* deixa sentir sovint una *t* darrera de la *n* quan el segueix un mot començat en vocal o *h;* però, malgrat aquesta pronúncia, no s'escriurà mai *ont,* sinó *on.* És freqüent l'anteposició de la preposició *a* a l'adverbi *on,* dient-se, per exemple, A ON *són?* | A ON *van?,* en lloc de ON *són?* | ON *van?* (en general preferibles).

ací, aquí, allà i **allí,** demostratius. Antigament, en l'estil epistolar, hom emprava *ací* per a denotar la localitat on era el qui escrivia la lletra, i *aquí* per a designar la localitat on era aquell a qui aquesta anava adreçada : «*Manam que vingau encontinent e aporteu lo dit salteri axí com és, car* ACÍ *lo poreu acabar on trobareu atzur e ço que mester hi faça, millor que no* AQUÍ.» Una distinció anàloga s'establia entre els dos adjectius demostratius *aquest* i *aqueix.* Convindria sens dubte de restablir, en l'estil epistolar, aquesta distinció entre *aquest* i *ací* d'un costat i *aqueix* i *aquí* de l'altre.

ençà i **enllà.** Ex. : *Vina més* ENÇÀ. | *Fes-te* ENLLÀ. | *Són més* ENLLÀ.

deçà i **dellà.** Ex. : *Els uns eren* DEÇÀ (un pont, un riu, &.) *i els altres* DELLÀ.

pertot. Ex. : *Són* PERTOT. | *Sortien formigues de* PERTOT.

enlloc. Ex. : *No els hem vistos* ENLLOC. | *L'has trobat* ENLLOC?

onsevulga o **onsevulla.** Ex. : ONSEVULGA *que vagis et trobaran.*

ça i lla.

dins (també **dintre**) i **fora.** Ex. : *Érem* DINS. | *És tou de* DINS. | *Quan arribareu ja seran* FORA. | *Els van treure* FORA.

davant i **darrera.** Ex. : *Vés* DAVANT. | *Posa-ho* DARRERA.

damunt i **davall,** el primer substituïble per **sobre** (o **dessobre**) i el segon caigut completament en desuetud (a Barcelona), reemplaçat per **sota** (o **dessota**). Ex. : *On ho posarem,* DAMUNT *o* DESSOTA? Antigament tenim també **dessús i dejús,** el primer dels quals trobem avui usat en l'expressió *dessús dit* (per *damunt dit*).

prop. Ex. : *És gaire* PROP, *la font?* Es avui usada amb igual valor que *prop* la locució **a la vora.**

lluny. Ex. : *No vagis tan* LLUNY.

dalt. Ex. : *Ara eren* DALT. | *Són* DALT *al terrat.*

baix. Ex. : *Són* BAIX. | *Eren* BAIX *al carrer.*

Tots aquests adverbis *(dins,* etc.), llevat *lluny,* admeten, a semblança de *on,* l'anteposició de la preposició *a.* Ex. : *En Joan és* A BAIX *que t'espera.* | *Cada dia van* A FORA. | *Eren molt* A PROP.

endins (també **endintre**) i **enfora.** Ex. : *És més* ENDINS. | *No el posis tan* ENDINS. | *Si el traieu tan* ENFORA *potser caurà.*

endavant i **endarrera, avant** i **enrera.** Ex. : *No vagis tan* ENDAVANT. | *Posa-ho més* ENDARRERA. | *Tirem* AVANT. | *Fes-te* ENRERA.

amunt i **avall.** Ex. : *No ho pengis tan* AMUNT. | *Posa-ho més* AVALL. | *Es passejava* AMUNT *i* AVALL. Notem aquí els dos adverbis antics **ensús** i **enjús.** Ex. : *Pujar* ENSÚS. | *Més* ENJÚS.

Assenyalem, encara, les locucions adverbials :

al dins, al defora, al davant, al darrera, al damunt, al dessota;

de part de dins, de part de fora, de part davant, &.;

al voltant, a l'entorn, en gir, a la dreta, a l'esquerra, en l'aire (escrit avui **enlaire**), **al capdamunt, al capdavall.**

100. Els principals adverbis i locucions adverbials de temps són:

quan, interrogatiu. Ex.: QUAN *vindreu?* | *No sé pas* QUAN *arribaran.* L'adverbi *quan* deixa sentir algun cop una *t* darrera de la *n* quan el segueix un mot començat en vocal o *h;* però, malgrat aquesta pronúncia, no s'escriurà mai *quant,* sinó *quan.*

ara.

adés (que denota un temps molt pròxim futur o passat). Ex.: *Això que ara els plau,* ADÉS *els desplaurà.* | ADÉS *n'hem vingut.*

llavors i el seu equivalent **aleshores.**

sempre i els seus equivalents **tothora** i l'arcaic **tostemps.**

mai. Ex.: *No ve* MAI. | *Si* MAI *el veiessis, saluda'l de part meva;* — *No l'he vist* MAI MÉS.

sovint.

una vegada, dues vegades, &.; — **algunes vegades, moltes vegades,** &.; — **un cop,** &.; **un camí,** &.

abans, després, aviat, tard, ja, encara, de seguida, tot seguit, per endavant, en l'endemig;

avui (o **vui**), **demà, demà passat** (o **despús-demà**), **demà passat l'altre, ahir, abans-d'ahir** (o **despús-ahir**), **abans d'ahir l'altre, l'endemà, l'endemà passat, l'endemà passat l'altre, anit;**

al matí, al migdia, a la tarda, al vespre, a la nit, de jorn, d'hora, de dia, de nits, de matí, de bon matí, a punta de dia, a trenc d'alba, a entrada de fosc, cap al tard, al foscant de la nit, al capvespre.

101. Els principals adverbis de manera són:

àdhuc. Ex.: ÀDHUC *verds se'ls menjaven.* | ÀDHUC *el van treure.*

així. Ex.: *No m'agrada* AIXÍ: *fes-ho d'aquesta altra manera.* | *Posava la boca* AIXÍ.

alhora. Ex. : *Reia i plorava* ALHORA. | *Dolç i agre* ALHORA.

bastant. Ex. : *Havia anat* BASTANT *de pressa.* | *Plou* BASTANT.

bé. Ex. : *No ho has fet tan* BÉ *com ell.* | *Marxa* BÉ.

ben. Ex. : *Era* BEN *blanca.* | *T'ha* BEN *enganyat.* | *Vés-hi* BEN *aviat.*

com, interrogatiu. Ex. : COM *te dius?* | *No sé* COM *ho fan.*

corrents. Ex. : *Vina* CORRENTS.

debades o **endebades.** Ex. : *És* ENDEBADES *que li ho prohibeixis : ell ho farà.*

ensems. Ex. : *Estan fe i caritat* ENSEMS *lligades.*

fins. Ex. : *Estava tan enrabiat que* FINS *plorava.*

força. Ex. : *Era* FORÇA *petit.* | *Corre* FORÇA, *a veure si l'atrapes.*

gaire. Ex. : *És* GAIRE *lluny?* | *No menja* GAIRE.

gairebé. Ex. : *Hi eren* GAIREBÉ *tots.*

gens. Ex. : *No és* GENS *enraonador.* | *No corre* GENS. | *No parla* GENS *bé.* | *S'ha bellugat* GENS? Són sinònims de *gens* **mica** i **gota.** Ex. : *No és* MICA *calent.* | *No és* GOTA *simpàtic.*

massa. Ex. : *És* MASSA *ample.* | *Va* MASSA *a poc a poc.* | *Llegeixes* MASSA.

menys. Ex. : *El tom primer és* MENYS *voluminós que el segon.* | *Han arribat* MENYS *enllà que tu.*

més. Ex. : *Ets* MÉS *gran que jo.* | *Fica't* MÉS *endins.*

millor. Ex. : *Parla* MILLOR *l'anglès que el francès.* | *Juga* MILLOR *que tu.*

molt. Ex. : *És* MOLT *bo.* | *Van arribar* MOLT *amunt.*

només. Ex. : NOMÉS *n'hi ha quatre.*

pitjor. Ex. : *Tu ho fas malament, però ell encara ho fa* PITJOR.

poc. Ex. : *És* POC *eficaç.* | *Corria* POC *de pressa.*

potser. Ex. : POTSER *vindrà més tard.*

prou. Ex. : *No són* PROU *madurs encara.* | *No corre* PROU.

quasi. Ex. : *Hi eren* QUASI *tots.* | *Ja és* QUASI *madur.*

que, ponderatiu. Ex. : QUE *estret!* | QUE *malament que parla!*

sols, equivalent a **solament** (no *solzament!)*.

també. Ex. : *Si veniu, ell* TAMBÉ *vindrà.*

tampoc. V. § 105 - β.

tant. Ex. : *No corris* TANT. | *És gaire alt? — No* TANT *com tu.* Aquest adverbi perd la seva *t* final quan va adjunt a un adjectiu o a un altre adverbi. Ex. : *No és* TAN *alt com tu.* | *No vagis* TAN *de pressa.*

tot. Ex. : *Anaven* TOT *de pressa.* | *Vingueren* TOT *sobtadament.* Quan modifica un adjectiu pren les formes *tot, tota, tots* o *totes* segons el gènere i el nombre d'aquest. Ex. : *Va venir* TOTA *sola.* | *Van banyar-se* TOTS *nus.* | *Les muntanyes eren* TOTES *cobertes de neu.*

102. Les locucions adverbials de manera són innumerables. Notem, entre moltes altres :

a bastament
a bastança
a bell doll
a bell ull
a bocons
a bon dret
a cau d'orella
a coll
a cop calent
a corre-cuita
a dojo
a dreta llei
a gratcient
a l'engròs
a les fosques
a les palpentes
a males penes
a mans besades
a penes
a peu coix
a peus junts
a plec de braç
a pler
a poc a poc
a rodolons
a rossegons
a tomballons
a tort
a tort i a dret
a tort i a través
a totes passades
a ull nu
a ulls clucs
amb prou feines
amb un girant d'ulls
amb un no res
amb un xic més
ben bé
bona cosa
camaací cama allà
d'amagat
de baix en baix
de bat a bat
de bell antuvi
de bell nou
de cap a cap
de cap a peus
de cap i de nou
de cop i volta
de debò
de dret
de franc
de gairell
de genollons
de gom a gom
de per riure
de pressa
de puntetes
de sobte
de trascantó
d'un plegat
en dejú
en doina
en orri
en renou
més aviat
o de grat o per força
pel cap baix
si fa no fa
ultra mesura

103. De la major part dels adjectius qualificatius hom pot treure un adverbi de manera afegint a llur forma femenina la terminació *ment*. Ex. : de *bo* (fem. *bona)*, *bonament;* de *mal* (fem. *mala)*, *malament;* de *sobtós* (fem. *sobtosa)*, *sobtosament;* de *cortès* (fem. *cortesa)*, *cortesament;* de *breu*, *breument;* de *recent*, *recentment;* de *subtil*, *subtilment;* de *unànime*, *unànimement*.

Quan es segueixen dos o més adverbis en *ment* es pot suprimir aquesta terminació en tots els adverbis menys el primer ; però mai en tots els adverbis menys l'últim (com fa el castellà) : en lloc de *Pregava humilment i devotament*, es pot dir *Pregava humilment i devota*, però no *Pregava humil i devotament*.

104. El caràcter negatiu d'una proposició és indicat mitjançant l'adverbi **no,** el qual s'anteposa immediatament al verb de la proposició, i, quan aquest va precedit d'un o més complements pronominals febles, immediatament a aquests. Ex. : *Encara* NO *han arribat*. | *Si no els reps avui* NO *me'ls podràs enviar fins demà*. En alguns casos (§ 105), però, és possible l'omissió de l'adverbi *no* davant del verb d'una proposició negativa. L'adverbi *no* pot, en canvi, acompanyar en certs casos el verb d'una proposició no negativa (§§ 107 i 108).

105. Les proposicions negatives introduïdes amb la conjunció *ni* no exigeixen l'anteposició de l'adverbi *no* a llur verb. Ex. : *Ell no m'ha conegut, ni jo li he dit res.* | *Ni ells han vingut, ni nosaltres hi havem anat*. En aquestes proposicions es podria encara usar *no* davant del verb, però no en el cas d'haver d'anar immediatament darrera del *ni*. Ex. : *No plou ni fa vent*.

Quan un membre de la proposició introduït amb la conjunció *ni* precedeix el verb, llavors és també corrent d'ometre l'adverbi *no* al davant d'aquest. Ex. : *Ni tu ni jo el coneixem*. (Millor, però : *Ni tu ni jo* NO *el coneixem)*.

Quan en una proposició negativa algun dels mots *ningú*, *res*, *cap*, *gens*, *mai* i *enlloc*, precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi *no*. Ex. : No *he vist* NINGÚ, però NINGÚ *m'ha vist*. | NO *ve* MAI, però MAI *ve*. És d'aconsellar, però, de no fer

mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible :

α. Hi ha proposicions que, àdhuc en el cas de no ésser negatives, admeten els mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc* amb un sentit positiu; tals són, entre altres, les proposicions interrogatives (principals o subordinades) i les condicionals. Exemples :

Ha vingut NINGÚ *aquesta tarda?* | *T'han dit* RES *de nou? Han caçat* CAP *tudó?* | *Teniu* GENS *de pa?* | *L'havies vist* MAI *tan alegre?* | *Has vist* ENLLOC *el llibre que ahir llegia?*

No sé si vindrà NINGÚ. | *Demana-li si en sap* RES. | *Vejam si en té* CAP. | *No sé pas si me'n sobra* GENS. | *Vegeu de saber si ha dit* MAI *semblant cosa.* | *Sabem que el busquen, però no sabem si el trobaran* ENLLOC. | *Vejam qui dels dos en sap* RES. | *Jo et dic què farà* MAI *que no hagi ja fet.*

Si veus NINGÚ *que s'hi passegi, avisa'ns.* | *Si et donen* RES, *no ho prenguis.* | *Si hi trobes* CAP *errada, digues-m'ho.* | *No deixis aquest paper a la finestra, perquè si feia* GENS *de vent se l'emportaria.* | *Si* MAI *els veus, ja els ho pots dir.*

El dia que et faci RES, *m'ho dius.* | *Diu que volen venir avui. Que en vingui* CAP : *ja veuràs el que passarà.* | *Porta'n* GENS *i veuràs com se'l mengen.* | *És l'home més extraordinari que hagis vist* MAI.

En aquestes proposicions, quan són negatives, no és admissible la supressió de l'adverbi *no* davant del verb en el cas de precedir-lo algun dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc*. Així, en lloc de *Si* NO *li diu res ningú, no se'n mogui,* es pot dir *Si ningú* NO *li diu res, no se'n mogui,* però no *Si ningú li diu res, no se'n mogui,* que vol dir *Si li diu res ningú, no se'n mogui* (és a dir, *Si li diu algú alguna cosa, no se'n mogui).* | *Si mai* NO *véns...* vol dir *Si* NO *véns mai...; Si mai véns...* vol dir *Si véns mai...* (és a dir, *Si véns alguna vegada...).*

β. Hi ha proposicions que en el cas de no ésser negatives no admeten cap dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc* usats amb un sentit positiu : tals són, entre altres, les proposicions principals no interrogatives. Així, no diem mai *Hem vist res,* sinó *Hem vist alguna cosa.*

En aquestes proposicions tan solament, és tolerable l'omissió de l'adverbi *no* davant del verb en el cas de precedir-lo algun

dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc*, sempre, però, que aquesta omissió no pugui donar lloc a un equívoc (Cp. § 106). Ex. : *Ningú ens ha vist.* | *Res us dirà que ja no sapigueu.* | *Cap d'elles vindrà.* | *Mai diuen el que pensen.* | *Enlloc l'he trobada.* Millor, però : *Ningú* NO *ens ha vist.* | *Res* NO *us dirà que ja no sapigueu.* | *Cap d'elles* NO *vindrà.* | *Mai* NO *diuen el que pensen.* | *Enlloc* NO *l'he trobada.*

Darrera de *tampoc, en ma vida* i expressions anàlogues, és també corrent d'ometre l'adverbi *no* davant del verb de la proposició negativa; però aquí també és preferible de no ometre el dit adverbi. Ex. : *Tampoc vindrà.* | *En ta vida ho faràs.* Millor : *Tampoc* NO *vindrà.* — *En ta vida* NO *ho faràs.*

Però quan en una proposició negativa on figura algun dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc* (així com *tampoc*, &.) el verb és sobreentès, l'omissió d'aquest emmena (al mateix temps que la dels pronoms febles adjunts) la de l'adverbi *no*. Ex. : *Qui ha vingut avui? — Avui ningú.* | *Ells ho tenen tot; nosaltres, res.* | *Quants n'has comprats? — Jo, cap.* | *Tu en tenies molt; ell, gens.* | *En Pere ve cada dia; però en Joan, mai.* | *No el trobeu enlloc? — Enlloc.*

106. La negació expressada per l'adverbi *no* pot recaure no sobre tota la proposició, en el qual cas *no* s'adjunta al verb, sinó sobre una altra qualsevol de les seves parts. Ex. : No *tots ho faran tan bé com ell.* | *Ha estat una tasca* NO *tan curta com pensaves, sinó ben llarga.* Això dóna naixença a les dues locucions negatives *no gens* (adverbial) i *no res* (pronominal). Ex. : *Ha estat una tasca* NO GENS *curta.* | *Déu creà el món de* NO RES.

La locució *no gens* es redueix a *gens* darrera de la conjunció *ni*. Ex. : *Ha estat una tasca* NO GENS *petita ni* GENS *fàcil.* En tot altre cas cal evitar curosament la reducció de *no gens* a *gens*.

La locució *no res* tendeix a reduir-se a *res* en la llengua parlada; però aquesta reducció és inacceptable. La supressió habitual de l'adverbi *no* davant de *res* i davant del verb d'una proposició negativa quan el precedeix el pronom *res*, fa que es confonguin dues proposicions tan oposades de significació com NO RES *el distreu* (ço és, *El distreu no res, la més petita cosa)* i RES NO *el distreu* (ço és, *No el distreu res)*, les quals prenen totes dues la mateixa forma : RES *el distreu.*

107. Una proposició no negativa que és complement d'un mot que significa temença (tals *témer, temor, por)* admet l'anteposició de l'adverbi *no* al verb quan aquest està en subjuntiu. Ex. : *Tinc por que* NO *arribin* val tant com dir *Tinc por que arribaran.* | *El metge, tement que la febre* NO *li pugés...* val tant com dir *El metge, tement que la febre li pujaria...* Aquesta construcció és perfectament admissible, amb la condició, però, que, en el cas d'ésser negativa la proposició completiva, s'hi consideri obligatori l'ús de l'indicatiu en lloc del subjuntiu. Ex. : *Tinc por que no* ARRIBARAN. | *El metge, tement que això no li* SERIA *bo...* Llavors tindríem :

SUBORDINADA POSITIVA	SUBORDINADA NEGATIVA
a,—amb *no* i el verb en subjuntiu *β*,—sense *no* i el verb en indicatiu	sempre amb *no* i el verb en indicatiu
Té por que no et renyi. *Té por que et renyarà.*	*Té por que no t'ho donarà.*
El metge temia que això no li fes mal. *El metge temia que això li faria mal.*	*El metge temia que això no li seria bo.*

La proposició subordinada positiva no admet l'adverbi *no* quan la proposició principal és negativa. Ex. :

Jo no temia que el seu pare vingués (subordinada positiva).	*Jo no temia que el seu pare no vingués* (subordinada negativa).

108. En les comparacions en les quals la proposició principal (on se troba el mot comparatiu : *més, menys, millor, pitjor,* &.) és afirmativa, la proposició subordinada (introduïda amb la conjunció *que)* admet i àdhuc de vegades exigeix l'adjunció de l'adverbi *no* al seu verb. Ex. :

A. *D'aquests tals se'n trobarien més que* NO *tinc cabells al cap.* | *Pescaran ells més truites que* NO *caçareu vosaltres perdius.* | *L'esperen amb més devoció que* NO *esperen els jueus el Messias.* | α. *Si fos dues vegades més gran que* NO *és.* | α. *Si fossin moltes més que* NO *són.* | α. *Dóna més que* NO *promet.* | α. *Jo em delitava molt més que* NO *devia.* | α. *Per què et fingeixes més ignorant que* NO *ets?* | α. *Trobaran allà més belles donzelles*

que vostra altesa NO *és.* | α. *Tenen ells molt més peix que tu* NO *tens.* | α. *Beu més vi ell en un àpat que* NO *en beus tu en tot un dia.*

B. I, amb omissió del verb de la proposició subordinada: *Beu més vi ell en un àpat que* NO *tu en tot un dia.* | *Pitjor havia d'ésser la recruada que* NO *la malaltia.* | *A ell pertany això més que* NO *a tu.* | *Més fred fa a dins que* NO *a fora.* | *Tinc més feina a desfer-les que* NO *a fer-les.* | β. *Més s'estima que ho llencis que* NO *que m'ho donis.* | β. *És millor que te'n vagis que* NO *que et trobi aquí.* | γ. *Més s'estima restar a casa que* NO *veure les festes.** | γ. *Més val donar-les que* NO *vendre-les.** | γ. *És millor moure-les empenyent-les que* NO *estirant-les.** | γ. *Més val que hagis perdut que* NO *guanyat.**

En dos casos és imprescindible l'ús de l'adverbi *no* en la proposició subordinada:

I. En el cas dels exemples β, en què *no* evita l'encontre dels dos *que*. Una altra manera d'evitar-lo és de reemplaçar el segon *que* per la conjunció *si*: *És millor que te'n vagis que si et trobava aquí.*

II. En el cas dels exemples α, en què les dues proposicions podrien també enllaçar-se mitjançant *del que* (*Si fos dues vegades més gran del que és.* | *Dóna més del que promet.* | *Jo em delitava molt més del que devia.* | *Per què et fingeixes més ignorant del que ets?*).

En el cas dels exemples B (ço és, quan hi ha omissió del verb de la proposició subordinada) hom pot posposar *pas* a l'adverbi *no*. Ex.: *Pitjor havia d'ésser la recruada que* NO PAS *la malaltia.* | *A ell pertany això més que* NO PAS *a tu.* | *Més fred fa a dins que* NO PAS *a fora.* | *Tinc més feina a desfer-les que* NO PAS *a fer-les.* | *Més s'estima que ho llencis que* NO PAS *que m'ho donis.* | *Més val donar-les que* NO PAS *vendre-les.*

* En el cas dels exemples γ, és a dir, quan l'omissió del verb de la proposició subordinada posa en contacte el *no* amb un infinitiu, gerundi o participi, és d'aconsellar, o bé d'afegir-hi el *pas*, o bé de suprimir el *no*; però quan aquest infinitiu, gerundi o participi ja ha d'anar precedit d'un *no* pel fet d'ésser ne-

gatiu, llavors la sola construcció recomanable és la introducció de la proposició subordinada mitjançant la locució *que no pas*. Hom evita, així, proposicions com *que no veure les festes, que no estirant-les*, &., que poden donar lloc a un equívoc. Per exemple, la frase *Més s'estima restar a casa avui que no veure les festes* és equívoca, puix que hom no veu clar si el segon terme de la comparació és *veure les festes* o *no veure les festes*. L'equívoc desapareix dient en el primer cas *Més s'estima restar a casa avui que no pas veure les festes* (o simplement *Més s'estima restar a casa avui que veure les festes)*, i en el segon, *Més s es-tima restar a casa avui que no pas no veure les festes.*

109. Ús de la partícula *pas* en les proposicions negatives. En són exemples :

Demà, quan anirem a rebre ton germà... — Qui? En Joan? No arriba PAS *demà.* | *Jo no dic* PAS *que tothom sigui dolent; però...* | *Aquesta tarda l'anirem a veure. Podem sortir a les quatre. — No plourà* PAS, *aquesta tarda? Perquè si plou jo no em moc de casa.* | *Com es pot haver buidat, aquest càntir? No té* PAS *cap esquerda?*

Cal tenir en compte que una proposició negativa construïda amb la partícula *pas* té una significació tota altra que no pas construïda sense aquesta partícula. Per exemple, *Em sembla que* NO *hi podrem* PAS *arribar* no vol dir el mateix que *Em sembla que* NO *hi podrem arribar*. S'enganyen els qui creuen que el *pas* del català tradueix el *pas* del francès : en aquesta llengua *pas* és l'acompanyant natural de tot verb negatiu (Ex. : *Il* NE *viendra* PAS) si ja no hi ha dins la proposició algun dels mots *personne* (ningú), *rien* (res), *aucun* (cap), *jamais* (mai), &. (Ex. : *Personne* N'*est venu.* | *Il* NE *viendra jamais);* en català el *pas* altera la significació de la proposició negativa (NO *vindrà* PAS no vol dir el mateix que NO *vindrà)* i no s'oposa al seu ús la presència d'algun dels mots *ningú, res*, &. (Es pot dir, amb significacions distintes, NO *ha vingut ningú* i NO *ha vingut* PAS *ningú.* | NO *vindrà mai* i NO *vindrà* PAS *mai.)*

110. Quan un membre qualsevol d'una proposició no negativa va precedit de l'adverbi *no*, aquest admet generalment darrera seu la partícula *pas*, sense que el canvi de *no* en *no*

pas alteri essencialment el sentit de la proposició. L'ús de la locució *no pas* en lloc del simple *no* és sobretot freqüent :

I. Quan ve al darrera la conjunció *sinó*. Ex. : *Vindrà* NO PAS *avui, sinó demà*, al costat de *Vindrà* NO *avui, sinó demà*.

II. Darrera de la conjunció *que* en les comparacions. V. § 108.

La locució *no pas* és molt usada per a introduir aquelles proposicions el·líptiques construïdes sense verb en les quals neguem parcialment el contingut d'una enunciació precedent. Ex. : *Va comprar papers de tots colors.* — NO PAS *de blaus.* | *Sempre surt.* — NO PAS *quan plou.* | *Ja l'atraparem.* — NO PAS *caminant tan a poc a poc.*

CAPÍTOL VII

PREPOSICIÓ

A

111. Aquesta preposició pot revestir diferents formes en la llengua parlada : *a, an, ane, ad.* L'única forma admissible en la llengua literària és la primera. No s'escriurà, doncs, *Ho hem dit an ell,* sinó *Ho hem dit a ell; Doneu-ho an aquella noia,* sinó *Doneu-ho* a *aquella noia; Ane qui ho enviarem?,* sinó *A qui ho enviarem?; Feia petons an el seu fill,* sinó *Feia petons al seu fill.*

La preposició *a* es contreu amb els articles *el* i *els;* les contraccions són *al i als.* Ex. : *Ho dic al pare.* | *Escriu als amics.* Però : *Porta-ho a l'avi.* V. § 27.

112. El complement directe d'un verb expressat o sobreentès deu, en determinats casos, ésser introduït mitjançant la preposició *a.* Ex. : *Ens miràvem l'un* A *l'altre.* | *M'han dit que us havien vist al teatre. — No pas* A *mi.*

I. Els pronoms personals forts usats com a complements directes exigeixen davant d'ells la preposició *a.* Ex. : *Tu em miraves* A *mi, i jo et mirava* A *tu.* | *No us hem vist ni* A *tu ni* A *ella.*

II. Escau anteposar la preposició *a* al complement directe quan aquest designa una persona (o en general un ésser susceptible d'ésser l'autor de l'acció expressada pel verb) i va immediatament al darrera del subjecte de la proposició, ambdós no trobant-se separats per una pausa representativa d'un verb sobreentès. Ex. : *El perseguia com el gat* A *la rata.* | *Ens*

miràvem l'un A *l'altre.* Però : *Jo rentaré la Maria, i tu, la Joana.* (Millor que ...*i tu,* A *la Joana).*

III. Fora d'aquests dos casos l'emprament de la preposició *a* en el complement directe és solament tolerable davant de certs pronoms, principalment *tothom, tots* i *el qual.*

113. El complement indirecte, llevat en el cas d'ésser un pronom feble, és sempre introduït mitjançant la preposició *a.* Ex. : *Avui escriurem* AL *pare.* | *Han demanat flors* A *la masovera.*

És molt convenient de saber distingir un complement indirecte d'un complement directe, el qual, com hem vist, no ha de fer-se precedir sinó excepcionalment de la preposició *a.* Un mitjà ben fàcil de conèixer si un complement és indirecte o directe consisteix a suposar-lo en singular, si ja no hi és, i reemplaçar-lo per un pronom personal feble : si aquest es troba ésser *li,* el complement és indirecte; si es troba ésser *el, la, l'* o *en,* el complement és directe. Així, en *Hem escrit a la Maria,* si reemplacem el complement *a la Maria* per un pronom feble, aquest es troba ésser *li (Li hem escrit);* doncs el dit complement és indirecte (i *Hem escrit a la Maria* és correcte). En *Hem vist a la Maria,* en canvi, si reemplacem el complement *a la Maria* per un pronom feble, aquest es troba ésser *l' (L'hem vista);* doncs el dit complement és directe (i convé per tant ometre-hi la preposició *a* : *Hem vist la Maria).*

EXEMPLES DE COMPLEMENT DIRECTE	EXEMPLES DE COMPLEMENT INDIRECTE
Coneixes aquesta nena? (LA *coneixes?)*	*Fes un petó* A *aquesta nena. (Fes-*LI *un petó.)*
*Aconsella ton germà. (Aconsella'*L.)	*Aconsella això* A *ton germà. (Aconsella-*LI *això.)*
Havien pujat el ferit al cotxe. (L*'havien pujat al cotxe.)*	*Havien pujat una copa d'aigua* AL *ferit.* (LI *havien pujat una copa d'aigua.)*
Recordes el meu nebot? (EL *recordes?)*	*Recorda això* AL *meu nebot. (Recorda-*LI *això.)*

114. Certs verbs, com *accedir, contribuir, excitar, procedir, acostumar-se, arriscar-se, exposar-se, dedicar-se,* admeten un complement introduït mitjançant la preposició *a (Accedir* AL *que demanen.* | *Contribuir* A *les despeses.* | *Excitar* A *la rebel·lió.* | *Procedir* A *la votació.* | *Acostumar-se* A *la foscor.* | *Arriscar-se* A *una empresa.* | *Exposar-se* A *un perill.* | *Dedicar-se* A *l'estudi);*

d'altres, com *pensar, tardar, vacil·lar, delitar-se, exercitar-se, entossudir-se* admeten un complement introduït mitjançant la preposició *en (Pensar* EN *ell.* | *Tardar* EN *l'execució.* | *Vacil·lar* EN *l'explicació.* | *Delitar-se* EN *el joc.* | *Exercitar-se* EN *obres de caritat.* | *Entossudir-se* EN *una cosa).* Però :

I. Quan el complement és un infinitiu cal usar la preposició *a* tant amb els uns verbs com amb els altres. Ex. : *Accedir* A *rebre'l.* | *Contribuir* A *pagar un deute.* | *Excitar* A *parlar.* | *Procedir* A *fer-ho.* | *Acostumar-se* A *estudiar una estona cada dia.* | *Arriscar-se* A *dir-ho.* | *Exposar-se* A *caure.* | *Dedicar-se* A *estudiar.* | *Pensar* A *dir-ho.* | *Tardar* A *venir.* | *Vacil·lar* A *respondre.* | *Delitar-se* A *cantar.* | *Exercitar-se* A *muntar a cavall.* | *Entossudir-se* A *negar-ho.* Així mateix : *Et complaus* A *fer mal.* | *No et fiquis* A *descompartir-los.* | *M'entretinc* A *desfer-ho.* | *Han invertit vint mil pessetes* A *edificar aquella casa.* | *No us molesteu* A *venir.* | *S'obstinen* A *negar-ho.* | *Afanya't* A *fer-ho.* | *Consentiu* A *deixar-la.* | *S'han refusat* A *fer-ho,* &. Cp. § 126.

II. Quan el complement és, no un verb en infinitiu, sinó tota una proposició introduïda amb la conjunció *que,* llavors la sola construcció correcta és d'introduir el dit complement sense preposició. Exemples :

Tots vam accedir A *rebre'ls.*	*Vam accedir* QUE *ho fessin ells.*
Ens exposàvem A *caure.*	*Ens exposàvem* QUE *ens fessin mal.*
S'ha acostumat A *venir cada dia.*	*Acostumeu-lo* QUE *cada dia vingui a la mateixa hora.*

115. Quan el mot *com* serveix per a introduir un predicatiu, va acompanyat de la preposició *a.* Ex. : *S'estimen* COM A *bons germans.* | COM A *general mereix tots els nostres elogis.* | *Ja és bo?* — *Jo li ho venc* COM A *bo.* | *La gramàtica considerada* COM A *ciència.*

116. En les designacions de lloc, la preposició *a* pot introduir, no solament la indicació de l'indret devers el qual té lloc un moviment *(anar* A, *venir* A, *arribar* A, *pujar* A, *baixar* A, *entrar* A, &. V., però, § 125 β), sinó la de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. Ex. : *Viuen* A *Tarragona.* | *Això és fabricat* A *Suïssa.* | *Ha nevat* A *Camprodon.* | *Eren* A *casa.* | *Els*

havem trobats AL *carrer.* | *Això ha passat* A *la Rambla.* | *Ja són* A *taula.* Cp. § 125 α. Un gran nombre de locucions adverbials formades amb la preposició *a* s'usen igualment darrera dels verbs de repòs i dels de moviment : *a casa, a taula, a palau, a fira, a mercat, a missa, a muntanya.*

AMB

117. Aquesta preposició pot revestir diferents formes en la llengua parlada : *amb, ambe, am.* L'única forma admissible en la llengua literària és la primera.

La preposició *amb* és usada per a expressar l'instrument, el mitjà, l'acompanyament, la concurrència a una acció, el contacte. Ex. : *Eixugueu-vos els ulls* AMB *el mocador.* | *S'ha tallat el dit* AMB *un ganivet.* | *Compra-ho* AMB *els diners que t'havem donat.* | *El tocava* AMB *els peus.* | *Va omplir-lo* AMB *l'aigua que sobrava.* | *Aconseguir una cosa* AMB *precs.* | *Cal provar-ho* AMB *fets, no pas* AMB *paraules.* | AMB *constància arribarà a obtenir-ho.* | *Parla* AMB *vivor.* | *Escriu* AMB *molta claredat.* | *Anava* AMB *el seu gos.* | *No enraona* AMB *ningú.* | *Es baralla* AMB *tothom.* | *S'ha casat* AMB *la filla d'en Pere.* | *No comparis l'una cosa* AMB *l'altra.* | *La cortina fregava* AMB *la taula.* | *Vaig disculpar-me* AMB (prop de) *el seu pare.* | *És molt bo* AMB (envers) *els criats.*

Amb els verbs de moviment, *amb* pot designar el vehicle. Ex. : *Va venir* AMB *la tartana del Xic.* L'ús de *amb* en aquest cas estableix una distinció entre *Puja* (a Montserrat, per ex.) AMB *aquesta tartana* i *Puja* EN *aquesta tartana* (equivalent a *Fica't en aquesta tartana).*

Cal evitar curosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar *amb* en lloc de *en* o de *a.* Ex. : *El vaig veure* AMB *una barraca.* | *No m'ho va pas dir a mi* : *ho va dir* AMB *ella.* | *Pensa* AMB *mi;* que cal reemplaçar respectivament per *El vaig veure* EN *una barraca.* | *No m'ho va pas dir a mi* : *ho va dir* A *ella.* | *Pensa* EN *mi.*

DE

118. La preposició *de* revesteix la forma *d'* quan va al davant d'un mot començat en vocal (precedida o no de *h).* Ex. : *Era de ferro, d'or i d'argent.* | *Un capell d'home.* | *Havia d'anar-hi.*

La preposició *de* es contreu amb els articles *el* i *els;* les contraccions són *del* i *dels*. Ex. : *Això és del noi.* | *Parla dels seus amics.* Però : *Baixa de l'arbre.* V. § 27.

119. Són introduïts amb la preposició *de* els adjectius qualificatius atributs del pronom feble *en ('n, ne* o *n')*. Ex. : *Tens cigarretes egípcies? — No, però en tinc* D'*angleses.* | *Si vols taronges, te'n puc donar* DE *molt bones.* | *No m'agraden les mitges de color : en vull* DE *negres.* | *Aquestes són massa grans. — Ja en tinc* DE *més petites.* | *N'hi ha* DE *grans i* DE *petites.*

Quan l'omissió del verb emmena la del pronom feble *en*, els adjectius atributs d'aquest no deixen per això d'introduir-se amb la preposició *de*. Ex. : *Tinc quatre cintes blaves i tres* DE *vermelles.* | *Hi havia molts alumnes catalans i castellans, i alguns* DE *francesos.*

Quan hom usa pleonàsticament un substantiu ja representat pel pronom *en*, hom li anteposa la preposició *de*. Ex. : *No en tinc cap,* DE *llibre.*

120. Molts verbs, com *parlar, saber, recordar-se, oblidar-se, abstenir-se, gloriejar-se,* admeten un complement introduït mitjançant la preposició *de* (Ex. : *Parlaven* DE *tu.* | *Saben* DE *gramàtica.* | *Recordeu-vos* D'*ell.* | *S'han oblidat* DE *tots els encàrrecs.* | *S'abstenen* DE *tot.* | *Es gloriejaven* DE *llur coratge).* Quan el complement d'aquests verbs és un infinitiu, aquest és així mateix introduït amb la preposició *de* (Ex. : *Parlaven* D'*anar-hi ara mateix.* | *Saben* D'*escriure.* | *Recordeu-vos* DE *venir.* | *S'han oblidat* DE *posar-ho en ordre.* | *S'abstenen* DE *sortir.* | *Es gloriejaven* D'*haver-ho fet);* però l'infinitiu pot també ésser introduït amb la preposició *de* quan fa de complement directe de certs verbs transitius :

Li jurà fidelitat.	*Jura'm* DE *no dir-ho.*
Li han promès un bon present.	*Li han promès* DE *fer-ho tot seguit.*
Han decidit això que et dic.	*Han decidit* D'*anar-hi demà mateix.*
Ja han resolt la qüestió.	*Ja han resolt* DE *no escriure-li més.*
M'han ofert dos cavalls.	*M'han ofert* DE *venir a ajudar-nos.*

Aquests verbs són, entre altres, els següents i els que els són emparentats per llur significació : *acordar, aconsellar, assajar, cercar, decidir, deliberar, desdenyar, desitjar,*

esperar, jurar, oferir, pensar, pretendre, procurar, proposar, prometre, provar, refusar, resoldre, témer; veure i *mirar* en el sentit de *procurar (Veges* D'*anar'hi aviat.* | *Mira* DE *venir).* En canvi (sense *de) : Volen venir.* | *No sap dir res més.* | *Deu haver passat a les quatre.* | *Sol venir cada dia.* | *Fes-lo entrar.* | *No gosa parlar.*

121. Quan una proposició introduïda amb la conjunció *que* fa de complement d'un verb, d'un adjectiu o d'un substantiu, els quals, en el cas d'ésser llur complement un substantiu, un pronom o un infinitiu, el volen precedit de la preposició *de,* no per això ha d'anar precedida d'aquesta preposició, ans la sola construcció correcta és la seva introducció mitjançant la simple conjunció *que.* Ex. :

Estic molt content DEl *resultat.*	*Estic molt content* QUE *hagis vingut.*
Estaven segurs D'*ell.*	*Estaven segurs* QUE *no ho faríem.*
Tenien l'esperança DE *trobar-t'hi.*	*Tenien l'esperança* QUE *vindrieu un dia o altre.*
Ho fa amb la condició DE *no desfer-ho fins la setmana entrant.*	*Ho fa amb la condició* QUE *no ho desfacin fins la setmana entrant.*
Té por DEls *llops.*	*Té por* QUE *no vindran.*
No t'enfadis DEl *que et dic.*	*No t'enfadis* QUE *et digui això.*
Et recordes D'*en Pere?*	*Et recordes* QUE *ells t'ho van dir?*

122. La preposició *de* pot ésser molt bé usada per a introduir el subjecte de la proposició quan aquest és un infinitiu i ve darrera del verb. Ex. : *Molt em tarda* DE *saber-ho.* | *No m'era permès* D'*anar-hi.* | *Donava goig* DE *veure-les.* | *És una temeritat* DE *sortir amb aquest temps.*

123. Els mots *quant, molt, poc, tant, bastant, prou, més* i *menys* es poden adjuntar a un substantiu juxtaposant-s'hi o mitjançant la intercalació de la preposició *de.* V. § 68.

Els adverbis *gens, gota, mica, un poc* formen amb la preposició *de* les locucions atributives *gens de, gota de, mica de, un poc de.* Ex. : *No tinc* GENS DE *fred.* | *No ho posis a la finestra, perquè si feia* GENS DE *vent s'ho emportaria.* | *No té* GOTA DE *vergonya.*

124. Alguns adverbis i locucions adverbials esdevenen locucions prepositives mitjançant l'addició de la preposició *de;*

tals són, entre altres, *prop, lluny, a la vora, al dins, al defora, al davant, al darrera, al damunt, al dessota, al voltant, a la dreta, a l'esquerra, abans, després.* Ex. : *Estan* PROP DE *la plaça.* | AL DAVANT DE *casa.* | ABANS D'*anar-hi, escriu-li.* | DESPRÉS D'*haver-ho fet se'n penedia.* Les locucions *abans de* i *després de* es redueixen a *abans* i *després* davant la conjunció *que.* Ex. : *Havies de dir-ho* ABANS *que ell vingués.* | DESPRÉS *que t'ho han donat tot, encara no estàs content.*

Els mots *dins, fora, davant,* &. (V. § 99) i *vora* (reducció de *a la vora)* es poden usar com a preposicions, sols o acompanyats de la preposició *de.* Ex. : *Eren* DINS *la caixa* o *Eren* DINS DE *la caixa.* | *Són* DARRERA *l'arbre* o *Són* DARRERA DE *l'arbre.* | *Els hem posats* DAMUNT *la taula* o *Els hem posats* DAMUNT DE *la taula.* | VORA *la font* o VORA DE *la font.*

En les combinacions d'una locució prepositiva de lloc formada amb la preposició *de* i d'un pronom personal, és corrent de reemplaçar la combinació de la preposició *de* i el pronom pel possessiu corresponent (sobretot si el pronom és de primera o segona persona). Ex. : *Davant* MEU (per *Davant* DE MI). | *Darrera* VOSTRE (per *Darrera* DE VOSALTRES).

EN

125. α. En les determinacions de lloc, la preposició *en* serveix principalment per a introduir la indicació de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. Ex. : *Ha viscut* EN *tres cases diferents.* | *Una estàtua que hi ha* EN *una de les places de la ciutat.* | *Érem* EN *mar.* Aquesta indicació, com havem vist (§ 116), pot també ésser introduïda mitjançant la preposició *a.* Ex. : *Vivia* A *Girona.* | *Ho trobareu* A *l'armari.* Els noms propis, l'article definit i l'adjectiu interrogatiu demanen davant d'ells, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició *a;* els adjectius demostratius i els indefinits *un* i *algun,* en canvi, prefereixen davant d'ells la preposició *en.* Ex. : *Estan* A *Vic.* | *Són* A *Portugal.* | *Seien* A *les cadires.* | *Les havem vistes* A *la plaça.* | *Anaven sense res* AL *cap.* | *S'ha posat l'anell* AL *dit xic.* | *A quina casa viu?* | *No sé* A *quin calaix ho deu haver posat.* | *No les he vistes mai* EN *aquesta casa.* | | *Ara són* EN *aquell cafè.* | *Vivien tots dos* EN *una mateixa casa.* | *Els trobaran segurament* EN *algun dels cafès de la plaça.*

β. La preposició *en* pot servir també per a introduir la indicació de l'indret devers el qual té lloc un moviment. Aquesta indicació, generalment introduïda amb la preposició *a* (V. § 116), ho és preferentment amb la preposició *en* quan comença amb un adjectiu demostratiu o algun dels indefinits *un* i *algun* : *Havíem anat* A *la casa del costat*, però *Havíem anat* EN *aquella casa.* | *Pujaren* A *la muntanya més alta*, però *Pujaren* EN *aquella muntanya.* | *No entris* A *la sala*, però *Vàrem entrar* EN *una sala.*

126. Davant d'un infinitiu que fa de complement d'un verb, és d'aconsellar, com ja havem vist (§ 114-I), de no usar mai la preposició *en*, sinó la preposició *a*. Així, *No tardaran molt* A *venir*, i no pas *No tardaran molt* EN *venir.* | *Us complaíeu* A *fer-lo enfadar*, i no pas *Us complaíeu* EN *fer-lo enfadar.* | *No he pensat* A *fer-ho*, i no pas *No he pensat* EN *fer-ho*. En canvi, quan un infinitiu forma part d'una determinació circumstancial, amb el valor d'un gerundi, de les dues construccions llavors possibles, que són la introducció de l'infinitiu mitjançant la preposició *a* seguida de l'article definit (Ex. : A L'*entrar jo, tots s'alçaren)* i la introducció de l'infinitiu mitjançant la sola preposició *en* (Ex. : EN *entrar jo, tots s'alçaren)*, és d'aconsellar que els escriptors es decantin decididament a favor de la segona.

PER

127. Aquesta preposició es contrau amb els articles *el* i *els* : les contraccions són *pel* i *pels*. Ex. : *Passava pel carrer.* | *Corria pels caminals.* Però : *Passa per l'altre carrer.* V. § 27. Són vulgars *pe-l'*, *pe-la* i *pe-les*, així com la forma *p'* usada algun cop davant de *algú* i *algun*.

La preposició *a* es pot adjuntar a la preposició *per* formant la preposició composta *per a*. Ex. : *Lleis i doctrines aquí posades* PER A *vosaltres*. Aquesta preposició dóna amb els articles *el* i *els* les combinacions *per al* i *per als*. Ex. : *Hi ha una carta per al teu germà.* | *Han fet una tribuna per als convidats.* Però : *Una ploma per a l'alumne.*

128. Per al recte ús de *per* i *per a* en les determinacions circumstancials de lloc, temps i causa (en què són possibles

ambdues preposicions), convé tenir en compte les regles següents :

I. Circumstancials de lloc. No s'hi usa sinó rarament *per a*, com a equivalent de *cap a*, en frases com : *A les vuit surt un tren* PER A *Madrid.* | *Cada divendres hi ha vapor* PER A *Gènova.* En general, però, cal evitar la substitució de *cap a* per *per a* com a traducció del *para* locatiu dels castellans. Ex. : *Ahir va arribar a París i demà sortirà* CAP A *Londres* (no PER A *Londres).*

Exemples de *per* locatiu : *Sortiren* PE*l portal nou.* | *Anirem a Santa Coloma* PER *Sant Adrià.* | *Eren* PE*ls camps.* | *Anaven* PER *la carretera.* | *El vaig trobar* PE*l camí de la font.* | *Hi havia gent* PER *les finestres.* | *El vaig agafar* PER *les mans.*

II. Circumstancials de temps. Únicament s'hi usa *per a* amb el sentit que mostren els exemples següents : *Estic invitat* PER A *demà.* | *M'ho han encarregat* PER A *diumenge.*

Però : PE*l gener hi fa més fred que* PE*l desembre.* | *L'hi vaig llogar* PER *un any.* | *Em vaig absentar* PER *tres setmanes.* Notem que les expressions *pel matí, per la tarda, pel vespre, per la nit* són dolentes; cal dir *al matí, a la tarda, al vespre, a la nit.*

III. Circumstancials de causa. La preposició *per a* serveix per a indicar l'objecte, la destinació; la preposició *per*, el motiu, la causa, el mitjà, l'autor. Exemples :

per a : Hi ha una carta PER A*l teu germà.* | *Han mort dues gallines* PER A*ls malalts.* | *Han fet una tribuna* PER A*ls convidats.* | *No tindrem prou vianda* PER A *tothom.* | *Cal comprar palla* PER A*l bestiar.* | *No té força* PER A *pujar-lo.* | *Ens falta una corda* PER A *lligar-lo.* | *Allò que no vulguis* PER A *tu, no ho vulguis* PER A*ls altres.* | *Esperit de vi* PER A *cremar.* | *Lleis i doctrines aquí posades* PER A *vosaltres.* | *Un consell que podeu prendre molt bé* PER A *vosaltres.* | *No és bo* PER A *res.* | *No serveix* PER A*l que dieu.* | *És massa* PER A *tu.* | *Aquesta fruita no és bona* PER A *menjar.* En lloc de *anar, venir,* &. *a cercar,* es pot dir *anar, venir,* &. *per* (no *per a).* Ex. : *Havia anat* PER *vi a la taverna.*

per (indicant la causa, el motiu, el mitjà) : *Ho ha fet* PER *ambició.* | *Han cedit* PER *por a nosaltres.* | *Ho coneix* PER *la pràctica.* | *Ho sap* PER *haver-ho estudiat.* | *El castigaran* PER *haver-s'hi trobat.* | *La festa es fa* PER *tu.* | *Li ho vaig fer dir* PE*l criat.* | *M'ho han tramès* PER *l'ordinari.*

per (indicant l'autor) : *Ha estat mort* PE*ls seus mateixos partidaris.* | *La ciutat ha estat presa* PE*ls enemics.* | *Dites* PER *ell semblants paraules...* | *La resposta* PER *vós feta...* | *La concòrdia* PE*ls nostres antecessors feta i* PER *vós i* PER *mi pactada.* | *La bandera portada* PER *un cavaller.* Darrera de certs participis, com *seguit, precedit, acompanyat, conegut, reconegut, respectat,* la designació de l'autor és generalment introduïda mitjançant la preposició *de.* Ex. : *Entrà seguit* DE *tots els seus amics.* | *És respectat* DE *tothom.*

Davant d'un verb en infinitiu hi ha un cas en què semblen igualment possibles *per* i *per a :* és quan el circumstancial que conté el dit verb en infinitiu expressa el fi o objecte de l'acció expressada per un verb anterior i aquest fi o objecte és alhora el motiu d'aquesta acció, allò que ha mogut el seu autor a executar-la. En aquest cas és preferible la preposició simple *per* a la composta *per a.* Ex. : *Havíem anat a Girona* PER *veure el nostre pare.* | *Hi enviaré un noi* PER *saber noves de la malalta.* | *S'ajagué al sofà* PER *dormir.* | *Jo vaig allargar els braços* PER *agafar-lo.* | *M'hi vaig acostar* PER *sentir-ho millor.* | *M'esperaven* PER *dir-ho.* | *Havia vingut* PER *saludar-la.*

La preposició simple *per* es troba també sovint usada en els circumstancials de manera i en els predicatius. Ex. : *Ho fan* PER *força.* | *Ens vam trobar* PER *casualitat.* | *Vendre-ho* PER *peces.* | *Un pa* PER *home.* | *Jo el tinc* PER *bo.* | *El conec* PER *un home de bé.* Notem que les expressions *per dia, per setmana, per mes, per any,* amb una significació distributiva, són reemplaçades molt bé per *el dia, la setmana, el mes, l'any.* Ex. : *Tres cops la setmana.* | *Sis vegades l'any.*

PREPOSICIONS FORTES

129. Les principals preposicions fortes són :

cap a. Ex. : *Llavors ell va venir* CAP *a nosaltres.* | CAP A *on vols anar? Cap a* es redueix a *cap* davant dels demostratius i d'alguns adverbis, sobretot els començats amb *a.* Ex. : *Anàrem* CAP *aquella casa.* | *Vina* CAP *aquí.*

contra. Ex. : *S'ha donat un cop* CONTRA *la paret.* | CONTRA *aquests set pecats hi ha set virtuts.* | *Això és fet* CONTRA *tota raó.* | *Anar* CONTRA *corrent.*

des. Aquesta preposició va generalment acompanyada de la preposició *de* formant la preposició composta *des de.* Ex. : *Ja pots començar* DES DE *demà.* | DES D'*ara ho sabeu.* | *Hi serà* DES DE *dilluns.* | DES DE *casa hi ha vint minuts.*

Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final (introduïda mitjançant la preposició *a* o *fins)* és freqüent (i en general recomanable) la substitució de *des de* per *de.* Ex. : *Van estar-s'hi* DE *Nadal a mitjan febrer.* | *Treballaran* DE*l dia vuit fins el dia vint.* Així mateix, les expressions *des de... ençà, des de ... endavant* i anàlogues són generalment reemplaçades per *de ... ençà, de ... endavant,* &. Ex. : *Són aquí* DE *dissabte* ENÇÀ. | D'*avui* ENDAVANT *vindràs cada dia a les vuit.* L'expressió *del moment que* és millor que *des del moment que.* Ex. : DEL MOMENT QUE *ell ho diu, cal creure-ho* (millor que : DES DEL MOMENT QUE *ell ho diu, cal creure-ho).*

A vegades es diu *d'ençà de* en lloc de *de ... ençà.* Ex. : D'ENÇÀ D'*aquella caiguda no ha fet mai més res de bo.*

Des de i *d'ençà de* es redueixen a *des* i *d'ençà* davant de la conjunció *que.* Ex. : DES *que vosaltres sou aquí no ha comparegut.* | D'ENÇÀ *que va caure no ha fet mai més res de bo.*

En les designacions de lloc tenim també : DE *casa a l'estació hi ha cinc minuts* (al costat de : DES DE *casa a l'estació...).* Expressions com *Ho vèiem* DES DE *casa.* | *El vaig cridar* DES DE*l balcó.* | DES D'*aquí no se sent res,* poden molt bé ésser reemplaçades per *Ho vèiem* DE *casa* ESTANT. | *El vaig cridar* DE*l balcó* ESTANT. | D'*aquí* ESTANT *no se sent res.*

devers. És sinònim de *cap a.*

entre. Ex. : *És un camp que hi ha* ENTRE *la riera i l'església.* | ENTRE *aquesta època i la de la descoberta d'Amèrica...* | *Saps quants eren* ENTRE *tots? Uns trenta.* | *Dotze i tretze són dos nombres primers* ENTRE *ells.*

envers. L'ús més important d'aquesta preposició és el que mostren els exemples següents : *El meu pare és bo* ENVERS *tothom.* | *No has estat just* ENVERS *els teus companys.*

Envers pot significar també *en comparació de : Què és la formiga* ENVERS *l'elefant?* Però, en aquest cas, en lloc de *envers* s'usa més aviat *al costat de* o *en vist.*

fins. Les designacions de lloc o de temps solen revestir darrera de *fins* la mateixa forma que revestirien en l'absència d'aquesta preposició. Ex. :

Arribaran demà, dissabte, l'endemà de festes, la setmana entrant, A *la tarda,* PER *Nadal.*	*No arribaran* FINS *demà,* FINS *dissabte,* FINS *l'endemà de festes,* FINS *la setmana entrant,* FINS A *la tarda,* FINS PER *Nadal.*
Vindran ara, avui, aquest matí, A *la tarda,* AL *vespre,* A *mitja nit,* A *les set.*	*Ha plogut* FINS *ara,* FINS *avui,* FINS *aquest matí,* FINS A *la tarda,* FINS AL *vespre,* FINS A *mitja nit,* FINS A *les set.*
Eren allà, AL *teatre,* AL *davant mateix de casa, molt a prop de casa.*	*Anaren junts* FINS *allà,* FINS AL *teatre,* FINS AL *davant mateix de casa,* FINS *molt a prop de casa.*
No sé pas on són o *No sé pas* A *on són. Són dalt* o *Són* A *dalt.*	FINS *on van?* o FINS A *on van? Vés* FINS *dalt* o *Vés* FINS A *dalt.*
Són EN *aquella ermita. Han pujat* EN *aquella ermita.*	*Havíem arribat* FINS EN *aquella ermita.*

Cal, però, advertir que els autors moderns darrera de *fins* ometen generalment *en* (Ex. : *Han arribat* FINS *aquella muntanya)* i afegeixen sovint *a* (Ex. : *No arribaran* FINS A *demà).*

La preposició *fins,* no precedint una designació de lloc o de temps, va sempre acompanyada de la preposició *a* formant la preposició composta *fins a.* Ex. : *Van comprar* FINS A *doscents cavalls.* | *No acabaran* FINS A *trencar-ho.* | *Hi ha tirat terra* FINS A *omplir-ho.* Excepcions. I. Davant dels demostratius. Ex. : *Hem arribat* FINS A *l'extrem de ...* però *Hem arribat* FINS *aquell extrem.* — II. Davant de la conjunció *que.* Ex. : *No estaran contents* FINS *que l'hauran feta fugir.*

malgrat. Ex. : MALGRAT *tots els inconvenients...* | *Sortirem* MALGRAT *la pluja.* | *Ho farem* MALGRAT *ell.* Darrera de *malgrat* és corrent la substitució dels pronoms personals (sobretot els de primera i segona persona) pels possessius corresponents. Ex. : *Ho han fet malgrat* NOSTRE. | *Malgrat* MEU *li ho hauré de prendre.*

segons. Ex. : SEGONS *les circumstàncies...* | SEGONS *ell no ha passat res.* | *Tot es farà* SEGONS *els teus desigs.*

sense. Ex. : *Anava* SENSE *res al cap.* | *On vas* SENSE *diners?* | SENSE *ell no hauríem obtingut res.* | *Me n'he sortit* SENSE *ningú que m'ajudés.* *Sense* es pot usar adverbialment. Ex. : *Vols el martell? — No : ja ho faré* SENSE.

Una altra forma, avui antiquada, d'aquesta preposició, és *sens*, que trobem encara usada en la locució adverbial *sens dubte* i en alguna frase estereotipada.

sobre. Ex. : *Tres graus* SOBRE *zero.* | *Ha escrit molt* SOBRE *química.* | SOBRE *això no hi ha res a dir.*

sota. Ex. : *Quatre graus* SOTA *zero.* | *Ens reunírem* SOTA *la presidència de...* | SOTA *la direcció d'un enginyer...*

Sots és una forma arcaica i de cap manera preferible a *sota.* És, però, perfectament admissible formant part de certes locucions prepositives *(sots pena de, sots color de, sots pretext de)* i com a prefix *(sots-director, sots-diaca).*

És en absolut inacceptable la substitució, freqüent avui dia, de la preposició *sota* per *baix.* Les construccions *Tres graus* BAIX *zero.* | BAIX *la direcció de...* | BAIX *la influència de...* són dolentes; cal dir : *Tres graus* SOTA *zero...* | SOTA *la direcció de...* | SOTA *la influència de...*

ultra, arcaica, recentment reintroduïda en la llengua escrita per substituir la locució *ademés de* (traducció servil del *además de* castellà). Ex. : «ULTRA *les malediccions que has recitat de dones en general, has dit terrible mal de la dona que jo més am...*», B. Metge.

vers. És sinònim de *cap a* equivalent a *del costat de.*

Afegim a les preposicions aquí citades les assenyalades en el § 99, i les derivades **durant** *(Vindrà* DURANT *les vacacions)*, **mitjançant** *(Ho aconseguí* MITJANÇANT *molts precs)*, **tocant** *(Jo voldria saber què ha dit* TOCANT *aquest negoci)* i **llevat** o **llevat de** *(Cap d'elles no en sabia res,* LLEVAT [*de*] *la Maria)* amb sos equivalents **fora de, enfora de, de... enfora, salvant, tret.** (Ex. : FORA D'*ell ningú no ho va endevinar.* | *Ell féu*

manament a Adam que de tots els fruits mengés ENFORA D'*un.* | *...i,* DE *l'arquebisbe* ENFORA, *ningú dels altres no ho lloaren ni ho agraïren.* | *Ningú no en sabia res,* SALVANT *el rei.)*

Entre les locucions prepositives són notables (ultra les esmentades en el § 124) :

a causa de	**al peu de**	**en esguard de**
a despit de	**a sabuda de**	**enfront de**
a excepció de	**a través de**	**en lloc de**
a favor de	**de por de**	**en virtut de**
a fi de	**dret a**	**gràcies a**
a força de	**en contra de**	**per amor de**
al costat de	**endret de**	**per tal de**
al llarg de	**enmig de**	**quant a**

CAPÍTOL VIII

CONJUNCIÓ

130. Les principals conjuncions de coordinació són les copulatives *i* i *ni*, la disjuntiva *o*, les adversatives *però*, *sinó* i *ans* i la consecutiva *doncs*.

I. — **i.** Ex. : *Jo* I *tu.* | *Plou* I *neva.* | *Espanya* I *Itàlia.*

ni. Ex. : *No puc* NI *vull.* | *Sense afegir* NI *treure un mot.* | *No n'han tinguda mai cap de més forta* NI *de més ben feta.*. C. § 105.

ni ... ni. Ex. : *No surt mai*, NI *de nits* NI *de dia.* | NI *nosaltres els ho havem ofert*, NI *ells ens ho han demanat.*

adés ... adés. Ex. : *Vol* ADÉS *una cosa*, ADÉS *una altra.* | ADÉS *guanyen*, ADÉS *perden.*

mig ... mig. Ex. : *Ho feien* MIG *de grat*, MIG *per força.* | *Ho aconseguiren* MIG *amb precs*, MIG *amb amenaces.*

qui ... qui. Ex. : *Tots eren al voltant de la taula*, QUI *drets*, QUI *asseguts.* | *Perdé tots sos companys*, QUI *morts*, QUI *presos.*

que ... que. Ex. : QUE *vells*, QUE *nous*, *n'hi havia ben bé un miler.*

tant ... com, així ... com, el mateix ... que. Ex. : TANT *si és veritat* COM *si no és veritat...* | TANT *ell* COM *ella no en saben res.* | AIXÍ *vindrà ell* COM *tu.* | EL MATEIX *pot ésser veritat* QUE *pot ésser mentida.*

entre ... i. Ex. : *Perderen quatre-cents homes* ENTRE *morts* I *ferits.* | ENTRE *que tu no venies* I *que ell se n'havia d'anar, diferírem la reunió fins diumenge.*

no solament ... sinó, i, enllaçant dues proposicions, **no solament ... sinó que.** Ex. : *Han vingut* NO SOLAMENT *ells*, SINÓ *els seus cosins.* | NO SOLAMENT *ho va dir*, SINÓ QUE *ho va fer.*

l'una ... l'altra. Ex. : *Voldria anar-hi,* L'UNA *per veure'l,* L'ALTRA *per conèixer els seus fills.* | *No hi aniran,* L'UNA *que avui tenen molta de feina,* L'ALTRA *que deuen tenir por de no trobar-l'hi.*

II. — **o.** Ex. : *Dóna'm el llapis* O *la ploma.* | *Calia vèncer* O *morir.* Aquesta conjunció pot ésser reforçada amb els mots *bé* o *sia.* Ex. : *Calia vèncer* O BÉ *morir.* | *La medicina,* O SIA *l'art de guarir...*

o ... o. Ex. : O *no m'ho va dir* O *no me'n recordo.*

sia ... sia. Ex. : *Porteu-ne una de nova,* SIA *gran,* SIA *petita.* | *M'agradarà veure-ho,* SIA *de lluny,* SIA *de la vora.* El segon *sia* pot ésser reemplaçat per *o.* Ex. : *Porteu-ne una,* SIA *gran* O *petita.* | *La fortuna,* SIA *bona* O *dolenta.*

III. — **però.**

α. Ex. : *És un bon noi,* PERÒ *estudia poc.* | *Voldria fer un viatge,* PERÒ *no té els diners necessaris.* | *Ja li ho explicaré,* PERÒ *no m'entendrà.*

Quan una proposició (o membre de proposició) va coordinada a la precedent mitjançant la conjunció *però,* pot anar tota ella (com en els exemples anteriors) al darrera de la conjunció coordinant, o bé aquesta es pot posposar a un qualsevol dels mots que componen la dita proposició (o membre de proposició), prenent, però, llavors la significació concessiva que mostren els següents exemples antics :

β. «*...que ell nos retria los castells e les muntanyes, en tal manera* PERÒ *que ell pogués honradament viure*», Cròn. del rei Jaume. | «*E los mesquins dels marits conviden-les a taula de ço que'ls deurien llunyar. Si ho feyen,* PERÒ, *per tal que tost esclatassen, bé obrarien*», B. Metge. | «*Quantes solemnitats penses que sien servades quan deuen anar o van al bany?... no les te podria dir, tantes són. Sàpies,* PERÒ, *breument, que untades hi van e pus* (= més) *untades en tornen*», Íd.

Una altra forma d'aquesta conjunció és *emperò,* poc recomanable.

sinó.

α. *No vam anar-hi* SINÓ *ell i jo.* | *No té* SINÓ *un fill.* | *No vivint* SINÓ *d'herbes.* | *No volia* SINÓ *dir-li una cosa.* | *No*

podien SINÓ *accedir-hi.* | «*Jo estesí* (= estenguí) *los braços per prendre-la, e no tocaren* SINÓ *lo vent que per lo seu cahiment s'engendrà en l'ayre*», B. Metge. — *Jo no hi veig altre camí* SINÓ *aquest.* | *No hi havia ningú* SINÓ *ell* (i àdhuc darrera una proposició afirmativa : *Tots s'ofegaren* SINÓ *ell).*

β. *No és culpa d'ell,* SINÓ *del seu amic.* | *Jo no dic això de tots,* SINÓ *tan solament dels retardataris.* | *No ha vingut pas per veure'ns,* SINÓ *per fer-nos a mans els encàrrecs que li férem.* — *No volia pegar-li,* SINÓ QUE *anava a renyar-lo.* | «*...no curà de defendre ni créixer l'imperi,* SINÓ QUE*'s donà a voluptats*», Document del 1392.

ans. Ex. : *No li sabrà greu que els ho diguis,* ANS *li plaurà que el descobreixis.* | «*No foren en la batayla,* ANS *enviaren missatge al rey que'ls esperàs*», Cròn. del rei Jaume.

Entre les locucions conjuntives adversatives, notem **amb tot, nogensmenys, tanmateix** (emparentats per llur significació amb el *però* dels exemples β) i **més aviat** (d'una valor anàloga a *ans* i al *sinó* dels exemples β), locucions que poden anar al principi o al mig (i àdhuc al final) de la proposició. Ex. : *Ells no hi volen anar de cap manera;* AMB TOT, *si tu els ho demanaves, crec que hi anirien.* | *No em desplau pas;* MÉS AVIAT *m'agrada.*

IV. — **doncs.** Ex. : *Els ocells són vertebrats* ; *el voltor és un ocell;* DONCS *el voltor és un vertebrat.* | *Plou?* DONCS *no surtis.* | *L'any passat hi vaig ésser per Nadal, i aquest any hi he estat per Pasqua i per Sant Joan : hi he estat,* DONCS, *tres vegades.* | «*...nós el* (= en el) *cel no'ns en podíem pujar, ne* (= ni) *en abís nos en podíem entrar, ne per mar nos en podíem anar :* DONCHS *convenia que per lurs mans havíem a passar*», Muntaner. | «*Deya Sanct Agustí que negú* (= ningú) *no pot amar ço que no coneix :* DONCHS, *si Déu volem amar, convé que hajam sciència e conexença sua*», Eximenis.

Modernament *doncs* ha estat usat a tort, en la llengua escrita, com a conjunció causal. Així : *Creiem que està malalt,* DONCS *fa dies que no el veiem.* Cal evitar en absolut aquest *doncs* causal, del qual hom troba malauradament nombrosos exemples en el català modern : «*Entre les víctimes* (d'un naufragi) *es creia que hi havia N.; ... però aquest rumor ha estat inexacte,* DONCS *el dit N. no s'embarcà...*» | «*Aquest exemple*

deuen imitar-lo les classes obreres, DONCS *aquesta tàctica ha portat grans avantatges.»*

V. — Com a conjuncions continuatives es poden usar: l'adverbi **encara;** — **més, demés** i **endemés;** — les combinacions de *encara* amb aquests tres adverbis (**no res menys,** usat per alguns, és arcaic). Ex.:

«Si tu ... me haguesses bé entès no hagueres respost axí com has. Tu penses que la ànima dels bruts sia spiritual... Racional dius, ENCARA, *que és la ànima dels bruts...»*, B. Metge. | *«...en lo qual peu ha ... tres figures d'hòmens d'argent daurats...; e* ENCARA *ha en lo dit peu tres figures d'hòmens armats...»*, Document del 1360. | *«...a la qual responem que a nós plau que...* ENCARA *volem e us pregam que...»*, Document del 1388.

«...havem conquests e applicats a nostra corona lo regne de Mallorques e los comptats de Rosselló e Cerdanya... E, MÉS, *havem cobrada Cerdanya, la qual era perduda...»*, Document del 1383. | *«Tu penses que la ànima dels bruts sia spiritual... Dit has,* MÉS, *que la ànima dels bruts és substància pròpia...»*, B. Metge. | *«...primerament que fassats* (= feu) *pau e treves per tot Catalunya...; e* DEMÉS *volem que prengats* (= prengueu) *bovatge sobre nostres hòmens»*, Cròn. del rei Jaume.

«De avarícia les has notades, de poca fermetat e de presumpció... Dit has, ENCARA MÉS, *que les dones són parladores...»*, B. Metge. | *«Déu vol que hom sia bo en creure e en saber los catorze articles...;* ENCARA ENDEMÉS *és hom bo com té los deu manaments e los set sagraments...»*, R. Llull.

«Jo primerament veig que la ànima dels bruts és substància espiritual... Aprés (= després) *veig que és substància pròpia...* NO RES MENYS *és racional...»*, B. Metge. | *«E açò ab tota veritat ho provaré ab dits de la sancta scriptura e* NO RES MENYS *ab los quatre evangelistes, qui no poden mentir»*, Martorell.

VI. — La coordinació entre dues proposicions (o membres de proposició) es fa sovint incloent en la segona un mot demostratiu (l'adverbi *així*, el neutre *això*) o relatiu (el neutre *la qual cosa*) representatiu de la primera. Ex.: *Aquí dalt pots caure:* PER AIXÒ *t'he dit que no t'hi enfilessis.* | *Ell ho deixà tot als seus nebots;* LA QUAL COSA *ningú no hauria esperat mai.*

Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb *lo qual* o *lo que*, en lloc de *la qual cosa*. Locucions com *per lo qual* (o *per lo que*), *amb lo qual*, *sense lo qual*, &., són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions *per la qual cosa*, *amb la qual cosa*, *sense la qual cosa*, &. (En lloc, però, de *la qual cosa*, no precedit de preposició, es pot dir *ço que* o *cosa que*, i, darrera de certes preposicions, *què*: «*Entès havem l'accident de febre que haveu hagut; de* QUÈ *havem hagut gran despler*».)

131. **que.** Aquesta conjunció serveix per a introduir tota classe de proposicions subordinades, llevat les atributives (les quals són introduïdes mitjançant els pronoms i adverbis dits relatius). Ex.:

α. *Que* en les proposicions subjectives i predicatives: *És segur* QUE *ell vindrà.* | *No m'agrada* QUE *surtis tan tard.* | *S'esdevé sovint* QUE *l'adjectiu precedeix el substantiu.* | *La meva convicció és* QUE *això no pot durar gaire.* No és recomanable d'introduir les proposicions subjectives mitjançant *el que* en lloc de *que*. Ex.: EL QUE *tu li ho demanis, farà que ell ens ho concedeixi.*

β. *Que* en les proposicions completives: *Veig* QUE *no vénen.* | *No volien* QUE *hi anéssim.* No és correcte d'anteposar cap de les preposicions *a*, *de* i *en* a la conjunció *que*, encara que la proposició completiva introduïda amb aquesta conjunció correspongui a un complement introduït amb alguna d'aquelles preposicions (V. §§ 114-II i 121):

S'ha acostumat A *venir cada dia.*	*Acostumeu-lo* QUE *cada dia vingui a la mateixa hora.*
Estic molt content DEL *resultat.*	*Estic molt content* QUE *hagis vingut.*
Entossudir-se EN *una petició. Entossudir-se* A *negar-ho.*	*Entossudir-se* QUE *li ho digués.*

γ. *Que* en les proposicions circumstancials: *Van arribar* QUE *ell encara era aquí.* | *Cuitem,* QUE *si vénen ens faran quedar.* | *Què tens,* QUE *no menges?* | *Vina,* QUE *et diré allò.* | *No l'escolto* QUE *no em faci riure.* | *Corre més ella* QUE *no pas ell* (V. § 108). | *És tan gros* QUE *no passaria per aquesta porta.* | *Plovia tant* QUE *no havíem gosat sortir.* | *Parla talment de pres-*

sa QUE *no l'entén ningú.* | *No hi vull pas anar; tant més* QUE *no m'ha convidat mai.*

Les proposicions circumstancials corresponents a circumstancials introduïts amb una preposició o locució prepositiva, són introduïdes amb la conjunció *que* precedida d'aquesta preposició o locució prepositiva; però en el cas en què el darrer element d'aquesta és alguna de les preposicions *a*, *de* o *en*, aquesta és omesa davant *que*. Ex. :

Ho ha fet SENSE *tu saber-ne res.*	*Ho ha fet* SENSE QUE *tu en sabessis res.*
MALGRAT *haver perdut la juguesca, encara ha guanyat més de cent pessetes.*	MALGRAT QUE *hagi perdut la juguesca, encara li he hagut de donar cent pessetes.*
Ha jugat FINS A *perdre-ho tot.*	*Ha jugat* FINS QUE *ho ha perdut tot.*
Vina ABANS DE*l vespre.*	*Vina* ABANS QUE *plogui.*

132. La conjunció *que* és algun cop omesa en les proposicions subjectives i completives, omissió que convé d'evitar en absolut. Així, no s'escriurà : *Li feren dir que esperaven vingués amb sa filla*, sinó : *Li feren dir que esperaven* QUE *vingués amb sa filla.* | ... *us prega vivament li escrigueu aviat*, sinó : ... *us prega vivament* QUE *li escrigueu aviat* (encara, però, millor : ... *us prega vivament d'escriure-li aviat.* V. § 120).

Cal evitar les contraccions *tenir que* i *haver-hi que* per *haver de* i *caldre*. Així, les frases TÉ QUE *escriure tres cartes.* | HI HA QUE *confessar que és molt aplicat*, son incorrectes; cal dir HA D'*escriure tres cartes.* | CAL *confessar* QUE *és molt aplicat.* Convé també de reemplaçar l'expressió *tenir res* QUE *fer* i anàlogues per *tenir res* A *fer*, &.

133. La conjunció *que* entra en la formació d'un gran nombre de locucions conjuntives :

I. Amb els adverbis *ja*, *encara*, *sols*, *només*, *així*, *tot seguit*, &., forma les locucions **ja que** (causal), **encara que** (concessiva), **sols que** (condicional), **només que** (condicional), **així que, tot seguit que,** &.

Hi ha algunes locucions conjuntives en què l'adverbi que precedeix la conjunció *que* va precedit d'una preposició, entre les quals locucions farem esment de l'arcaica **per bé que** (concessiva), reintroduïda recentment en la llengua

literària. Ex. : «...*qui primer naix primer deu morir,* PER BÉ QUE *lo contrari se veu moltes vegades*», Martorell.

II. Amb les preposicions *amb, malgrat, salvant, segons, sense, ultra,* forma les locucions **amb que** (condicional), **malgrat que** (concessiva), **salvant que, segons que, sense que, ultra que.** Amb les preposicions compostes i locucions prepositives *abans de, després de, des de, d'ençà de, per tal de, a fi de, de por de, a menys de, fins a,* &., forma, amb pèrdua de llur darrer element, les locucions conjuntives **abans que, després que, des que, d'ençà que, per tal que** (final), **de por que, a menys que, a fi que** (final), **fins que,** &.

És avui freqüent la supressió de *que* darrera la preposició *segons.* En general, però, convindria d'oposar-se a aquesta supressió restablint l'ús de l'antiga locució conjuntiva *segons que.* Ex. : «...*estant en la presó, no per demèrits que mos perseguidors e envejosos sabessen contra mi,* SEGONS QUE *depuys* (= després) *clarament a lur vergonya se és demostrat...*», B. Metge. | «SEGONS QUE *ell és amich dels altres, així los altres li seran amichs*», Martorell.

III. Amb els participis *vist, posat,* &., forma les locucions **vist que** (causal), **posat que** (condicional), &.

Exemples antics de *posat que* : «...*no és maravella si aquelles fan errades,* POSAT QUE *algunes ne facen, ço que no crech*», B. Metge. | «*En la primera estan les ànimes dels infants e generalment de tota persona que no haja rebut baptisme,* POSAT QUE *haja ben viscut en lo món*», Íd.

IV. Les conjuncions *puix, mentre* i *com* causal admeten l'adjunció de *que,* d'on prenen naixença les conjuncions compostes **puix que, mentre que i com que,** preferibles en general a les simples corresponents. Ex. :

«*Digau, pare ermità :* PUIX QUE *tantes cerimònies se han de fer, com trobaran los embaxadors al Rey, vestit o despullat, armat o desarmat?*», Martorell; al costat, però, de : «... *què m'aprofita dolre sobre cas inremeyable,* PUIX *lo Rey no pot haver pietat de mi ni de mon fill?*», Íd.

«MENTRE QUE *yo deya aquestes paraules, Minos, Radamantus ... se preseren a plorar*», B. Metge; al costat, però, de :

«MENTRE *les romanes visqueren pobrament, observaren ab sobirana diligència castedat*», Íd.

134. **si.** Els principals usos d'aquesta conjunció de subordinació són :

I. La introducció de subordinades interrogatives. Ex. : *Saps* SI *vindrà?* | *Demana-li* SI *ho voldrà fer.* | *Vejam* SI *en té cap.*

II. La substitució de *que* en el cas dels exemples β del § 108. Ex. : en lloc de *Més val que te'n vagis que* NO QUE *et trobi aquí*, es pot dir *Més val que te'n vagis que* SI *et trobava aquí.*

III. La introducció de proposicions condicionals. Ex. : SI *pots venir demà, hi anirem junts.* | SI *corries, encara l'atraparies.*

135. **com.** α. S'usa principalment com a conjunció modal:

Fes-ho COM *vulguis.* | *Si tu fossis una noia* COM *les altres...* | *Caigué en terra* COM *si l'haguessin ferit;* — *És blanca* COM *la neu.* | *Corre* COM *una daina.*

És TAN *blanca* COM *la neu.* | *Corre* TANT COM *tu.* — *La meva és blanca* AIXÍ COM *la teva.* | *És blanca,* AIXÍ COM *la teva és negra.* | AIXÍ COM *la meva és blanca,* (AIXÍ) *la teva és negra.*

COM MÉS *treballa,* MÉS *guanya.* | COM MÉS *guanya,* MENYS *de diners avença.* | «COM MÉS *aygua hi lançaven,* MÉS *se encenien*», Martorell.

En aquest cas es poden reforçar els dos termes de la comparació amb l'anteposició de l'adverbi *tant*. Ex. : TANT COM *més treballa,* TANT MÉS *guanya.* | «... TANT COM *l'home és* MÉS *savi,* TANT *deu ab* MÉS *discreció cobrir los naturals moviments*», Martorell.

β. La conjunció *com* entra en la formació d'algunes locucions conjuntives, entre les quals cal citar l'arcaica **per tal com,** que en certs casos pot substituir amb avantatge la conjunció causal *perquè*.

Alguns usen erradament *per tal que* com a equivalent al *perquè* causal : *per tal que* és final.

136. **puix.** En el català escrit actual hom troba sovint usat *doncs* en lloc de *puix*, i algun cop, també, *puix* en lloc de *doncs*. Nogensmenys, aquestes dues conjuncions no són mai substituïbles l'una per l'altra : *puix* és causal, *doncs* és consecutiva o il·lativa; aquesta, d'altra part, és una conjunció de coordinació, mentre que aquella és una conjunció de subordinació :

«*Què'm valen a mi los béns ni les riqueses* PUIX *só destituïda de tot goig, plaer e consolació?*», Martorell.

«*...la ànima racional és creada a fi que tostemps* (= sempre) *entena, am e recort Déu. E si era mortal, no faria sempiternalment ço per què seria creada.* DONCHS *segueix-se que és immortal*», B. Metge.

«*...e vosaltres ab gran maldat e trayció li haveu feta sentir dolor inestimable ...* DONCHS, *com podeu demanar misericòrdia* PUIX *en vosaltres no s'és trobada?*», Martorell.

Una altra conjunció causal del català antic, **car,** és avui correntment usada en la llengua literària. *Puix* (a la qual caldria potser sempre preferir *puix que)* és exclusivament una conjunció de subordinació; en canvi, *car* (en el seu ús actual, almenys) és més aviat una conjunció de coordinació : — amb *puix* (o millor *puix que)*, el que diem en una proposició determinada és justificat dins la mateixa proposició; la proposició justificativa forma part integrant d'aquesta. (Ex. : *Ara t'ho diré,* PUIX QUE *m'ho demanes amb tanta d'insistència,* o bé PUIX QUE *m'ho demanes amb tanta d'insistència, ara t'ho diré,* o bé, encara, *Ara,* PUIX QUE *m'ho demanes amb tanta d'insistència, t'ho diré);* — amb *car,* el que acabem de dir en una proposició determinada és explicat en una proposició subsegüent; la proposició explicativa, precedida d'una pausa ben marcada, apareix no com a proposició subordinada o parcial, sinó independent (Ex. : *Sí, ja els ho hem dit;* CAR, *realment, de res no hauria valgut d'amagar-los-ho).*

137. **perquè.** És adés conjunció causal (amb el verb generalment en indicatiu), adés conjunció final (amb el verb en subjuntiu). Ex .:

No hi puc anar PERQUÈ *no tinc temps.* | *Han tancat les finestres* PERQUÈ *feia massa vent.* | «*E nós sofrim-ho* (= ho sofrírem) PERQUÈ *ells nos en pregaven*», Cròn. del rei Jaume.

T'ho dic PERQUÈ *li ho facis saber.* | *Jo li vaig deixar el llibre* PERQUÈ *el llegís.* | «*E no'l dexava reposar* PERQUÈ*'s cansàs*», Martorell.

La conjunció *perquè* pot donar lloc a frases equívoques quan el verb de la proposició introduïda per ella revesteix una forma que així pot ésser d'indicatiu com de subjuntiu. Ex. : *Se'n van* PERQUÈ *estudiem.* En aquest cas sobretot, és avantatjosa la substitució d'aquella conjunció per les locucions arcaiques *per tal que* i *per tal com*, segons que la proposició a introduir sigui final o causal. V. § 135-β.

Convé de no confondre *perquè* (en un sol mot), conjunció causal o final, i *per què* (en dos mots), combinació de la preposició *per* amb el pronom relatiu o interrogatiu *què* : *Les raons* PER QUÈ *ells han fet això (què* relatiu, equivalent a *les quals).* | «*A vós, Rey prudentíssim... s'esguarda de haver pietat e compassió de les persones afligides;* PER QUÈ *yo, adolorida comptessa, vinch a la vostra excel·lència a suplicar...*», Martorell *(què* relatiu, equivalent a *la qual cosa).* | PER QUÈ *no hi aneu? (què* interrogatiu). | *Encara no sé* PER QUÈ *han vingut (què* interrogatiu).

ÍNDEX